

School of Business
Economics and Law
GÖTEBORG UNIVERSITY

Handelshögskolans Civilekonomprogram
Bachelor Thesis, ICU2006:21

Föreligger diskrepanser mellan förvaltningsberättelsernas och VD- ordens förmedlade och förklarade innehåll ur en ekonomisk synvinkel?

– En fallstudie om Telia/TeliaSonera

Kandidatuppsats / Bachelor Thesis

Författare:

Henrik Norén

Ulrik Norén

Handledare:

Märta Hammarström

Inga-Lill Johansson

Kristina Jonäll (huvudhandledare)

Företagsekonomi/Externredovisning

och Företagsanalys

VT2006

School of Business
Economics and Law
GÖTEBORG UNIVERSITY

Handelshögskolan vid Göteborgs universitet
Business Programme Unit

Sammanfattning

Kandidatuppsats inom Företagsekonomi med inriktning mot Externredovisning och Företagsanalys, Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, VT 2006

Originaltitel: *Föreligger diskrepanser mellan förvaltningsberättelsernas och VD-ordens förmedlade och förklarade innehåll ur en ekonomisk synvinkel? – Vari består eventuella skillnader?*

Identifikationsnummer: ICU2006:21

Thesis language: Swedish

Författare: Henrik Norén och Ulrik Norén

Handledare: Märta Hammarström, Inga-Lill Johansson och Kristina Jonäll (huvudhandledare)

Problembeskrivning: Företag är en del av omvärlden och interagerar med denna. Årsberättelsen är därvid ett viktigt redskap för dem att förmedla information till olika intressenter. Informationen används av dessa för att utarbeta analyser och fatta beslut. En viktig notering är dock att årsberättelsen består av ett antal olika dokument, varav vissa är reglerade enligt lag (årsredovisningen), medan andra frivilligt kan medtagas fritt efter avsändarens eget skön. Förvaltningsberättelsen är ett av de avsnitt – där informationsinnehållet är reglerat – som måste ingå i årsredovisningen, medan VD-ordet är ett frivilligt medtaget avsnitt där informationsinnehållet är oreglerat. Ifall den reglerade förvaltningsberättelsen och det oreglerade VD-ordet inte förmedlar samma information kan detta inverka menligt på intressenternas analyser och beslutsfattande.

Syfte: Vårt syfte med denna studie är att försöka utröna och belysa om det föreligger några skillnader mellan den information som VD-ordet och förvaltningsberättelsen förmedlar och förklarar ur en ekonomisk synvinkel, samt förklara vari eventuella skillnader består. Detta är av stor vikt ur ett användarperspektiv.

Studiens urval och avgränsningar: Totalt fyra förvaltningsberättelser och VD-ord från företaget Telia (samt sedermera TeliaSonera) undersöks för åren 1999, 2001, 2002 och 2003. Vad som är centralt att belysa är vilken grad av samstämmighet, eller icke-samstämmighet, dessa båda typer av rapporter uppvisar i sin informationsförmedling och informationsförklaring av företagets ekonomiska situation. Studien ämnar därmed *inte* redogöra för vilka rapporter – förvaltningsberättelserna eller VD-orden – som generellt sett beskriver de ekonomiskt riktiga värdena bäst.

Metod: För att kunna besvara frågeställningarna och därmed uppnå vårt syfte har vi använt oss av både en kvalitativ metod och en kvantitativ metod. Dessa har sammanlänkats i enlighet med Ricoeurs hermeneutiska bäge. Anledningen till denna kombination är att vi har måst *tolka* textens innehåll innan densamma kunde behandlas vidare enligt en kvantitativ metod. Den sistnämnda metoden utarbetades i ett flertal olika steg. Vi lät utforma en *checklista*, vari ett antal undersökningsvariabler nedtecknades. Därefter skapades en matris däri resultatet framkom. En differensberäkning utfördes därefter för att tydliggöra eventuella skillnader förvaltningsberättelserna och VD-orden emellan.

Slutsats: Vi finner att diskrepanser mellan förvaltningsberättelsernas och VD-ordens förmedlade och förklarade innehåll ur en ekonomisk synvinkel, föreligger. Skillnaderna dokumenten emellan, ur ett användarperspektiv är dock knappast att anse som diametralt motsatta.

Vi finner att VD-orden i större utsträckning än förvaltningsberättelserna nyttjar interna förklaringsvariabler för att beskriva företagets dåtid och framtid. VD-orden *förklarar* dessutom informationsinnehållet i större utsträckning än förvaltningsberättelserna. Vidare finner vi att förvaltningsberättelsernas textmassor upptas till mycket större andel av information som enbart förmedlas (d v s utan tillkopplad förklaring). Vår undersökning indikerar tydligt att VD-orden i större utsträckning är framtidsinriktad; motsatsen gäller för förvaltningsberättelsen. Vi finner också klara evidenser för att VD-ordet i större utsträckning beskriver företagets dåtid och framtid med positiva ordalag. Förvaltningsberättelsens textmassa å andra sidan upptas till en större andel av neutrala uttryck om såväl dåtiden som framtiden. Undersökningen visar att det i VD-ordet långt oftare än i förvaltningsberättelserna, relativt sett, står att finna beskrivningar om företagets dåtid och framtid som förklaras bero på marknaden (d v s marknaden som förklaringsvariabel är mer använd i VD-orden). Undersökningen visar också att förvaltningsberättelserna – relativt sett – hänvisar till förklaringsvariabeln politik oftare än VD-ordet. Undersökningen visar att förvaltningsberättelsernas textmassor i större utsträckning relativt innehåller hänvisningar till absoluta nyckeltal. Slutligen konstaterar vi att en analys av detta slag är svår att genomföra.

Tack!

Rubrikens framlagda ord vill vi primärt rikta till våra handledare, d v s Inga-Lill Johansson, Märta Hammarström samt vår huvudhandledare Kristina Jonäll. Den sistnämnda riktar vi ett alldeles särdeles stort tack till – utan att för den delen förringa de två tidigare nämnda handledarnas insatser – för hängivet och vänligt handledarskap.

Givetvis skall även i detta förord alla deltagare i vår seminariegrupp tackas, liksom även ”huvud- och miniopponenterna”, vilka bidragit med förslag till uppsatsens slutliga utförande.

Vi passar också på att önska Dig, Kristina Jonäll, lycka till med Din licentiatavhandling, som vi under uppsatskursens förlöpta tid haft förmånen att få taga del av, samt lyckönskar Dig inför arbetet med Din stundande doktorsavhandling!

Avslutningsvis: Vi finner att det varit omväxlande och roligt med en uppsats av detta slag som komplement till de många tentamina som vi har måst genomlida inom ramen för Handelshögskolans Civilekonomprogram; det skall dock noteras att vi, dessbättre, inte i någon större utsträckning lider av separationsångest då vi nu skiljs från denna uppsats!

Vi – författarna till denna skrift – önskar, slutligen, att denna uppsats skänker alla Er läsare många timmar av förnöjsamt läsande!

Göteborg, juni året 2006

Henrik Norén

Ulrik Norén

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 BAKGRUND OCH ÄMNESBAKGRUND	1
1.2 PROBLEMDISKUSSION	1
1.3 SYFTE	3
1.4 PROBLEMFORMULERING	3
1.5 AVGRÄNSNINGAR AV PROBLEMET OCH FRÅGESTÄLLNINGARNA	3
1.5.1 Urval	4
1.6 INLEDANDE KOMMENTARER	4
1.7 STUDIENS DISPOSITION	4
2. METOD	4
2.1 VALDA METODER	5
2.2 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT OCH ANTAGANDEN FÖR DEN KVALITATIVA METODEN	5
2.3 TILLVÄGAGÅNGSSÄTT OCH ANTAGANDEN FÖR DEN KVANTITATIVA METODEN	8
2.3.1 Checklistans utformning	8
2.3.1.1 Matrisens Y-axel	8
2.3.1.2 Matrisens X-axel	8
2.3.2 Matrismodellen	9
2.3.3 Innehållskodning – Metod, antaganden och kriterier för omkodning av texternas meningar till innebörder	10
2.4 DATA- OCH INFORMATIONSSAMLING	11
2.5 VAL AV PERSPEKTIV OCH VETENSKAPLIGT FÖRHÅLLNINGSSÄTT	12
2.6 UTVÄRDERING AV METODERNA	12
2.6.1 Reliabilitet	12
2.6.2 Validitet	12
3. TEORETISK REFERENSRAM	13
3.1 SYFTET MED NORMGIVNING	13
3.1.1 För uppsatsen relevant normgivning	14
3.1.1.1 Normgivning kring förvaltningsberättelsens och rapportens syfte	16
3.1.1.2 Normgivning kring VD-ordet och rapportens syfte	17
3.2 SYFTET MED REDOVISNING	18
3.3 KOMMUNIKATION	19
3.4 FRIVILLIG INFORMATION	22
3.5 REDOVISNINGENS KVALITATIVA EGENSKAPER	24
3.5.1 Kostnad och nytta	24
3.5.2 Relevans	25
3.5.2.1 Information overload	25
3.5.2.2 Prognosrelevans	25
3.5.2.3 Återföringsrelevans	25
3.5.2.4 Aktualitet	26
3.5.2.5 Begriplighet	26
3.5.3 Tillförlitlighet	26
3.5.3.1 Validitet	26
3.5.3.2 Verifierbarhet	27
3.5.4 Jämförbarhet	27
3.6 INTRESSETER, ANVÄNDARE OCH AVNÄMARE	27
3.6.1 Intressentkategorisering	28
3.6.2 Ågarnas särställning	28
3.6.3 Principal-agentteorin	29
3.6.3.1 Informationsasymmetri	29
3.6.4 Jämviktsläran	30
4. RESULTAT OCH ANALYS	31
4.1 FAS 1 ENLIGT RICOEURS HERMENEUTISKA BÅGE – KVALITATIV METOD	31
4.1.1 Genomläsning av förvaltningsberättelserna för åren 1999, 2001, 2002 och 2003	31
4.1.2 Genomläsning av VD-orden för åren 1999, 2001, 2002 och 2003	32
4.2 FAS TVÅ ENLIGT RICOEURS HERMENEUTISKA BÅGE – KVANTITATIV METOD	33
4.2.1 Resultat gällande förvaltningsberättelserna	34

4.2.2 Resultat gällande VD-orden.....	38
4.2.3 Differens mellan förvaltningsberättelse och VD-ord.....	41
5. SLUTSATSER	44
5.1 SLUTORD	45
5.2 FÖRSLAG TILL FORTSATTA STUDIER	45
KÄLLFÖRTECKNING	46

Bilageförteckning

BILAGA 1 – FÖRKLARING AV ORD, AKNONYMER MED MERA	I
BILAGA 2 – DEN HERMENEUTISKA BÅGEN	III
BILAGA 3 – BENÄMNINGAR OCH KODER	IV
BILAGA 4 – EXEMPELMENINGAR: FÖRKLARINGAR OCH FÖRMEDELINGAR.....	V
BILAGA 5 – EXEMPELMENINGAR: DÅTID OCH FRAMTID	VI
BILAGA 6 – EXEMPELMENINGAR: FÖRKLARINGAR OCH FÖRMEDELINGAR AV DÅTIDEN RESPEKTIVE FRAMTIDEN -	VII
BILAGA 7 – MATRISMODELLEN.....	VIII
BILAGA 8 – TOLKNING AV KODSYSTEM	IX
BILAGA 9 – INNEBÖRDER I RELATIVA TAL	X
BILAGA 10 – EXEMPEL OCH FÖRKLARING: MEDELVÄRDESBERÄKNING AV DIFFERENSERNA	XI
BILAGA 11 – TRANSFORMERING AV TEXT TILL KVANTITATIV METOD	XII
BILAGA 12 – ANTAL INNEBÖRDER OCH MENINGAR I RAPPORTERNA	XIV
BILAGA 13 – ANDEL EXTERNA FÖRKLARINGAR, INTERNA FÖRKLARINGAR SAMT ÖVRIGT FÖRMEDLAD INFORMATION UR EN EKONOMISK SYNVINKEL	XV
BILAGA 14 – DÅTID OCH FRAMTID	XVI
BILAGA 15 – NEGATIV, POSITIV OCH NEUTRAL.....	XVII
BILAGA 16 – DÅTID: NEGATIV, POSITIV OCH NEUTRAL SAMT FRAMTID: NEGATIV, POSITIV OCH NEUTRAL ----	XVIII
BILAGA 17 – ANDEL FÖRKLARINGAR RESPEKTIVE FÖRMEDELINGAR I TEXTERNA	XIX
BILAGA 18A – FÖRVALTNINGSBERÄTTELSEN: FOKUS PÅ MATRISMODELLENS VARIABLER I X-AXELN.....	XX
BILAGA 18B – VD-ORDET: FOKUS PÅ MATRISMODELLENS VARIABLER I X-AXELN	XXI
BILAGA 18C – DIFFERENSBERÄKNING: FOKUS PÅ MATRISMODELLENS VARIABLER I X-AXELN	XXII
BILAGA 19 – SKÖNJT MÖNSTER MELLAN VD-ORDEN.....	XXIII

1. Inledning

I det inledande kapitlet presenteras en kort beskrivning av uppsatsens ämne, samt därtill närliggande information som är nödvändig för förståelse av redovisningsämnet i övrigt. Efter bakgrunden följer en tillhörande problemdiskussion. Denna mynnar sedan ut i ett syfte, varefter en frågeställning formuleras.

1.1 Bakgrund och ämnesbakgrund

Företag skall, som vi ser det, inte betraktas som – gentemot omvärlden – isolerade företeelser. Tvärtom existerar ofta ett flertal olika *intressenter* som vill ha insyn i företagets verksamhet.¹ För att möjliggöra detta krävs att de har tillgång till god information. Denna förmedlas dem till stor del genom årsberättelser.²

Undersökningar visar att intressenternas primära informationskälla är just årsberättelsen.³⁻⁴ Detta dokument består av en årsredovisning – vilken enligt lag måste presenteras för allmänheten och således innehåller tvingande information – samt av frivillig information.⁵ VD-ordet är ett exempel på vad som utgör frivillig information och förvaltningsberättelsen är ett exempel på vad som utgör tvingande information. En effekt av detta är att VD-ordet till skillnad från förvaltningsberättelsen inte granskas av externa och oberoende revisorer.⁶

Centralt i sammanhanget är att syftet med redovisning är att denna i slutändan måste kunna nyttjas av användarna för beslutsfattande av olika slag, det vill säga att redovisningen skall vara *relevant*.⁷ För att användarna skall kunna fatta beslut utifrån den givna informationen, måste desamma hysa ett *förtroende* för redovisningen. Annars kan de inte fatta beslut på grundval av densamma.

I denna uppsats undersöker vi huruvida *delar* av den frivilliga informationen i en årsberättelse förmedlar *samma* bild av företaget som de delar av densamma som enligt lag måste presenteras – det vill säga *årsredovisningen*. Vi fokuserar i denna studie på VD-ordet som utgör den frivilliga informationen och förvaltningsberättelsen som utgör den tvingande informationen.

1.2 Problemdiskussion

För att användarna skall kunna lita på årsberättelserna menar vi att rapporterna i desamma måste förmedla och förklara användarna samma bild av företagets dåtid och framtid. Annars kan inget förtroende uppstå för densamma, enligt oss. Det känns konstigt om vissa delar i årsberättelsen beskriver framtiden i översvallande positiva ord, om samtidigt så är fallet att andra delar i densamma beskriver framtiden i negativa ordalag. Vad skall då användarna av informationen tro?

I tidningarnas värld har vissa debatter kring årsberättelsernas frivilliga respektive tvingande innehåll förts. Förtroendet och tilliten till de frivilliga informationstexterna som inflikas i

¹ Smith, D., 2000, s. 17-22

² Parkinson, C. N. & Rowe, N, 1979, s. 29 och 39

³ Ibid s. 29 och 39

⁴ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 8 och 12

⁵ Gröjer, J-E, 1997, s. 113

⁶ Fischer, S. A. & Hu, M. Y., 1989, s. 22

⁷ Smith, D., 2000, s. 24

årsberättelserna synes, i alla fall av vissa, vara sviktande. I en artikel i tidningen Privata Affärer framhålles följande: ”VD-kommentaren är inte lika strikt [som förvaltningsberättelsen] och kan därför innehålla en del floskler och skönmålningar.”⁸

Även Sveriges Aktiesparares Riksförbund ger uttryck för denna syn i två av organisationens utgivna böcker: ”Kom bara ihåg att företagsledningen i de flesta fall vill ge en så ljus bild som möjligt av företagets situation.”⁹ ”Försök därför läsa kritiskt och tolka vad som ’står mellan raderna’.”¹⁰

Fler exempel av denna beskrivning finns. I en artikel i Göteborgs-Posten framför Johan Åkesson från Handelshögskolan vid Göteborgs universitet en skeptisk syn gentemot vissa delar av årsberättelsen. Till exempel framhålles att förvaltningsberättelsen är ”mer strikt” och objektiv samtidigt som VD: ns ord är av motsatt kvalitet – mer fritt och subjektivt således.¹¹

Vi menar att detta kan vara bekymmersamt då studier visar att årsberättelsen är användarnas viktigaste informationskälla beträffande företagsanalyser.¹² Tidigare utförd forskning visar också att 48 procent av alla potentiella investerare läser VD-ordet grundligt. Denna andel skall ställas mot att endast 28 procent av dessa utförligt studerar resultaträkningen samt att endast 17 procent av dem noggrant studerar balansräkningen.¹³ Vidare påvisas av tidigare utförd forskning att förvaltningsberättelsen läses i betydligt mindre utsträckning av användarna än vad som är fallet beträffande VD-ordet.¹⁴

Förvaltningsberättelsen grundar sig, som framgått ovan, på lag vilket påverkar dess innehåll i mycket stor utsträckning. På grund av att lagar stadgar rapportens innehåll granskas densamma av oberoende revisorer. Så är dock inte fallet beträffande det i årsberättelsen frivilligt medtagna VD-ordet. Av denna anledning vore det intressant att analysera om dessa båda rapporter – dels tvingande information, dels frivillig information – förmedlar och förklarar användarna samma bild av företagets dåtid och framtid ur en ekonomisk synvinkel.

Vi hävdar att det kan vara förvirrande och förvillande om årsberättelsen (som alltså består av dels frivillig information, dels tvingande information¹⁵) förmedlar och förklarar användarna två helt olika bilder av företagets ekonomiska situation. Ponera att en del i årsberättelsen beskriver framtiden enbart i positiva ordalag samtidigt som en annan del i densamma enbart beskriver framtiden i negativa ordalag. Vilken information skall i sådant fall användaren lita på?

Med beaktande av Hendersons (2004) framlagda statistiska material (se strax ovan samt även fotnot nr 13 därtill) som visar att fler av de potentiella investerarna ägnar tid åt VD-ordet än resultat- respektive balansräkningen, måste inferensen vara – givet att påståendet att VD-ordet i större utsträckning än förvaltningsberättelsen skönmålar företaget – att dessa får en skev informationsbild inför sina beslut. Dessutom har forskning alltså påvisat att de flesta användarna läser igenom VD-ordet betydligt mer noggrant än förvaltningsberättelsen (se strax ovan samt även fotnot nr 14 därtill).

⁸ Alfredsson, M., 2002-05-28, Privata Affärer, s. 53 f

⁹ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 40.

¹⁰ Aktiespararna, 1994, s. 15

¹¹ Magnusson, K. E., 2002-04-21, Göteborgs-Posten

¹² Parkinson, C. N. & Rowe, N, 1979, s. 29 och 39

¹³ Henderson, B., 2004, s. 24

¹⁴ Lee, T. A. & Tweedie, D. P., 1990, s. 54, 99-100

¹⁵ Gröjer, J-E, 1997, s. 113

Ännu värre blir situationen med tanke på att många tycks förväxla begreppet *årsredovisning* med begreppet *årsberättelse*. I Aktiespararnas Aktieskola (1997, s. 12-13) står till exempel följande: ”Man kan därför se på årsredovisningen som ett tvådelat dokument varav en del utgörs av lagstadgad information och den andra delen innehåller frivilliga uppgifter.” Detta uttalande är således inte helt korrekt eftersom begreppet *årsredovisning* och begreppet *årsberättelse* här inte särskiljes. Detta kan missleda användaren att tro att *hela* dokumentet (alltså med frivillig information inkluderat i detsamma), som då felaktigt benämns som ”Årsredovisning”, upprättats i enlighet med ÅRL 2:2 – det vill säga i enlighet med *god redovisningssed*. Detta är fel. Den frivilliga informationen upprättas i princip helt efter författarens eget gottfinnande. Låt vara att vissa rekommendationer finns, utfärdade av NBK och SFF, som vid beaktande påverkar även den frivilliga informationens utförande.¹⁶ Nämnas därtill skall också att den frivilliga informationen (VD-ordet) ej granskas av revisorer.¹⁷

1.3 Syfte

Vårt syfte med denna studie är att försöka utröna och belysa om det föreligger några skillnader mellan den information som VD-ordet och förvaltningsberättelsen förmedlar och förklarar ur en ekonomisk synvinkel, samt förklara vari eventuella skillnader består. Vi menar att detta är viktigt för användarna av informationen att känna till vid beslutsfattande.

1.4 Problemformulering

Den fråga vi slutligen ställer oss är:

- *Föreligger diskrepanser mellan förvaltningsberättelsernas och VD-ordens förmedlade och förklarade innehåll ur en ekonomisk synvinkel?*

I fall skillnader föreligger ämnar vi även utreda följdfrågan:

- *Vari består skillnaderna?*

1.5 Avgränsningar av problemet och frågeställningarna

Huruvida årsberättelsen *de facto* avspeglar verkligheten ligger inte inom ramen för denna uppsats att utröna. Vi har således inte för avsikt att göra en analys över vilken rapport – VD-ordet eller förvaltningsberättelsen – som generellt sett beskriver de ekonomiskt riktiga värdena bäst. Vad som är centralt för oss är att belysa vilken grad av *samstämmighet*, eller icke-samstämmighet, dessa båda dokument uppvisar i sin informationsförmedling och informationsförklaring. Om informationen ligger nära de ekonomiskt riktiga värdena eller inte är alltså beträffande denna studie fullständigt indifferent, vilket tål att upprepas.

Inte heller ligger det inom denna uppsatsens ram att avgöra om de olika rapporterna är förenliga med vare sig svensk eller internationell rätt. Vi beaktar endast att årsredovisningen i viss utsträckning *de jure* (detta är en juridisk term vars innebörd är: Vad lagen stadgar. Se även: Artsberg, K., 2003, s. 428) skall upprättas efter vissa specifika lagregler vilket påverkar innehållet i densamma. Härvid avser vi endast fästa avseende vid tillämpliga regler i Årsredovisningslagen (1995:1554), Lag (2005:918) om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554) samt Bokföringslagen (1999:1078). Övrig lagstiftning – exempelvis Lag

¹⁶ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 20-22. Akronymerna förklaras i Bilaga 1.

¹⁷ Fischer, S. A. & Hu, M. Y., 1989, s. 22

(1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag och Lag (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag – kommer inte att beaktas eftersom dessa inte är aktuella i denna studie med hänseende till det urval vi låtit göra: se Kapitel 1.5.1.

1.5.1 Urval

Vi har valt att analysera Telias och sedermera TeliaSoneras förvaltningsberättelser och VD-ord i företagets årsredovisningar (vilka egentligen skall benämnas såsom årsberättelser) för åren 1999 (Telia), 2001 (TeliaSonera), 2002 (TeliaSonera) och 2003 (TeliaSonera).

År 2000 utelämnades på grund av att inget VD-ord var inkluderat i detta års årsberättelse vilket naturligtvis omöjliggjorde en komparativ granskning av rapporterna.

Detta urval träffades på grundval av en tidigare magisteruppsats¹⁸ skriven av Tove Bäcker, som i sin studie har belyst hur det går till när VD-orden (vilka Bäcker benämner såsom VD-brev) upprättas. Vi fann denna uppsats intressant och beslöt oss för att undersöka samma företag och år som figurerade i hennes uppsats. Vi upptäckte härvid att detta företag i sina årsberättelser tillhandahöll både VD-ord och förvaltningsberättelser som, enligt våra premisser, var av *tillräcklig* omfattning (d v s tillhandahöll något så när mycket text). Många företag synes inkorporera ytterst knapphändiga VD-ord (förvaltningsberättelserna var mer användbara överlag), enligt vad vi erfor vid en rudimentär stickprovskontroll inför genomförandet av denna uppsats, varför de av oss utvalda dokumenten ansågs utgöra ett bättre underlag. Några andra skäl till vårt fastställda urval fanns ej.

1.6 Inledande kommentarer

Vi har i vissa citat använt: []. Inom dessa hakparenteser har vi inflikt ett eget ord som den citerade implicit uppgivit, eller explicit vid ett tidigare tillfälle, och som utelämnats i själva citatet. Till exempel använder vi denna typ av citatteknik för att kunna ”vrída in” meningen i rätt tempus samt passa in i meningen i övrigt.

Vi vill inledningsvis rekommendera läsaren att från och med kapitel två löpande följa med i de bilagor som hänvisas till. Detta accentueras också beträffande kapitel 4.

I denna uppsats likställs Telia och TeliaSonera fullständigt.

Viktiga ord och akronymer finns att skåda i Bilaga 1.

1.7 Studiens disposition

Denna studies disposition framgår klart och tydligt av innehållsförteckningen. Notera att vi i resultatkapitlet följer den kvalitativa metodens tre faser i enlighet med Ricoeurs hermeneutiska båge (se kapitel 2.2).

2. Metod

I detta kapitel redogör vi för vilka metoder vi använde för vår analys. Vi redogör också för våra antaganden i samband med studien.

¹⁸ Bäcker, T., 2004, Uppsatsen är utgiven höstterminen år 2004 vid Institutionen för Lingvistik vid Humanistiska Fakulteten vid Göteborgs universitet.

2.1 Valda metoder

Denna studie är att betrakta såsom en *fallstudie*. Med detta förstås att vi endast har undersökt TeliaSonerars årsredovisningar, dock beträffande ett flertal olika variabler. Vi vill samtidigt påstå att vår studie är att betrakta såsom en *statistisk studie*, varmed avses att flera årsredovisningar har studerats (år 1999, år 2001, år 2002 och år 2003) beträffande ett antal variabler. Detta hävdar vi eftersom vi sammanställt ett medelvärde av alla årsredovisningar beträffande varje enskild undersökningsvariabel.¹⁹

Denna uppsats bygger på en *deskriptiv och analytisk* ansats. Med detta avses att vi ämnar dels beskriva vilka skillnader som (eventuellt) föreligger mellan VD-ordens och förvaltningsberättelsernas förmedlade och förklarade information, dels ämnar förklara vari de eventuella skillnaderna består genom att göra en komparativ analys mellan de båda rapporterna.

För att kunna besvara frågeställningarna och därmed uppnå vårt syfte har vi använt oss av både en kvalitativ metod och en kvantitativ metod. Dessa beskrivs strax nedan.

I denna studie har vi således kombinerat två metoder. Anledningen till denna kombination är att vi vid kodningen av meningarna (kvantifiering av text) efter innebörder (beskrivs i kommande kapitel) har måst *tolka* textens förmedlade innehåll. Detta kunde inte bara göras fullständigt efter eget skön. Viktigt att notera därvid är att flera meningar tillsammans kunde bilda en kontext. För att koda meningarna på ett likartat sätt har vi därför nyttjat en kvalitativ metod i grunden. När meningarna väl blivit kodade har den kvantitativa metoden övertagit studien. I underkapiteln nedan kommer förståelsen för metoderna förhoppningsvis att öka.

2.2 Tillvägagångssätt och antaganden för den kvalitativa metoden

Vår kvalitativa metod har grundats på *analys av text*, eller snarare komparativ analys av text. Detta, att analysera text, är centralt vid själva innehållskodningen av de olika rapporterna, vilket beskrivs i kapitel 2.3. I detta kapitel skall initialt konstateras att dess innehåll skall läsas i *kombination* med kapitel 2.3. För att undvika onödig upprepning, samt för att presentera vår sammantagna metod mer pedagogiskt, har vi valt att beskriva vissa delar av vår kvalitativa metod i kapitlet tillhörandes den kvantitativa metoden. Läsaren kommer således att begripa hur vi tolkat texterna först efter att ha läst även kapitel 2.3.

Vi vill redan här poängtera att vi på intet sätt sökte nyttja en avancerad form av textanalys – vilket det finns åtskilliga av. Forskning visar också att avancerade metoder inte nödvändigtvis ger bättre resultat än enklare (naiva) prognoser.²⁰ Vår kvalitativa metod syftade enbart till att skapa en struktur vid bedömningen av meningarnas innehåll i samband med kodningen. Studien och metoden kan sägas tillhöra den vetenskapliga falangen ”Tolkande teorier om redovisning”.²¹

Inför vårt kvantifieringsmoment lät vi *flertalet gånger* läsa igenom de texter vi skulle analysera för att bilda oss en uppfattning kring dokumentens innehåll och upplägg. Vi fick därvid också klart för oss vilka språkliga standarder de olika dokumenten kunde tillmätas, samt vilka som kunde anses kräva mest tid att kvantifiera. Initialt lät vi således ”skumläsa” texterna, d v s endast flyktigt ”ögnat” igenom desamma, varefter intensiteten och

¹⁹ Eriksson L. T. & Wiedersheim-Paul, F., 2001, s. 102 ff

²⁰ Fischer, S. A. & Hu, M. Y., 1989, s.23

²¹ Falkman, P., 2000, s. 157 f

omfattningsgraden ökades efter hand. Resultaten av dessa genomläsningar kan skådas i kapitel 4.1.1 och 4.1.2.

Forskaren Vikström (2005) menar att det uppställda syftet och målet med tolkningen av en text kommer att ha en mycket stor betydelse för vad som faktiskt kommer att hittas i densamma.²² Vi har beaktat detta synsätt vid innehållskodningen av texterna. Vårt mål har varit att beakta ekonomisk information som förmedlas samt eventuellt också förklaras i texterna, som är relevant för användarna vid beslutsfattande. Inför de initiala genomläsningarna av texterna lät vi sålunda förteckna ett antal olika variabler vilka vi avsåg skulle nyttjas för innehållskodning av texterna. Vi gjorde detta för att skapa en tydlig struktur inför vår första kontakt med texterna. I samband med de initiala genomläsningarna (beskrevs ovan) ändrades rubrikerna en aning då vi på grundval av vad texterna syntes innehålla fann för gott att modifiera de initialt fastställda variablerna. Inför kvantifieringsmomentet lät vi således upprätta de kategoriseringsvariabler vi slutligen kom att använda i studien (se nedan i kapitel 2.3).

Viktigt att notera beträffande denna form av vetenskapliga förhållningssätt är att all kunskap är relativ – det vill säga inte fullständigt objektiv.²³ En bedömning av en text kan således variera en aning från gång till gång, och mellan olika personer. Olika bedömningar av en text möjliggörs av det faktum att en text, ett språk, är *polysemytiskt*, d v s: Varje mening kan tolkas innebära många olika betydelser.²⁴ Information av kvalitativt slag är med andra ord mycket svårtolkad.²⁵ Detta har vi fäst avseende vid, även om vi sökt uppnå så samstämmiga bedömningar som möjligt för att öka objektiviteten. Vi vill alltså låta notera särskilt, vilket med fördel kan upprepas, att en textanalys inte kan bli fullständigt objektiv även om strävan därefter givetvis finns i vår undersökning. Textanalys kan nämligen sägas syfta till att *förstå* en text ”genom inlevelse”, vilket kan bli mindre objektivt.²⁶ Falkman (2000) menar att dessa ”tolkande teorier (om redovisning)” snarare utgår från ett subjektivt utgångsläge snarare än ett objektivt.²⁷ Strävan mot objektivitet och stor verifierbarhet har vi dock arbetat mot. Vi menar att verifierbarhet hos oss inneburit att vi båda tolkat texten på samma sätt, vilket kan sägas utgöra en analog tolkning av begreppet i externredovisningssammanhang.

I denna uppsats har vi alltså *eftersträvat* objektivitet i så stor utsträckning som möjligt, dock med beaktande av det faktum att tolkningen av en text ofta blir ”kontextuellt färgad, dvs. beroende av den sociala, historiska och ideologiska miljö som uttolkaren lever i”.²⁸ För att öka objektiviteten i kvantifieringsmomentet lät vi – de två författarna till denna skrift – utföra detsamma var och en, ett flertal gånger. Detta kan måhända tyckas vara överdrivet men ansågs av oss vid de aktuella tidpunkterna vara nödvändigt för att vi över huvud taget skulle kunna få någon som helst indikation eller ”feedback” beträffande vår modells validitet och reliabilitet. Genom att oberoende av varandra uttolka texterna kunde vi också undvika att påverka varandra vid bedömningarna. Inför den slutliga kvantifieringen av texterna lät vi *gemensamt* tolka texterna varvid vi vid vissa oklarheter kunde argumentera oss fram till vad som var mest rättvisande.

²² Vikström, B., 2005, s. 65

²³ Eriksson L. T. & Wiedesheim-Paul, F., 2001, s. 199 ff

²⁴ Falkman, P., 2000, s. 160

²⁵ Swales, G. S., 1988, s. 71

²⁶ Vikström, B., 2005, s. 16

²⁷ Falkman, P., 2000, s. 157. Vi har infogat en parentes i citatet för att accentuera de ord vi finner är viktigast.

²⁸ Vikström, B., 2005, s. 21

Kvantifieringsmomentet utfördes manuellt. Vi lät skriva ut de texter vi avsåg att studera i ett flertal exemplar. Med hjälp av färgpennor markerade vi för hand, i olika färgsystem, vilka beaktansvärda innebörder som kunde uttolkas i texterna. Vi skrev också kommentarer vid sidan av.

Vidare: Vi har vid textanalysen beaktat hermeneutikerna Hirschs och Juhls tankar, vilka menar att en text bör tolkas i enlighet med vad författaren till texten avsåg. Vi menar att detta synsätt bäst leder till en balansgång mellan förklaring och objektivitet och förståelse med inlevelse och relativitet. I enlighet med Paul Ricoeur menar vi att "...all vetenskaplig verksamhet innehåller element av *både förklaring och förståelse*. En förklaring som inte leder till ökad förståelse är misslyckad, och en förståelse som inte stöder sig på någon typ av förklarande metoder är utan grund". Då vi kodade meningarna efter dessas innehåll (framgår strax nedan hur detta gick till) var det således oerhört centralt för oss – för att upprätthålla en fast princip vilket i sin tur leder till objektivitet – att tolka dem efter hur vi uppfattade att *författarnas intentioner* med desamma var: "När det gäller vetenskaplig facklitteratur och *andra slag av facktexter* är det naturligt att koppla ihop textens mening med författarens intentioner".²⁹ Vi menar att förvaltningsberättelsen och VD-ordet skall likställas med "...andra slag av facktexter...".

Vi valde också att vitsorda Ricoeurs hermeneutiska båge då denna illustrerar en balansgång mellan objektivitet och relativitet.³⁰ I Bilaga 2 kan en figur skådas som visar Riceurs hermeneutiska båge. Vi låter med denna också förklara hur vi kombinerat den kvalitativa metoden med den kvantitativa metoden.

Den hermeneutiska bågen innebär att läsaren först (Fas 1) bildar sig en "naiv förståelse" av texten. Härmed förstås vad läsaren vid första ögonblicket uttolkar av texten, vilket kan vara en okritisk förståelse eftersom läsaren är påverkad av sin "förförståelse" av densamma.³¹ Vi genomgick detta stadium då vi initialt läste igenom texterna inför kvantifieringsmomentet (vilket beskrevs ovan).

I Fas 2 använder läsaren någon metod – vilket blir mer objektivt – för att analysera och förklara texten.³² Vi har i denna fas valt att använda en kvantitativ metod – differensberäkning i en matrismodell – som presenteras i kapitel 2.3. Vår idé var att koda samtliga meningar efter *innebörder*. Vilka variabler och koder som vi använde framgår av Bilaga 3.

I Fas 3 har läsaren uppnått ett stadium i vilket han eller hon uppnått en "kritiskt prövad förståelse". För att uppnå en förståelse krävs också att läsaren har "...en förförståelse och därigenom en viss tolkningskompetens på området...". Att tolka en text innebär vidare också att någon form av komparativ analys alltid utförs, eftersom läsaren utgår från vad denna eller denne tidigare redan visste.³³ Viktigt att notera är att vi inte endast skulle förstå *en* text, utan två texter – förvaltningsberättelsen och VD-ordet – i relation till varandra. Detta var en inkluderande faktor i vår kvantitativa metod; genom att jämföra texternas innehåll kunde vi slutligen förstå texterna bättre både var för sig och i relation till varandra.

²⁹ Ibid, s. 16-18, 44. Vår kursivering s. 44.

³⁰ Ibid, s. 27-28

³¹ Ibid, s. 27-28.

³² Ibid, s. 27-28.

³³ Ibid, s. 27-28, 50, 66

För att övergå från fas ett till fas två läste vi alltså texterna flertalet gånger innan kodning skedde. Vi lät även koda texterna ett flertal gånger vilket var mycket tidsödande; detta klargjordes ovan. Vid kodningen utgick vi från de premisser som presenterades ovan (vi utgick till exempel från vad vi uppfattade måst vara författarens troliga intentioner). Vi vill här också tydligt notera att vi på intet sätt haft som utgångspunkt att tolka in innebörder från diffusa uttalanden i rapporterna. I de fall tvetydigheten var för stor eller att texten var allt för kryptisk har vi således inte ”med god vilja” sökt tolka in innebörder av dessa.

2.3 Tillvägagångssätt och antaganden för den kvantitativa metoden

För att analysera om några diskrepanser förelåg mellan den ekonomiska informationen som förmedlades och förklarades av förvaltningsberättelserna och VD-orden beträffande företagens ekonomiska situation, sammanställde vi ett antal variabler på grundval av vår initiala genomläsning av texterna (beskrevs ovan) i form av en *checklista* (se nedan). Vi valde därmed att undersöka endast ett fåtal variabler, vilka i enlighet med uppsatsens uppställda syfte förmedlar och förklarar information ur en ekonomisk synvinkel. Vissa utav dessa variabler *förklarade* exempelvis varför företagens dåtid eller framtid, ur en ekonomisk synvinkel, såg ut som den gjorde, andra *förmedlade* endast användaren viss information. Se exempel härför i Bilaga 4. Sammantaget bildade dessa kategorier således en matris vari dåtiden och framtiden (Y-axeln) förklarades eller förmedlades utifrån olika variabler (X-axeln).

2.3.1 Checklistans utformning

Varje variabel, tidsrymd och rapport erhöll varsin kodbeteckning. Dessa kan alla skådas i Bilaga 3. Alla de variabler som medtogs i checklistan var de som vi ansåg var värda att notera, efter att initialt ha genomläst texterna (beskrevs ovan), för att svara på vår frågeställning.

2.3.1.1 Matrisens Y-axel

Eftersom rapporterna skrivs och publiceras för ett företag som antas fortleva, kommer ingen nutid att existera i rapporterna. Rapporterna kommer alltid att beskriva företaget antingen utifrån ett dåtidsperspektiv *eller* utifrån ett framtidsperspektiv. Detta resonemang ligger helt i linje med Artsbergs (2003) som menar att redovisningens uppgifter är att fokusera dels på ”den gångna perioden”, dels fokusera på den ”framtida” perioden.³⁴ För exempel, se Bilaga 5.

Antingen har alltså en händelse skett, eller så kommer den enligt rapporternas utsaga att ske i framtiden. Av denna anledning lät vi initialt koda alla meningar efter om de beskrev dåtiden eller framtiden. Vi utgick således från att dessa rapporter endast utgjorde ett tvärsnitt – intercept – av den ständigt fortlöpande ekonomiska aktiviteten. I Bilaga 5 kan en figur skådas som förenklar och belyser detta resonemang. Vi som läsare befinner oss dock i nutiden. Det är ju i nutiden vi ser antingen tillbaka eller framåt i tiden.

Vi antog vidare att en beskrivning av dåtiden eller framtiden kunde antaga tre olika ”skepnader”: Antingen *positiv*, *negativ* eller *neutral*.

2.3.1.2 Matrisens X-axel

Utöver de fastställda tidsperspektiven (dåtid och nutid) fastlade vi – i samband med den initiala genomläsningen av texterna – ett flertal variabler, varav vissa *förklarar* företagens

³⁴ Artsberg, K., 2003, s. 15

dåtid eller framtid, samt varav vissa endast *förmedlar* en bild av företagets dåtid och framtid. Se exempelmeningar i Bilaga 6.

De *förklarande variablerna* vi valde antog vi antingen kunde hänföras till *externa faktorer* eller *interna faktorer*. Vi menade alltså att informationen antingen kunde kategoriseras såsom extern eller intern, ingenting däremellan.

Med *externt förklarade faktorer* avsåg vi sådant som inte kunde hänföras till företagets interna angelägenheter och som således ej kan påverkas nämnvärt av företaget. Vi lät i vår undersökning antaga att dåtiden eller framtiden antingen skulle förklaras utifrån (A) *Marknad* – vilket inkluderade all information om konkurrens, marknadstillväxt med mera; (B) *Politik* – vilket inkluderade myndighetsbeslut och lagstiftningskrav med mera; (C) *Övrigt* – vilket kategoriserade alla beskrivningar som ej kunde hänföras till variabel A och B men som ändå förklarade antingen dåtiden eller framtiden vara beroende av någon form av extern faktor.

Med *internt förklarade faktorer* avsåg vi sådant som företaget genom egen regi kunde påverka, eller som i övrigt var hänförligt till företaget specifikt. Vi lät i denna undersökning antaga att den ekonomiska utvecklingen i företagets dåtid och framtid kunde hänföras till sex (6) stycken sådana kategorier: (D) *VD & Styrelse* – till denna kategori inkluderades inte endast explicita uttalanden som: *Det gick bra tack vare VD: n*, utan även alla förklaringsvariabler hänfödda till begrepp såsom *strategi* och *affärsidé*; (E) *Organisation & verksamhet* – till denna kategori hänvisades all information som förklarade företagets dåtid och framtid vara beroende av de anställda, effektiviseringar med mera; (F) *Förvärv* – med tanke på att en fusion mellan Telia och Sonera ägde rum de undersökta åren lät vi antaga att mycket av företagets dåtid och framtid skulle förklaras bero på förvärv. Till kategorin hänvisades även patentförvärv och liknande. (G) *Teknologi*; (H) *Produkt*; (I) *Övrigt* – Denna kategori avsåg alla beskrivningar som ej kunde hänföras till variablerna D-H men som ändå förklarade antingen dåtiden eller framtiden vara beroende av någon form av intern faktor.

De *förmedlande variablerna* vi medtog ansåg vi inte kunde hänföras till vare sig externa faktorer eller interna faktorer. Anledningen till detta är att dessa variabler *inte förklarar* informationen (exempelvis att det i framtiden kommer att gå bra därför att någon intern faktor – exempelvis de anställda – medger detta) utan istället endast *förmedlar* användaren information som denna eller denne självständigt måste nyttja för att fatta beslut på grundval av. De variabler vi medtog var följande: (J) *Absoluta nyckeltal* – det vill säga alla typer av nyckeltal som ej uttrycker en relation mellan olika siffror³⁵; (K) *Relativa nyckeltal* – varmed avses en relation (kvot) mellan olika siffror.³⁶ Slutligen upprättade vi kategorin (L) *Övrigt* – vari all information som förmedlades utan förklaring som ej var hänförlig till kategorierna J eller K, hänfördes.

2.3.2 Matrismodellen

Vi har nu hittills konstaterat vilken tidsrymd som vi befattar oss med, nämligen dåtiden och framtiden (Y-axeln). Vi har också konstaterat vilka undersökningsvariabler som förmedlar och förklarar eller enbart förmedlar hur dessa tidsperioder yttrade sig eller kommer att yttra sig (X-axeln).

³⁵ Lantz, B., 2003, s. 107

³⁶ Ibid, s. 94

Vi lät sålunda upprätta en matrismodell i vilken Y-axeln uttryckte tidsrymden kodat med siffrorna 1-5 (se Bilaga 3), och i vilken X-axeln uttryckte de olika undersökningsvariablerna A-J (se Bilaga 3). Genom att kombinera både Y-axeln och X-axeln kunde en matrismodell erhållas för vilken innehållet i texterna genom innehållskodning kunde beräknas. Matrismodellens utseende kan skådas i Bilaga 7.

2.3.3 Innehållskodning – Metod, antaganden och kriterier för omkodning av texternas meningar till innebörder

För att fylla matrismodellen med innehåll tvingades vi att kvantifiera texten. Vid studier av de berörda ”rapportdelarna” – det vill säga förvaltningsberättelsen och VD-ordet – i årsberättelserna granskade vi texten från början till slut, vilket beskrevs ovan. Varje enskild mening som innehöll information som motsvarade någon av de specifika variablerna i checklistan noterades i ett Microsoft Excel 2003-ark inför den kvantitativa bearbetningen. Varje innebörd i en mening som stämde in på en variabel erhöll värdet ett (=1) genom kodning. Rubrikerna i rapporterna bortsågs helt ifrån. En mening som gav uttryck (det vill säga en innebörd) för förklaringar till företagets ekonomiska dåtid och framtid som passade in på flera variabler samtidigt antecknades för vardera variabeln. Med detta förstås att en mening kunde noteras flera gånger, det vill säga *flerräknas* (vår beteckning, innebär att en mening kunde tilldelas flera innebörder). Anledningen till detta är att vi beaktade – inte antalet meningar – utan antalet *innebörder*. Pondera till exempel att det i ett VD-ord skulle stå en dylik mening:

Exempel 1: *”Framtiden ser mycket ljus ut på grund av att organisationen effektivt kunde omorganiseras till att framöver kunna producera nya spännande produkter som vi tror kommer att passa utmärkt på den för vårt företag snabbt expanderande marknaden.”*

Denna mening (1 stycken) innehåller enligt vår metod för kategorisering flera innebörder (3 stycken) som matchar våra variabler och kan därmed kodas enligt följande: Y2E + Y5H + Y5A. Hur dessa koder skall tolkas kan skådas i Bilaga 8.

Pondera till exempel att det i VD-ordet istället för som ovan skulle stå att läsa ”ett knippe” meningar enligt följande:

Exempel 2: *”Framtiden ser ljus ut. Detta på grund av vår organisationseffektivisering. Framöver kommer vi nu att kunna producera nya spännande produkter. Marknaden ser god ut.”*

Dessa meningar (fyra stycken) innehåller enligt vår metod för kategorisering endast tre stycken *innebörder* som matchar våra variabler och de kan därmed kodas enligt följande: Y2E + Y5H + Y5A. Vi ser här att de båda exemplen innehåller olika antal meningar men exakt samma innebörder.

Genom att jämföra antalet innebörder för varje variabel med texternas totala antal innebörder erhöles ett *relativt* tal som användes för analysen. Av matematiska skäl kan inte differenser avslöjas på ett korrekt sätt om endast absoluta tal användes eftersom relationen dokumenten emellan inte avslöjas; detta till följd av att dokumenten är olika långa och innehållsrika. Se Bilaga 9 för ytterligare exempel beträffande detta resonemang. För *varje variabel* och *varje årsredovisning* lät vi sammanställa en tabell med Microsoft Excel som avslöjade differensen mellan VD-ordet och förvaltningsberättelsen. Tabellen utformades som en matrismodell, se ånyo Bilaga 7.

Genom att subtrahera de relativa talen för förvaltningsberättelsen med VD-ordet, kunde en differens erhållas. I denna studie lät vi genomgående använda formeln: (Förvaltningsberättelsens relativa tal – VD-ordets relativa tal). Ett negativt tal avslöjar härvid att VD-ordet procentuellt sett innehåller en större andel text som stämmer in på den undersökta variabeln (en diskrepans föreligger). Om ett positivt tal erhålles visas att förvaltningsberättelsen relativt sett innehåller en större andel text som stämmer in på undersökningsvariabeln.

Differensen avslöjar således den andel av texten som till exempel förvaltningsberättelsen i större utsträckning än VD-ordet behandlar beträffande en viss typ av fråga. Om differensen uppgår till 10 % ($Z5A=X5A-Y5A=10\%$) innebär detta att 10 % (i relativa tal alltså) fler av förvaltningsberättelsens innebörder har kodats till denna variabel. Inferensen härav är att förvaltningsberättelsen i större utsträckning än VD-ordet framlägger positiva yttranden om framtiden vilket förklaras bero på marknaden.

Slutligen lät vi beräkna ett medelvärde av samtliga dessa differenser, för samtliga år. Med detta förstås att vi för år 1999, år 2001, år 2002 och år 2003 slog samman årens beräknade relativa tal och delade med talet fyra (d v s ett medelvärde erhöles) för båda rapporttyperna. Genom att därefter beräkna differenser mellan rapporterna (Förvaltningsberättelsernas medelvärde för en variabel – VD-ordens medelvärde för en variabel) kunde differenser påvisas som avslöjade ett mer generellt drag i rapporterna huruvida diskrepanser dem emellan verkligen förelåg. Se bilaga 10 för exempel.

Alla differenser om $|\geq 10\%|$ valde vi att beteckna såsom ”signifikanta”. Dessa skillnader menade vi var så stora och tydliga att en diskrepans verkligen kunde anses föreligga emellan dokumentstyperna.

För den läsare som känner sig osäker beträffande hur vi lät koda om meningarna till innebörder har vi sammanställt Bilaga 11 med exempelutdrag från de undersökta texterna.

2.4 Data- och informationsinsamling

För att hitta information till uppsatsen har vi nyttjat ett antal olika forum. Främst har informationssökningen utförts i Ekonomiska biblioteket vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet, av praktiska skäl. Den databas som nyttjades var vid tidpunkten för uppsatsskrivandet benämnd: *GUNDA* och fanns att tillgå via Internet. Webbadressen var: <http://www.ub.gu.se/>. Från adressen kunde också en mängd olika tidskriftsdatabaser åtkommas.

Vi har även låtit nyttja Tranemo Bibliotek (beläget i Tranemo kommun), som vid tiden för uppsatsskrivandet tillhandahöll en tjänst kallad *Fjärrlån*, varmed avsågs möjlighet att låna böcker från en mängd olika bibliotek runt om i landet. Då vi stundtals befann oss hemma (d v s flertalet mil från Göteborg) var denna tjänst oss mycket behjälplig.

Den nationella databasen *LIBRIS* har också nyttjats vid informationssökningen. Åtkomst till denna erhöles genom Göteborgs universitetsbiblioteks hemsida: <http://www.ub.gu.se/>.

2.5 Val av perspektiv och vetenskapligt förhållningssätt

I denna studie fokuserar vi på förvaltningsberättelsen och VD-orden, som tidigare framgått. Då vårt syfte är att utröna huruvida diskrepanser föreligger dem emellan beträffande dessas informationsinnehåll av olika slag menar vi att vi måste utgå från ett *användarperspektiv*. Huruvida diskrepanser föreligger, samt vari eventuella sådana består anser vi är intressant främst för användarna av informationen.

2.6 Utvärdering av metoderna

2.6.1 Reliabilitet

Vi känner oss intalade att denna uppsats i stort kan anses vara pålitlig. Detta beror bland annat på att den kvantitativa metod som använts effektivt har möjliggjort en tydlig systematisering av de olika textdokument som analyserats. En bra struktur har därmed skapats vilket möjliggjort ett framtagande av jämförelser mellan de olika dokumenten. Detta gynnar slutsatsdragningen. Avsaknad av en tydlig metod, som till exempel den som nyttjats i denna uppsats, skulle lätteligen kunna leda till en kaotisk textanalys utan struktur, och därmed ytterst utan pålitlighet.

Vi låter dock notera att graden av pålitlighet måste anses minska till följd av uppsatsens ringa omfång. Det vore alltför djärvt att med utgångspunkt i studier av endast ett företag under få års tid draga en *allmängiltig* slutsats gällande eventuella skillnader mellan de olika textdokumentstyperna: Förvaltningsberättelserna och VD-orden. Det föreligger således en uppenbar risk att de av oss utvalda årsberättelserna av någon slumpartad anledning uppvisar ett opålitligt resultat.

Vidare bygger den kvantitativa metoden, det vill säga själva fundamentet i denna studie, på variabler som framtagits genom textanalys. Det finns anledning att oroa sig för att dessa – variablerna – till viss del har framkommit genom skönsmässiga bedömningar av texterna från fall till fall. Vi lät koda texterna individuellt och vid en jämförelse våra resultat emellan fann vi att vi med ganska stor precision lyckades tolka texten på samma eller likartat sätt. De flesta skillnaderna uppenbarades vid bedömningar av texternas känslouttryck (positiv, negativ eller neutral) gällande specifika innebörder.

Vi vill slutligen påpeka att resultatet uppvisar låg verifierbarhet på grund av att metoden endast har blivit prövad vid ett fåtal tillfällen tidigare. Vi kan således inte direkt verifiera våra resultat med andra liknande. Den metod vi nyttjat (att koda variabler i en matris) har vi självständigt utvecklat från grunden. Vi har i litteraturen funnit få exempel på något liknande. Vi finner dock att Lee, T. A. och Tweedie, D. P. (1990) nyttjat en liknande metod.³⁷ Problematiken tycks också beröras av Hyland, K. (1998).³⁸

2.6.2 Validitet

Vi finner att denna uppsats kan frambringa ett resultat som inom en rimlig acceptansnivå måste anses kunna vara trovärdigt. Med detta menar vi helt enkelt att den kvalitativa undersökningsmetoden, som ju kan sägas vara uppsatsen fundament, i kombination med den kvantitativa metoden tjäna sitt syfte väl. Den formulerade frågeställningen kan således besvaras med hjälp av vår valda metod.

³⁷ Lee, T. A. & Tweedie, D. P., 1990. Se t.ex. s. 34-36, 45

³⁸ Hyland, K., 1998, s. 224 f

Naturligtvis måste här inflikas en reservation för att antalet undersökningsvariabler av någon anledning kan vara på något sätt felaktiga. Vidare kan risken föreligga att de valda undersökningsvariablerna är felaktigt inriktade så att de till exempel förmedlar ett i sig korrekt svar, men inte inom ramen för denna undersökning. Validiteten skulle i sådant fall vara låg.

Vi vill också framlägga att vår valda modell inte prövar undersökningen ur ett statistiskt perspektiv, med inom det statistiskt vetenskapliga fältet vedertagna modeller, såsom hypotesprövningar med mera. Detta faktum till trots är vi övertygade om att vår valda undersökningsmetod på ett väl fungerande sätt fungerar för att systematisera och kategorisera olika texters innehåll, vilket medför att modellen kan nyttjas för att lösa problem av sådan typ som denna uppsats behandlar.

3. Teoretisk referensram

I detta kapitel skall till studien anknytande teori presenteras. Med teori avses kunskap som kan användas till att³⁹: Förbättra exempelvis tillvaron, förklara densamma, förstå densamma samt med vilken det är möjligt att approximera framtidens utfall. Syftet med att presentera dessa teoribildningar är att de kan förklara varför eventuella skillnader föreligger mellan VD-order och förvaltningsberättelserna beträffande dessas innehåll. Vi inleder kapitlet med att beskriva vilka syften som finns med att reglera redovisningsinformation med olika normer, varefter vi även låter beskriva vilken normgivning som är relevant för denna uppsats.

3.1 Syftet med normgivning⁴⁰

Att reglera redovisningsområdet med olika normer har inte alltid varit en självklarhet. Fram till slutet av 1800-talet var all redovisning oreglerad. I samband med stora järnvägsbyggen i USA påbörjades dock en reglering av den finansiella marknaden.⁴¹ I takt med dessa gigantiska byggen samordnade människor sina resurser gemensamt. De problem som därvid uppstod var att *ägandet* av ett företag skildes från *driften* av detsamma. Behovet av redovisning ökade då ägarna ville dels kunna *kontrollera* de som drev företagen åt dem, dels bevaka sin andel av vinsten. Redovisningen var garanten för finansiärerna att våga investera i projekten. Staten noterade detta och påbörjade en reglering av området för att investerarna ej skulle dra sig från dessa viktiga projekt.⁴²

Dagens lagstiftning kring redovisningen har uppkommit företrädesvis för att ”tillvarata långivares, kreditgivares och aktieägares intresse”. Att vissa delar av årsberättelsen enligt lag måste presenteras för allmänheten beror dock ytterst på att marknaden kräver detta. Gröjer (1997) framför ett resonemang där han anser att all tvingande information är ett tecken till att ett marknadsmisslyckande förekommit. Om företagen ”själva” hade lyckats att producera *tillförlitlig* information, hade lagstiftningen ej varit nödvändig.⁴³ Sveriges Aktiesparares Riksförbund skriver: ”Erfarenheten har visat att det krävs lagstiftning och rekommendationer kring företagets redovisning för att en aktiemarknad ska fungera på bästa möjliga sätt.”⁴⁴ Vissa forskare menar härtill att dagens samhälle omöjligen hade kunnat uppstå om inte dubbel

³⁹ Den följande uppräkningskommer från Artsberg, K., 2003, s. 23

⁴⁰ Kapitlets uppbyggnad utgår från Hendriksens & van Bredas, 1992 uppställning i ett avsnitt i kapitel åtta, s. 246 ff

⁴¹ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 52, 61

⁴² Blomquist, A. & Leonardz, B., 1984, s. 7-8

⁴³ Gröjer, J-E, 1997, s. 18, 20.

⁴⁴ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 18

bokföring hade uppfunnits. Denna teknik har ”banat” vägen för det kapitalistiska systemet som i stor utsträckning skapat dagens samhälle.⁴⁵ Gröjer (1997) uttrycker denna tanke en aning annorlunda då han menar att extern redovisning uppkommit på grund av att det ”kapitalistiska systemet” kräver detta.⁴⁶

Hendriksen & van Breda (1992) menar samtidigt att marknadsmisslyckandet kan ligga i att marknaden inte förmått producera *rätt mängd* information (se kapitel 3.5.2.1 om *information overload*). Av denna anledning krävs lagstiftning.⁴⁷

Årsredovisningen måste idag offentliggöras.⁴⁸ Detta medför att vem som helst kan ta del av informationen utan att behöva betala för densamma. Enligt vissa forskare är därför årsredovisningen att klassificera som ett så kallat *public good* (kallas även för *social goods* eller *collective goods*⁴⁹). Alla kan nyttja informationen däri, men endast några få står för kostnaden, dvs företaget. Ett syfte med lagstiftning är att upprätthålla denna ordning.⁵⁰ Public goods kännetecknas av att ett marknadsmisslyckande uppstår, eftersom de privata företagen inte kan producera redovisning med vinst. Utan tvingande normgivning skulle de flesta företagen förmodligen underlåta att producera årsrapporterna.⁵¹ Noteras skall förvisso, att många börsnoterade företag – enligt vad forskare tror – utan tvång att producera redovisning ändå skulle låta producera sådan, eftersom aktiehandeln annars skulle bli lidande.⁵²

Några av de skäl som brukar anföras av företrädare för att staten skall reglera redovisningen med lag, hänförs till tanken om informationsasymmetri (se kapitel 3.6.3.1) varmed avses att företaget besitter mycket mer information om detsammans ekonomiska värden än övriga intressenter. Om lagstiftning inte stiftas av staten kommer företaget – på grund av ”sin” överlägsna informationstillgång – därmed befinna ”sig” i en *monopolsituation* beträffande information. Asymmetrin leder till ett marknadsmisslyckande såsom alla monopol gör. Härmed avses att monopol, enligt den nationalekonomiska disciplinen, leder till att den optimala kvantiteten output inte kommer att produceras, eftersom efterfrågan minskar på grund av att ett ökat pris (monopolisten tar ut ett högre pris än vad som är rådande vid fullständig konkurrens) tages ut av monopolisten.⁵³

Lagstiftning har också uppkommit för att redovisningen bör besitta vissa *kvalitativa egenskaper* (se kapitel 3.5). Den information som presenteras för allmänheten måste vara relevant och jämförbar.⁵⁴

3.1.1 För uppsatsen relevant normgivning

Redovisningsområdet befattas med två olika juridiska skolor. Den ena är det civilrättsliga lagstiftningsområdet – som berör förhållandet mellan enskilda individer (fysiska såväl som

⁴⁵ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 32

⁴⁶ Gröjer, J-E, 1997, s. 19

⁴⁷ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 246

⁴⁸ Dahlin, L., et al, 2001, s. 284

⁴⁹ Case, K. E., et al, 1999, s. 375 ff

⁵⁰ Hendriksen & van Breda, 1997, s. 246-247

⁵¹ Case, K. E., et al, 1999, s. 375 ff

⁵² Hendriksen & van Breda, 1997, s. 246-247

⁵³ Ibid, 1992, s. 246

⁵⁴ Ibid, 1997, s. 248

juridiska personer) – och den andra är det skatterättsliga lagstiftningsområdet – som berör omständigheterna mellan en enskild individ och staten.⁵⁵

Eftersom TeliaSonera är ett aktiebolag (publikt) måste företaget låta upprätta en årsredovisning, enlighet Bokföringslagen (1999:1078) – härnäst benämnd med förkortningen BFL – 6:1 p.1. På grund av TeliaSoneras art av verksamhet måste årsredovisningen upprättas i enlighet med Årsredovisningslagen (1995:1554) – härnäst benämnd med förkortningen ÅRL. För vissa andra företag gäller dock att årsredovisningen upprättas i enlighet med Lagen (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag eller Lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Det finns också företag som inte behöver upprätta någon årsredovisning, vilket framgår av BFL 6:3. Dessa företag är av mindre storlek och skall istället upprätta ett *årsbokslut*.⁵⁶

Noteras skall också att Lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet (i vardagligt tal benämnd som ”Börslagen”) stipulerar att de börsnoterade bolagen skall upprätta viss information utöver vad ÅRL stadgar.⁵⁷ Vidare skall nämnas att åtskilliga skatteregler påverkar hur informationen utformas.⁵⁸ Dessa regler redogörs ej för i denna uppsats.

I en årsredovisning finns den information som *måste* presenteras för allmänheten. Rapporten måste alltså offentliggöras.⁵⁹ Vi väljer att kalla denna typ av information för *tvingande information* (kan även uttryckas som reglerad information). Med detta begrepp avses all sådan information som enligt lag *måste* förtäljas allmänheten. En juridisk term för detta är indispositiv rätt vilket också vanligtvis benämns som tvingande rätt varför begreppet tvingande information kan anses utgöra en korrekt term enligt oss.

Vidare kan ett företag också välja att inkorporera så kallad *frivillig information* i, så att säga, ”samma” dokument som årsredovisningen. Den frivilliga informationen är inte reglerad av lag. Ett sådant dokument – bestående utav både frivillig och tvingande information – kallas inte för årsredovisning utan *årsberättelse*.⁶⁰ Vad som utgör frivillig information framgår av ÅRL 2:1 e *contrario* (se begreppsförklaring i Bilaga 1).

Vad som *skall* ingå i en årsredovisning framgår av ÅRL 2:1, 1 st p. 1-5, d v s en balansräkning, en resultaträkning, noter samt en förvaltningsberättelse. I vissa fall skall även en finansieringsanalys ingå, vilket framgår av ÅRL 2:1 2 st. Av detta framgår också att en koncernredovisning egentligen inte ingår i årsredovisningen. En sådan brukar dock skickas med ändå.⁶¹

Av ÅRL 2:2 framgår att: ”Årsredovisningen skall upprättas /.../ i enlighet med god redovisningssed.” Detta begrepp innebär att de viktiga organens rekommendationer – FAR:s, RR:s och BFN:s (dessa akronymer förklaras i Bilaga 1) – skall följas, samt att lämplig (varmed avses exempelvis branschanpassad) praxis skall följas.⁶²⁻⁶³

⁵⁵ Blomquist, A. & Leonardz, B., 1984, s. 27

⁵⁶ Dahlin, L., et al, 2001, s. 282

⁵⁷ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 15-16, 20

⁵⁸ Ibid s. 18-19

⁵⁹ Dahlin, L., et al, 2001, s. 284

⁶⁰ Gröjer, J-E, 1997, s. 113

⁶¹ Dahlin et al, 2001, s. 196

⁶² FAR – del 1, 2004, s. 1397

⁶³ Björner, R. & Emander, C., 2005, s. 3

Eftersom TeliaSonera är ett internationellt etablerat bolag, måste vissa internationella regler följas. Skälet härför är enkelt: Ägarna från andra länder måste behandlas rättvist, varför informationsutformningen måste modifieras och anpassas för dessas krav.⁶⁴ Relevant för denna uppsats är att Telias årsredovisning för året 1999 är upprättad i ljuset av IAS-reglerna samt att TeliaSoneras årsredovisningar för åren 2001 och 2002 också beaktar reglerna i IAS. TeliaSoneras årsredovisning för 2003 upprättades i enlighet med IFRS/IAS. IAS 1:8 föreskriver att en balansräkning, en resultaträkning, en redogörelse för förändringar i eget kapital, kassaflödesanalys samt noter skall medtagas i årsredovisningen. Förvaltningsberättelsen finns här ej med. Noteras skall dock att ett företag som upprättar sin årsredovisning i enlighet med IAS/IFRS ändock måste följa de svenska lagarna, varför förvaltningsberättelsen är upprättad efter svensk lag.⁶⁵ Av denna anledning underlåter vi att vidare utreda dessa komplicerade regelverk. Noteras skall förvisso slutligen att IAS 1 successivt ersätts av IFRS 1, vilket framgår av den sistnämnda normgivningskällan.

Viktigt att notera är att inte endast lagar normerar upprättandet av årsredovisningar. Redovisningsbranschen ”*självsaneras*” också med hjälp av olika branschstandarder och olika redovisningsorgan. De viktigaste organen härför – i Sverige – är BFN, RR och FAR (akronymerna förklaras i Bilaga 1). Dessa ger rekommendationer kring hur de tvingande beståndsdelarna av en årsberättelse – d v s årsredovisningen – skall upprättas. Vidare finns för börsbolagen också vissa regler som måste följas för att desamma skall få verka på börsen. Detta kallas för Stockholms Fondbörs inregistreringskontrakt och stipulerar vissa skyldigheter för de berörda börsföretagen att tillhandahålla viss information i sina årsberättelser.⁶⁶ Vi väljer att inte redogöra för dessa i denna studie.

Vidare finns också rekommendationer – vilka bör följas – som så att säga påverkar den frivilliga informationen som presenteras i årsberättelserna. De som utfärdar dessa är bland andra NBK och SFF.⁶⁷

3.1.1.1 Normgivning kring förvaltningsberättelsens och rapportens syfte

Förvaltningsberättelsens existens syftar till att kortfattat i ord beskriva vad som har hänt företaget under det gångna räkenskapsåret, samt att på olika sätt *komplettera* årsredovisningens övriga information.⁶⁸⁻⁶⁹ Förvaltningsberättelsen går således under beteckningen *reglerad tilläggsinformation*.⁷⁰ Enligt *BFN U 96:6 Förvaltningsberättelsens innehåll* uppges dock att *även* årsredovisningens huvudsakliga information vanligtvis får medtagas också i förvaltningsberättelsen.⁷¹

Förvaltningsberättelsen granskas av oberoende revisorer och stadfästas av bolagsstämman.⁷² Notera dock att det inte finns några formkrav som stadgar *hur* förvaltningsberättelsen skall utformas.⁷³ Detta sistnämnda uttalande skall dock inte förstås som att förvaltningsberättelsen får innehålla vad som helst, utan endast att författaren/författarna är fria att ”lägga upp” dokumentet helt efter eget behag.

⁶⁴ Aktiesparamas Aktieskola, 1997, s. 22

⁶⁵ Artsberg, K., 2003, s. 143

⁶⁶ Aktiesparamas Aktieskola, 1997, s. 20-22

⁶⁷ Ibid s. 20-22. Akronymerna förklaras i Bilaga 1.

⁶⁸ Dahlin, L., et al, 2001, s. 284 och 341

⁶⁹ Aktiesparamas Aktieskola, 1997, s. 37

⁷⁰ Artsberg, K., 2003, s. 359

⁷¹ BFN U 96:6, se i FARs samlingsvolym år 2004, s. 823 f

⁷² Artsberg, K., 2003, s. 359

⁷³ Aktiesparamas Aktieskola, 1997, s. 37

Syftet med förvaltningsberättelsen är att denna skall ge en ”rättvisande översikt över utvecklingen av företagets verksamhet, ställning och resultat”⁷⁴. Av styckets rekvisit framgår att inte endast siffror skall omnämnas utan även verksamheten i övrigt. Detta tydliggörs i ÅRL 6:1, 2 st, p. 1: ”Upplysningar /.../ som är viktiga för *bedömningen* av utvecklingen av företagets verksamhet, ställning och resultat.” Notera särskilt rekvisitet *bedömningen*, vilket kursiverades av oss. I förvaltningsberättelsen skall således information lämnas som användaren kan använda för att göra en *egen* bedömning av företagets framtid.

Vidare skall det framgå explicit av förvaltningsberättelsen vilken framtid och utveckling som förväntas företaget, enligt ÅRL 6:1, 2 st p. 3. D v s företaget skall presentera en *egen* bedömning.

Vad som skall ingå i en förvaltningsberättelse framgår av ÅRL 6:1-2 (samt §§ 3-4 för andra associationsformer). Vi finner att detta uppsatskapitel (kapitel 3) innehåller den information som är relevant beträffande dessa paragrafer och underlåter därför att redogöra för dessa paragrafers många punkter då vi anser att det skulle leda för långt.

Från och med den första januari år 2006 gäller nya regler beträffande förvaltningsberättelsen.⁷⁵ Enligt: *Lag (2005:918) om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)*, skall vissa förändringar införas i förvaltningsberättelsen i och med lagens ikraftträdande den 1 januari år 2006. Ändringarna innebär bland annat att hänvisningar till olika upplysningar skall vara tydligare. Vidare skall också fler upplysningar av icke-finansiell karaktär medtagas i förvaltningsberättelsen.⁷⁶

3.1.1.2 Normgivning kring VD-ordet och rapportens syfte

I Sverige regleras, vilket framkommit tidigare i denna uppsats, inte VD-ordet av lag, vilket framgår av ÅRL 2:1 e contrario. I USA och Storbritannien däremot är all ”disclosure” hårt reglerad.⁷⁷

Med VD-ordet kan VD: n vända sig till en mängd olika intressenter av företaget utan att den mediala världen kan lägga sig i budskapet. Härmed förstås att media ”varken vinklar eller förkortar budskapet”.⁷⁸ Genom att producera ett VD-ord kan företaget i längden vinna allmänhetens förtroende.⁷⁹ Enligt Sveriges Aktiesparares Riksförbund är den frivilliga informationen i årsberättelsen ett ypperligt redskap att använda för att kommunicera personligt med användarna.⁸⁰ Forskning tyder på att även de mest kvalificerade användarna vill ha tillgång till ett VD-ord. De nyttjar denna information för att verifiera sina egna utvärderingar av den kvantitativa informationen som medföljer årsberättelsen.⁸¹

Noteras skall att VD-ordet inte granskas innehållsmässigt av oberoende revisorer. Därmed finns ej heller några uppställda krav för hur ett sådant skall utformas.⁸²

⁷⁴ ÅRL 6:1 (enligt både SFS nr: 1995:1554 och SFS nr: 2005:918). Vår kursivering.

⁷⁵I ”*Följändringar med anledning av ny aktiebolagslag, m.m., Prop. 2005/06:25*” föreskrevs att ändringar härledda till den nya aktiebolagslagen (2005:551) krävdes.

⁷⁶ Ekelund, F., 2005, http://www.ey.com/global/Content.nsf/Sweden/EY_Focus_2005_9_Arsredovisningslagen

⁷⁷ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 859

⁷⁸ Ek, E. & Wadén, A., 2006, s. 3

⁷⁹ Hendersson, B., 2004, s. 25

⁸⁰ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s.14

⁸¹ Swales, G. S., 1988, s. 71

⁸² Fischer, S. A. & Hu, M. Y., 1989, s. 22

3.2 Syftet med redovisning

Initialt skall konstateras att redovisning och årsberättelse inte är fullständigt synonyma företeelser.⁸³ Noteras skall att begreppet redovisning, enligt somliga – vilket måhända emotsäger det första påståendet i detta stycke – vid en extensiv tolkning kan innesluta även begreppet årsredovisning.⁸⁴ Detta resonemang stöds av *The American Accounting Association* som har uttalat att “accounting is ‘... the process of identifying, measuring, and communicating economic information to permit informed judgments and *decisions* by users of the information.’”⁸⁵ Således avses med redovisning, enligt *The American Accounting Association*, även den kommunikativa aspekten.

Redovisningen skall kunna vara användbar för beslutsfattande. Detta kallas för *kapitalmarknadsperspektivet* eller *beslutsanvändbarhetssynsättet*. Kontentan av detta perspektiv är att användaren skall kunna fatta beslut om framtiden.⁸⁶ Sammantaget kan sägas att redovisningen har två olika uppgifter: (1) att tjäna som resultatberäkning, (2) att ge olika användare tillgång till information med vilken det är möjligt att fatta beslut på grundval av.⁸⁷

Syftet med redovisning kan ses ur ett *historiskt perspektiv*. Redovisningen kom att bli en viktig företeelse först då handeln blev allt mer intensiv. I takt med teknologiskt framskridande samt ökat välstånd under 1100-talet och framåt, möjliggjordes nämligen allt mer intensiv och långväga handel. Människorna började plötsligt gå samman och bilda olika associationer (det vill säga sammanslutningar), för att dela den risk som det innebar att segla i väg med ett fartyg över de stora haven. Detta var en viktig milstolpe i redovisningens historia då ägare och association kom att åtskiljas för första gången. Eftersom en andelsägare därmed endast kunde krävas på sin andel av risken (förlusten) eller kräva sin precisa vinstandel, fordrades också en exakt redovisning.⁸⁸

Syftet ur ett *företagsekonomiskt perspektiv* med att framställa redovisning är att ge intressenter information om ett företags finansiella ställning.⁸⁹ Detta är till nytta vid riskbedömning av företaget.⁹⁰ Dessutom möjliggör redovisning även för de minsta andelsägarna att klandra företagsledningens styrning av företaget.⁹¹

Ur ett *etiskt perspektiv* kan syftet med redovisning sägas vara att användarna skall kunna lita på “... the concepts of justice, truth and fairness”.⁹² Redovisningens syfte är således inte endast att förmedla information, utan även att kontrahenter av olika slag skall kunna lita på varandra och därmed inte bli lurade vid exempelvis ett avtalsslut. Ett exempel härpå är att en part skall kunna avgöra om motparten – företaget – har ett “existensberättigande”.⁹³

Ur ett *samhällsekonomiskt perspektiv* kan sägas att redovisningen skapar en situation där marknaden kan stävjas och effektiviseras då felaktig information försämrar

⁸³ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 51.

⁸⁴ Artsberg, K., 2003, s. 357

⁸⁵ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 199. *Ej* vår kursivering.

⁸⁶ Artsberg, K., 2003, s. 74-75

⁸⁷ *Ibid*, s. 15

⁸⁸ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 41-43

⁸⁹ Smith, 2000, s. 17

⁹⁰ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 852

⁹¹ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 18

⁹² Hendriksen & van Breda, 1992, s. 8

⁹³ Gröjer, 1997, s. 19

marknadseffektiviteten.⁹⁴ Ur ett *politiskt perspektiv* kan redovisningen sägas fylla syftet att samhället struktureras och fungerar bättre.⁹⁵

Den *makronationalekonomiska disciplinen* menar att ett av redovisningens syften är att styra företagens beteenden. Offentliggjorda årsredovisningar kan till exempel leda till förändrade utdelningspolicies samt stimulera till investeringar under lågkonjunkturer och verka hindrande mot investeringar vid högkonjunktur.⁹⁶

3.3 Kommunikation

I detta kapitel har vi för avsikt att beskriva vissa av de teoribildningar som fokuserar kring kommunikation i allmänhet, och redovisningskommunikation i synnerhet. Kapitlets existens syftar till att tjäna som förklaringsbas beträffande varför informationen i förvaltningsberättelserna liksom VD-orden utformats med ett visst innehåll.

Företagen måste vara duktiga på att kommunicera med sina användare. Det räcker inte att endast utgiva information, användarna måste också begripa densamma.⁹⁷ Begreppet *kommunikation* brukar ofta hållas synonymt med begreppet *information*.⁹⁸

Det är skillnad på att ”kommunicera” och att ”ge uttryck för sina känslor”. Det sistnämnda innebär att en sats meningar *utan* egentlig innebörd uttrycks. Att kommunicera innebär dock att en mening med de uttryck som förmedlas finns.⁹⁹ Genom mycket informations spridning till användarna känner dessa sig delaktiga i företaget samt ger dem förtroende.¹⁰⁰ Viktigt är också att skilja mellan kommunikation (att kommunicera) och propaganda. Det sistnämnda innebär istället en stark strävan efter att påverka någon annans åsikter.¹⁰¹

Det finns flera olika sorters kommunikationsprocesser. Olika exempel på sådana är envägskommunikation, flervägskommunikation, med flera.¹⁰² En annan process är *masskommunikationsprocessen*, vilket avser den situation då ett företag genom exempelvis ett elektroniskt medium, kan nå ett stort antal människor som kan befinna sig långt ifrån varandra.¹⁰³ Dessutom skall noteras att kommunikatören inte själv behöver vara närvarande själv vid informationsförmedlingen.¹⁰⁴

De flesta kommunikationsprocesserna inbegriper fyra beståndsdelar.¹⁰⁵⁻¹⁰⁶ (1) det finns någon som kommunicerar, (2) kommunikatören förmedlar någonting, (3) det förmedlade sänds med någon form av informations spridningskanal, (4) genom denna spridningskanal nås användaren. Däremellan kan ett ”*brus*” uppkomma, varmed avses att meddelandet som

⁹⁴ Aktiesparamas Aktieskola, 1997, s. 18

⁹⁵ Gröjer, 1997, s. 23

⁹⁶ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 9

⁹⁷ Riahi-Belkaoui, A., 1995, s. 5

⁹⁸ Christensen, L. T., 2002, s.165

⁹⁹ Parkinson, C. N. & Rowe, N., 1979, s. 18-19.

¹⁰⁰ Christensen, L. T., 2002, s.165

¹⁰¹ Dahlkvist, M., 1999, s. 24-25

¹⁰² Ibid, s. 11

¹⁰³ Windahl, S. & McQuail D., 1978, s. 9

¹⁰⁴ Dahlkvist, M., 1999, s. 17

¹⁰⁵ Uppräkningen härstammar från: Windahl, S. & McQuail D., 1978, s. 9

¹⁰⁶ Se även Dahlkvist, M., 1999, s. 15

skickas inte nödvändigtvis kommer att uppfattas på samma sätt av mottagaren som av avsändaren.¹⁰⁷

En stor skillnad mellan vanlig kommunikation och masskommunikation är att möjligheten för användaren att ge respons är ytterst begränsad i det sistnämnda fallet. Den enda respons som informationsanvändaren kan ge är att underlåta att investera i företaget i framtiden, vilket kallas för *härledd feedback*. En annan skillnad är att det vid masskommunikation vanligtvis finns ett flertal olika alternativa informationskällor som mottagaren kan välja mellan, vilket komplicerar kommunikationen.¹⁰⁸ Vi vill dock också notera att vissa forskare hävdar att skillnaderna mellan ordinär kommunikation och masskommunikation är små.¹⁰⁹

Vid kommunikationsprocessen är det viktigt att etablera ett rykte om trovärdighet och liknande attribut. Processen måste anpassas beroende på vilken typ av intressent som företaget riktar ”sig” till. Det gäller därför att medsända information till den grad att så många olika användarkategorier som möjligt får någonting. Så är dock ofta inte fallet.¹¹⁰ Studier visar att de företag som även i sin frivilliga information medtager information som tyder på att det går dåligt, såväl som bra, i längden kommer att erhålla allmänhetens förtroende.¹¹¹ Ytterligare forskning visar att de flesta VD-ord faktiskt innehåller såväl positiv som negativ information.¹¹² Smith (2000) hävdar att ”... företagsledare [har] en tendens att vara överoptimistiska”.¹¹³ Måhända kan detta bero, tror vi, på att årsredovisningen alltmer brukas som ett marknadsföringsredskap.¹¹⁴ Detta är dock negativt för användarna som ”... vilseleds mindre av alltför pessimistiska bedömningar än av alltför optimistiska.”¹¹⁵

Informationen som kommuniceras skall hellre vara kort än lång. Dock gäller att *för* kort information liksom *för* lång sådan är lika dåligt.¹¹⁶ För lång information leder endast till *informationsstress*, det vill säga svårigheter för användaren att självständigt ”... värdera, tolka och välja...” vilken information som skall nyttjas.¹¹⁷ Studier visar dock att årsberättelserna blir allt längre för varje år som går.¹¹⁸ En viktig notering är, enligt en studie, att användarna inte alltid känner något behov av att få tillgång till mycket information, t ex i de fall de upplever att företaget redan styrs på ett korrekt sätt.¹¹⁹ Vidare gäller att budskapen inte skall framföras för många gånger i samma dokument.¹²⁰ Forskaren Oliver, S. (2000) har utfört forskning med hjälp av *Eye movement data analysis* och med denna kommit fram till att användarna oavsett dokumentets längd spenderar likvärdig tid åt att läsa detsamma. Denna forskning visar också att uppsplätning av information punktvis på intet sätt får användaren att spendera mer tid än att läsa informationen som där förmedlas.¹²¹

¹⁰⁷ Windahl, S. & McQuail D., 1978, s. 9, 18

¹⁰⁸ Ibid, s. 26-27, 31-32.

¹⁰⁹ Ibid, s. 26-27, 31-32

¹¹⁰ Parkinson, C. N. & Rowe, N, 1979, s. 20-21

¹¹¹ Hendersson, B., 2004, s. 25

¹¹² Fischer, S. A. & Hu, M. Y., 1989, s. 22

¹¹³ Smith, 2000, s. 92

¹¹⁴ Clarke, G. & Murray, L.W., 2000, s. 148-149

¹¹⁵ Smith, 2000, s. 92

¹¹⁶ Parkinson, C. N. & Rowe, N, 1979, s. 20-21

¹¹⁷ Dahlkvist, M., 1999, s. 18

¹¹⁸ Hendersson, B., 2004, s. 24

¹¹⁹ Christensen, L. T., 2002, s.166

¹²⁰ Parkinson, C. N. & Rowe, N, 1979, s 19, 21-23.

¹²¹ Oliver, S., 2000, s. 158, 166- 167

Tidigare forskning visar att användarna inte läser igenom årsredovisningen med allt för stor energiförspilling. VD-ordet är dock den rapport som användarna läser mest grundligt av alla årsberättelsernas delar. 52 % av alla användarna läser igenom textmassan mycket grundligt, 41 % läser texten en aning flyktigt; 7 % avstår från att läsa rapporten över huvud taget. För förvaltningsberättelsen gäller istället att 27 % av användarna läser igenom densamma grundligt; 48 % flyktigt; 25 % av användarna avstår helt från att läsa dokumentet. Samma undersökning visade att VD-ordet var årsberättelsens mest lättförståeliga dokument; över 85 % av dem som läste VD-ordet grundligt klarade att återge innehållet med visad förståelse. Detta skall kontrasteras med förvaltningsberättelsen, där endast 19 procent av de grundligt läsande användarna kunde återge textens innehåll acceptabelt.¹²²

Andra forskningsresultat indikerar att intressenterna inte förstår årsberättelsernas innehåll. Forskarna framhöll därför att årsberättelserna snarast syntes vara ett dokument "... which are prepared by accountants for accountants."¹²³ Detta emotsäges å andra sidan av annan liknande studie som påvisade att respondenterna hade en samstämmig uppfattning om vilken "direction" VD-ordet hade.¹²⁴ Ytterligare en annan studie visar därtill att 48 % av alla investerare läser VD-ordet grundligt, vilket skall ställas mot det faktum att endast 28 % respektive 17 % av dem läser resultaträkningen respektive balansräkningen grundligt.¹²⁵ Den kvalitativa informationen används av dem för utvärdering av den kvantitativa informationen.¹²⁶ VD-ordet, t ex, sägs fungera bra som indikator när ett företag går bra eller dåligt.¹²⁷ Ytterligare forskning stödjer denna slutsats.¹²⁸ Detta är särdeles intressant med tanke på att 41 % av användarna i en vetenskaplig undersökning uppger att VD-ordet är den viktigaste rapporten i årsberättelsen. Vidare framkommer härav att endast 5 % av användarna tycker att förvaltningsberättelsen är det viktigaste avsnittet i årsberättelsen.¹²⁹

Annan forskning visar att årsberättelserna är mycket svårförståeliga. Beräkningar med hjälp av olika läsbarhetsindex (se t.ex. Riahi-Belkaoui, A., 1995, s. 6 ff för en redogörelse av ett antal sådana index) visar att texternas svårighetsgrader överstiger de flesta människors "language experience". Det bedyras att ca 75 procent av USA:s befolkning inte behärskar språket i en text av detta slag, vilket stöds av andra studier. Resultaten tyder på att årsberättelserna omöjligen kan "nå" stora delar av befolkningen. Informationen kan endast tydas av vissa sociala grupper, vilket kallas för "social accessibility".¹³⁰

En studie har visat att de stora företagen jämfört med de små ger ut mycket mer information – dessutom oftare – till sina intressenter. Vidare visade studien att företagets viktigaste informationsspridningsmedium, *ur företagets synvinklar*, är "pressen", varefter årsberättelserna kommer, vilka anses vara nästan lika viktiga för företagen ur en kommunikationssynpunkt.¹³¹ Andra undersökningar visar dock att årsredovisningarna, *ur användarnas synvinklar*, anses vara den viktigaste informationskällan.¹³² Annan forskning visar att användarnas viktigaste källor utöver årsberättelserna är finansiella tidningar.

¹²² Lee, T. A. & Tweedie, D. P., 1990, s. 54, 99-100

¹²³ Ibid, Kommer från det inledande kapitlet: Overall Conclusions för vilket sidnummer saknas.

¹²⁴ Fischer, S. A. & Hu, M. Y., 1989, s. 24

¹²⁵ Hendersson, B., 2004, s. 24

¹²⁶ Swales, G. S., 1988, s. 71

¹²⁷ Ibid, s. 73

¹²⁸ Hendersson, B., 2004, s. 24

¹²⁹ Lee, T. A. & Tweedie D. P., 1990, s. 170

¹³⁰ Riahi-Belkaoui, A., 1995, s. 9-14, 17 ff

¹³¹ Parkinson, C. N. & Rowe, N., 1979, s. 29 och 39

¹³² Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 8 och 12

Ytterligare forskning visar därtill att de användare som läser finansiella tidningar förstår årsberättelserna mycket bättre samt finner de sistnämnda mer relevanta, än de som inte läste sådana.¹³³

Årsberättelsen skulle kunna utnyttjas *bättre* av företagen för att tillgodose användarnas behov av information. Forskare menar att användarna behöver få tillgång till information som ”går långt utöver balansräkningen och de normala lagstadgade kraven...”; det vill säga frivillig information behövs, helst framtidsinriktad.¹³⁴ Sveriges Aktiesparares Riksförbund stödjer detta uttalande.¹³⁵ Kontentan av detta är att årsberättelsen utgör ett mycket bra tillfälle att förmedla information om företaget som annars inte kan förmedlas.¹³⁶ Dessutom skall tilläggas att VD: n med sitt VD-ord bereds ett unikt tillfälle att ostörd påverka aktieägare och andra intressenter, utan den mediala världens inblandning. Media kan alltså ”varken [vinkla] eller [förkorta] budskapet”.¹³⁷

3.4 Frivillig information¹³⁸

Den frivilliga informationen regleras inte av lagstiftning, vilket kan utläsas av ett motsatslut (e contrario) av ÅRL 2:1.

Syftet med att presentera frivillig information är detsamma som för redovisningen i övrigt, dvs att ge användarna underlag för beslutsfattande.¹³⁹ Enligt Sveriges Aktiesparares Riksförbund är den frivilliga informationen många gånger avgörande för att en bra analys av företaget skall kunna utföras av användaren.¹⁴⁰

Frivillig information kommer endast att ha ett värde om användarna finner att densamma kan användas för beslutsfattande. I längden innebär detta att den frivilliga informationen skall kunna ge användaren någonting *utöver* årsredovisningen.¹⁴¹ Ett tillskott på marginalen givet tillgången till den tvingande informationen är således det minimikrav som avgör den frivilliga informationens existensberättigande. Vidare hävdar forskare att mängden information som finns ute på marknaden i övrigt – exklusive årsberättelsen alltså – avgör hur mycket frivillig information som ett företag behöver medsenda i årsberättelsen.¹⁴²

Vad som bör presenteras såsom frivillig information råder det delade meningar om. Hendriksen och van Breda (1992) menar att det finns tre olika ”concepts of disclosure”, nämligen: *adequate disclosure*, *fair disclosure* och *full disclosure*.¹⁴³ Dessa olika koncept, eller strategier, har olika tillämpningsrelevans för olika företag. För vissa företag kan en fjärde kategori vara aktuell, menar vi, dvs att inte delge någon frivillig information alls.

Med *adequate disclosure*, menas att minsta möjliga mängd frivillig information kommuniceras. Det mellersta konceptet – *fair disclosure* – skall förstås som ett

¹³³ Lee, T. A. & Tweedie, D. P., 1990, s. 31, 68

¹³⁴ Parkinson, C. N. & Rowe, N, 1979, s. 58-59. Citatet kommer från sidan 58.

¹³⁵ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s.14

¹³⁶ Parkinson, C. N. & Rowe, N, 1979, s. 58-59.

¹³⁷ Ek, E. & Wadén, A., 2006, s. 3. Citatet kommer också från sidan 3.

¹³⁸ Detta kapitel bygger i stor utsträckning både vad gäller innehåll och upplägg på Hendriksen & van Breda, 1992.

¹³⁹ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 851

¹⁴⁰ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s.14

¹⁴¹ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 858-859

¹⁴² Ibid, s. 856-857

¹⁴³ Ibid, s. 850 och 856

rättvisekoncept med likabehandling av samtliga användare. Slutligen: *full disclosure* innebär i princip att ett företag låter publicera all tillgänglig information.¹⁴⁴

Vanligtvis brukar följande poster beståendes utav frivillig information finnas med i en årsberättelse¹⁴⁵: Året i sammandrag, VD-ord, koncernöversikt, information om företagets affärsområden, miljöpolicy, flerårsöversikter, aktieinformation och information om styrelsen och företagets ledning.

Det råder delade meningar gällande vilken *mängd* frivillig information som är optimal att kommunicera till användarna; olika vetenskapliga discipliner tvistar härom. Ett sätt att undkomma denna tvist är att uttrycka att den optimala mängden information skall kännetecknas av att "tillräckligt" mycket information skall kommuniceras. Mängden information beror då på vilken kunskapsnivå som den specifika/specifika användaren uppnår.¹⁴⁶

En akademisk tvistefråga är vilken kunskapsmässig *nivå* informationen skall uppvisa. Frågan blir därmed närmast: Vilka användare skall informationen primärt riktas till? Vissa menar att de primära användarna av årsberättelseinformation skall anses vara investerare och långgivare. Av denna anledning bör den frivilliga informationen också hålla en högre nivå, vilket generellt sätt passar dessa.¹⁴⁷ Trenden har dessutom under lång tid varit att årsberättelsernas komplexitet ökat alltmer. Forskningsstudier visar att texternas svårighetsnivåer snarast passar professionella analytiker, inte amatörer.¹⁴⁸ De senaste åren har redovisningen således utvecklats mot att informationen riktats "... in relation to the professional analyst rather than investors at large."¹⁴⁹ Användaren skall således vara beredd att studera informationen med viss emfas.¹⁵⁰ Denna utgångspunkt har både FASB, IASB och RR.¹⁵¹

Studier finns som visar att företag flitigt låter framställa frivillig information att inkorporera i årsberättelsen. Forskare menar att många företag troligtvis skulle publicera till och med årsredovisningarna – den tvingande informationen – även om de lagstadgade kraven därför försvann. Studier har också visat att företag som är i behov av kapital ofta låter presentera frivilligt material tillsammans med sina årsredovisningar som är anpassad för aktörer på finansmarknaden med förhoppningen om att dessa skall erbjuda företaget finansiella lösningar. Situationen på marknaden är idag till och med sådan, att vissa användare – företrädesvis finansanalytiker och investerare – skulle vara beredda att betala för att få sådan information.¹⁵²

Stycket ovan emotsägs dock av andra studier som visar att många företag tvärtemot vad som hävdades i stycket ovan, är ytterst motsträviga att lämna frivillig finansiell information. Flera skäl härför finns:¹⁵³ (1) Informationen kommer att nyttjas med stor tacksamhet av alla företagets konkurrenter, (2) Desto mer finansiell information som publiceras, desto större

¹⁴⁴ Ibid, s. 856-857

¹⁴⁵ Kommande uppräknig härstammar i sin helhet från Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 39 f och Aktiespararna, 1994, s. 11

¹⁴⁶ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 850, 852 och 856

¹⁴⁷ Ibid, s. 851-852.

¹⁴⁸ Lee, T. A. & Tweedie, D. P., 1990, s. 27

¹⁴⁹ Ibid, s. 2-3

¹⁵⁰ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 856

¹⁵¹ Artsberg, K., 2003, s. 169. Akronymerna förklaras i kapitel 1.6.

¹⁵² Hendriksen & van Breda, 1992, s. 247 och 859.

¹⁵³ Uppräknigen är i närmaste ett referat av Hendriksen & van Breda, 1992, s. 860.

förhandlingsstyrka får de anställda och fackförbund, (3) Mycket information kommer att förvirra användaren snarare än att hjälpa denna eller denne, (4) Informationen finns ofta att tillgå genom andra medier varför kostnaden inte är motiverad, (5) Eftersom företaget inte kan veta exakt vad investerarna vill ha för information är det inte motiverat att låta kommunicera sådan.¹⁵⁴

Denna bild är dock felaktig enligt Sveriges Aktiesparares Riksförbund. Förbundet konstaterar att en praxis börjat framträda på den svenska marknaden; idag är frivillig information mycket vanligare än för bara tio år sedan. En anledning härför torde vara att kampen om aktieägarna hårdnat, samt att olika tävlingar idag årligen går av stapeln varvid bolagens årsberättelser bedöms.¹⁵⁵ Denna tävling initierades av tidningen Aktiespararen.¹⁵⁶ Praxisen har i övrigt gjort att den frivilliga informationen överlag ser ut på ungefär samma sätt i bolagens årsberättelser.¹⁵⁷

3.5 Redovisningens kvalitativa egenskaper¹⁵⁸

För att redovisningen skall vara användbar krävs att densamma upprättas efter vissa ”kvalitetskrav”, vilket också betecknas såsom ”kvalitativa egenskaper”.¹⁵⁹⁻¹⁶⁰ De viktigaste kvalitativa egenskaperna är *relevans* och *tillförlitlighet*.¹⁶¹ Principerna har upprättats med användarna i fokus.¹⁶²

Viktigt att notera beträffande denna uppsats är att redovisningsprinciperna endast måste tillämpas beträffande årsredovisningen, det vill säga den *tvingande informationen*. De kvalitativa egenskaperna är således relevanta, i första hand, beträffande förvaltningsberättelsen, inte VD-ordet.

Syftet med de kvalitativa egenskaperna är att säkerställa att den information som presteras och presenteras skall vara användbar för ”framtidinriktade beslut”. Dessa tankar samlas under begreppet *kapitalmarknadsperspektivet*, eller som det också kallas *beslutsanvändbarhetssynsättet*.¹⁶³ För att säkerställa detta, det vill säga årsredovisningarnas kvalitet, finns revisorer. Dessas granskning leder till att informationen anses vara kvalitetssäkrad.¹⁶⁴

3.5.1 Kostnad och nytta

Ett första grundläggande kriterium för om viss information skall medtagas i årsredovisningen är att nyttan av informationen måste vara större än kostnaden för densamma.¹⁶⁵ Kostnaden måste således understiga nyttan av att både ”producera, kommunicera och använda informationen”.¹⁶⁶

¹⁵⁴ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 860

¹⁵⁵ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s.13-14

¹⁵⁶ Aktiespararen, 1994, s. 11

¹⁵⁷ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s.13-14

¹⁵⁸ Uppbyggnaden av detta kapitel följer i stora drag den uppdelning av redovisningen av kvalitativa egenskaper som presenteras i Smith, 2000, s. 24 ff

¹⁵⁹ Smith, D., 2000, s. 24

¹⁶⁰ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 131

¹⁶¹ Artsberg, K., 2003, s. 74-75

¹⁶² Smith, D., 2000, s. 24

¹⁶³ Artsberg, K., 2003, s. 74-75

¹⁶⁴ Björner, R. & Emander, C., 2005, s. 18

¹⁶⁵ Hendriksen & van Breda, s. 132

¹⁶⁶ Smith, D., 2000, s. 24

3.5.2 Relevans

Den fundamentala kvalitativa egenskapen kallas för relevans. Härmed avses att all information skall vara användbar för beslutsfattande.¹⁶⁷⁻¹⁶⁸ Egenskapen är således framtidssiktande.¹⁶⁹ Informationen är dessutom endast relevant om någonting tillförs användaren som denna eller denne inte redan visste.¹⁷⁰ Relevans kan definieras på många olika sätt. Primärt gäller dock den att informationen skall vara *väsentlig* för användarna. Information kan vara relevant för användaren på (minst) tre olika sätt:¹⁷¹ (1) genom att påverka målen (kallas för *goal relevance*, vilket syftar till att informationen möjliggör för användaren att nå sina mål), (2) genom att påverka förståelsen (kallas för *semantic relevance*, vilket innebär att användaren med hjälp utav informationen kan förstå vad informationen avser), (3) genom att påverka besluten (kallas för *decision relevance*, vilket innebär att informationen kan användas till att fatta beslut med).

Begreppet relevans skall tolkas förhållandevis extensivt, enligt doktrinen. Information som är användbar för beslut kännetecknas dock primärt¹⁷² av att densamma är *prognosrelevant* samt har en *återföringsrelevans*; och sekundärt¹⁷³ av att densamma dessutom är *aktuell* och *begriplig*.¹⁷⁴

3.5.2.1 Information overload

Ett angränsande problem till egenskapen relevans är det om *information overload*. Forskning visar nämligen att användarna fattar allt bättre beslut desto mer information de har. Detta samband fortsätter dock ej evinnerligen; vid en viss punkt uppnås ett optimum varvid varje marginaltillskott av information påverkar beslutsfattandet negativt. Detta stöds av annan forskning som visar att användarna hellre har tillgång till en liten mängd information än motsatsen, detta eftersom för mycket information "... hides the significant information and makes the financial reports difficult to interpret". Vidare gäller att för mycket information inte endast försvårar för användaren, utan också fördyrar analysen av densamma.¹⁷⁵

3.5.2.2 Prognosrelevans¹⁷⁶

Om prognoser skapas av redovisningsdata (observera att begreppet *information* innebär *bearbetad data*) måste användarna kunna lita på att informationen förtäljer dem "sanna" värden som avslöjar hur företagets riktiga ekonomiska värden "ser ut". Prediktioner och approximationer om framtiden måste möjliggöras.¹⁷⁷

3.5.2.3 Återföringsrelevans¹⁷⁸

Begreppet avser att redovisningsdata nyttjas i efterhand för kontroll av tidigare framräknade prognoser. Detta möjliggör för prognosmakaren att i efterhand granska och justera sin modell.¹⁷⁹ Detta ställer stora krav på redovisningen, som vi ser det. Kravet på

¹⁶⁷ Smith, D., 2000, s. 24-25

¹⁶⁸ Andersson, A. & Petersson, H., 2003, s. 59

¹⁶⁹ Artsberg, K., 2003, s. 169

¹⁷⁰ Falkman, P., 2000, s. 63

¹⁷¹ Hendriksen & van Breda, s. 133-134

¹⁷² Kallas av Smith, D., 2000, för "huvudaspekter" för begreppet relevans

¹⁷³ Kallas av Smith, D., 2000, för "minimikrav" för begreppet relevans

¹⁷⁴ Smith, D., 2000, s. 25

¹⁷⁵ Hendriksen & van Breda, s. 215, 856-857. Citatet kommer från sidan 856.

¹⁷⁶ Benämns av Hendriksen & van Breda, 1992, s. 134, som "predictive value"

¹⁷⁷ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 134

¹⁷⁸ Benämns av Hendriksen & van Breda, 1992, s. 134, som "feedback value"

¹⁷⁹ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 136

återföringsrelevans åsyftar att redovisningen måste utföras på samma eller liknande sätt gång efter gång. Redovisas de ekonomiska värdena hos ett företag inte på samma sätt från en period till en annan, kan de inte jämföras med varandra. Prognosmakarna kan då inte få "feedback" beträffande sin prognosmodell.

3.5.2.4 Aktualitet¹⁸⁰

Informationen som kommuniceras till användarna kan inte vara relevant om densamma är för gammal. Aktuell information kännetecknas av att vara användbar för beslutsfattande. Information blir dock inte automatiskt relevant enbart på grund av att kravet på aktualitet uppfylles. Klart är å andra sidan att om informationen *inte* är aktuell, finns med säkerhet ingen relevans. Information bör därför presenteras så snabbt och ofta som möjligt.¹⁸¹

Eftersom aktualitet är viktigt reagerar marknaderna ofta på den typ av information som kan kommuniceras ut till allmänheten snabbt, till exempel den information som kvartalsrapporterna förmedlar. Årsberättelserna kommer därför ofta att användas endast som kontroll av och komplement till de "snabbare" medierna.¹⁸² Detta emotsäges dock av andra som menar att årsberättelsen ändå är den viktigaste informationskällan.¹⁸³

3.5.2.5 Begriplighet

Ifall användare av redovisning inte kan begripa informationsinnehållet i årsberättelsen kan denna inte anses vara relevant. Informationen kan då inte nyttjas för beslut. Kravet på begriplighet skall dock inte tolkas alltför extensivt; det måste samtidigt kunna ställas krav på att användaren besitter viss kunskap om redovisning.¹⁸⁴

3.5.3 Tillförlitlighet¹⁸⁵

Enligt Smith (2000) inbegriper begreppet "tillförlitlighet" två andra egenskaper: *validitet* och *verifierbarhet*. Begreppet tillförlitlighet syftar till att informationen korrekt beskriver ett företags ekonomiska värden.¹⁸⁶ Således utan felaktigheter och snedvriden information. Begreppet kan också förklaras kännetecknas av "... att lämnad information ska bygga på lagstiftning, god redovisningssed och gängse praxis."¹⁸⁷

Begreppet "tillförlitlighet" kan delas upp i flertalet egenskaper, nämligen: *trovärdighet*, *verifierbarhet* och *neutralitet*.¹⁸⁸ Begreppet *trovärdighet* likställs här med begreppet validitet.

3.5.3.1 Validitet

Med validitet avses att "redovisningen avbildar de aspekter av verkligheten som den avser att avbilda". För att så skall kunna ske måste fyra aspekter iakttas, nämligen: *neutralitet*, *innebörd och form*, *fullständighet* och *väsentlighet*.¹⁸⁹

¹⁸⁰ Benämns av Hendriksen & van Breda, 1992, s. 134, som "timeliness"

¹⁸¹ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 136

¹⁸² Smith, D., 2000, s. 26

¹⁸³ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 8 och 12

¹⁸⁴ Smith, D., 2000, s. 26

¹⁸⁵ Benämns av Hendriksen & van Breda, 1992, s. 137, som "reliabilitet"

¹⁸⁶ Smith, D., 2000, s. 26-27

¹⁸⁷ Andersson, C. & Peterson, H., 2003, s. 59. Vi tolkar uttalandet enligt följande: Följes lagstiftning, god redovisningssed och gängse praxis bör företagets riktiga ekonomiska värden avbildas förhållandevis "korrekt".

¹⁸⁸ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 137-138

¹⁸⁹ Smith, D., 2000, s. 27-28.

Med *neutralitet* avses att all redovisning skall avbildas på ett sätt som avspeglar verkligheten. Kravet på *innebörd och form* innebär att om en händelse kan tolkas olika utifrån en ekonomisk respektive en juridisk innebörd, så skall den ekonomiska innebörden av händelsen vinna företräde framför den juridiska innebörden av samma händelse. Detta eftersom det är den ekonomiska verkligheten som skall avbildas.¹⁹⁰

De två begreppen *fullständighet* och *väsentlighet* går in i varandra. Med det första begreppet avses att *alla* händelser som är av betydelse för att beskriva företagets riktiga ekonomiska värden, skall medtagas i redovisningen. Med det sista begreppet avses samtidigt att endast den information som är användbar för att kunna påverka beslut skall medtagas.¹⁹¹

3.5.3.2 Verifierbarhet

Begreppet syftar till att allting som redovisas skall motiveras med underlag, d v s en verifikation. I vissa situationer finns dock inga sådana. I dessa fall kan flera personer oberoende av varandra bedöma underlaget. Är deras bedömningar samstämmiga är verifierbarheten hög.¹⁹²

3.5.4 Jämförbarhet¹⁹³

Den sista överordnade kvalitativa egenskapen för redovisning är begreppet *jämförbarhet*. Med detta förstås att information skall vara jämförbar såväl mellan företag som inom ett och samma företag över tiden. Detta innebär att redovisningen skall utföras på samma eller likartat sätt inom alla företag.¹⁹⁴⁻¹⁹⁵

Ett problem som många användare dock uppmärksammat, är att redovisningens kvalitet ibland blir sämre om denna produceras på samma eller snarlikt vis. Småföretagare menar t ex ofta att de standardiserade redovisningsreglerna är snedvridna så att dessa endast syftar till att skapa kvalitet för de större företagens redovisning. Icke-vinstdrivande företag menar samtidigt att redovisningsreglerna utgår från att alla företag skall vara vinstdrivande – detta gör att de icke- vinstdrivande företagens redovisningar blir mindre trovärdiga.¹⁹⁶ En effekt av att redovisningen standardiseras för alla typer av bolag är också att användarna antages behärska en högre nivå av informationsförståelse.¹⁹⁷

3.6 Intressenter, användare och avnämare

Ett företag omgärdas vanligen av många olika intressentkategorier. Dessa har inte sällan motsträviga och diametrala intressen beträffande företaget.¹⁹⁸ Vi menar att alla som kategoriseras såsom intressenter till företaget också är att kategorisera såsom intressenter till företagets redovisningsinformation.

I Storbritannien utgår lagstiftningen från att aktieägarna är den primära målgruppen.¹⁹⁹ I Sverige gäller istället att redovisningen skall ”tillvarata långivares, kreditgivares och

¹⁹⁰ Smith, D., 2000, s. 27-28

¹⁹¹ Smith, D., 2000, s. 28

¹⁹² Ibid, s. 28-29

¹⁹³ Benämns av Hendriksen & van Breda, 1992, s. 137, som ”comparability”

¹⁹⁴ Smith, D., 2000, s. 31-32

¹⁹⁵ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 141-143

¹⁹⁶ Ibid, s. 129

¹⁹⁷ Lee, T. A. & Tweedie D. P., 1990, s. 3

¹⁹⁸ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, 17

¹⁹⁹ Lee, T. A. & Tweedie, D. P., 1990, s. 2

aktieägares intresse”²⁰⁰ Det framhålles ofta att de anställda, kunderna, staten och allmänheten hittills har kommit att bli betraktade såsom ”...secondary recipients of annual reports and other forms of disclosure...”. Ett skäl härför är att kunskap saknas beträffande hur dessa användare nyttjar informationen för beslutsfattande. Ett antagande har därför kommit att råda som stipulerar att alla andra användare förmodas nyttja informationen på samma sätt som investerarna och långgivarna.²⁰¹ Informationen i årsberättelsen utnyttjas dock av de olika användarna på *olika* sätt, vilket ställer olika krav på densamma; fokus ligger på olika delar.²⁰²

Studier har tvärtemot vad som står skrivet ovan å andra sidan visat att de anställda utgör en ”key target audience” av årsberättelsen. Således kan årsberättelsen spela en mycket viktig roll gällande att motivera de anställda inför framtiden. Årsberättelsen skall på grund härav också utnyttjas och ses på som ett ”learning tool”.²⁰³

3.6.1 Intressentkategorisering

Vilka som skall anses utgöra intressenter till företagets redovisning och därmed själva företaget finns det många uppfattningar om. En kategorisering ser ut som följande:²⁰⁴ (Aktie-) Ägare, långgivare, leverantörer, kunder, konkurrenter, anställda och stat och kommun. Dessa sägs ha ett mer direkt intresse av företagets finansiella ställning Vidare anses att företagsledningen skall betraktas utgöra en egen intressentkategori.²⁰⁵ Även allmänheten kan anses vara en intressent av företagets redovisning²⁰⁶; så även intresseorganisationer och opinionsbildande grupper.²⁰⁷

Ur ett organisationsteoretiskt perspektiv anses företagets intressenter utgöra alla ”De som med sina handlingar bidrar till organisationens verksamhet...”. De befinner sig också i en beroendeställning till företaget. Någon form av ”utbytesrelation” finns således mellan intressenterna och företaget.²⁰⁸

Vilken kategori som skall anses utgöra den huvudsakliga intressentkategorin har debatterats flitigt. Vissa hävdar att företagsledningen, de anställda och kunderna anses vara de primära intressenterna. FASB (akronymen beskrivs och förklaras i Bilaga 1) menar att aktieägarna, övriga investerare och långgivarna skall anses utgöra de viktigaste intressenterna.²⁰⁹

3.6.2 Ägarnas särställning

Ägarna anses vara extra viktiga intressenter eftersom dessas kompensation för intresset i företaget utgör den restpost av resultatet som är kvar efter att företagets kontrahenter erhållit sina delar. Denna restpost kallas av Smith (2000) för residual.²¹⁰

Enligt en i grunden mikronationalekonomisk teori benämnd ”*Organisationen som en uppsättning av kontrakt*” kallas ägarnas del av företagets resultat som residualkontrakt. Utgångspunkt i denna är att alla intressenter till ett företag förutom ägarna ingår

²⁰⁰ Gröjer, J-E, 1997, s. 20

²⁰¹ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 851

²⁰² Gröjer, J-E, 1997, s. 20

²⁰³ Oliver, S., 2000, s. 158-160

²⁰⁴ Uppräkningen kommer från Smith, D., 2000, s. 17-22 samt Hendriksen & van Breda, 1992, s. 11-12

²⁰⁵ H. Bruzelius & Skärvad, 2004, s. 73-74

²⁰⁶ Gröjer, J-E, 1997, s. 20

²⁰⁷ H. Bruzelius & Skärvad, 2004, s. 73-74

²⁰⁸ Ibid, s. 59

²⁰⁹ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 128-129

²¹⁰ Smith, D., 2000, s. 17

förutbestämda kontrakt med företaget. Ägarna däremot får endast vad som blir över av resultatet. Denna vetskap leder till att ägarna får ”starka incitament” till att hålla företagsledningen (däribland VD: n) hårt i tyglarna.²¹¹ Vidare får ägarna skäl att dela ut mycket information till allmänheten, eftersom dessa då lättare kan investera i företaget.²¹²

3.6.3 Principal-agentteorin²¹³

Denna teori syftar till att förklara relationen mellan ägare och företagsledning. Artsberg (2003) menar att teorin snarast *beskriver* verkligheten, inte *förklarar* densamma. Teorin är alltså att betrakta som rent ”anti-normativ”.²¹⁴

Enligt teorin finns i ett företag alltid en principal (ägaren) samt en agent som anställs av den förra eller förre att utföra arbete i dennas eller dennes räkning. Teorins utgångspunkt är att principalen (ägaren) på något sätt skall få agenten (exempelvis VD: n) att handla på ett sätt som gynnar principalen.²¹⁵⁻²¹⁶ Problemen härför är att agenten ofta försöker handla efter sina egna intressen. Teorins lösning till detta problem är att skapa olika kontrakt som specificerar vad arbetaren skall göra och vad denna eller denne skall få för ersättning för vad denna eller denne har åstadkommit. Genom att ge agenten tillräckligt stora belöningar för dennas eller dennes utförda arbete kan principalen få denna eller denne att utföra arbetet på det sätt som principalen önskar, utan att principalen måste var närvarande i allt för stor utsträckning.²¹⁷ Viktigt att notera är att kontrakten skall upprättas på ett sådant sätt att agenten får *drivkraft* att handla som principalen vill.²¹⁸

Principalen måste dock fortlöpande få tillgång till information för att styra agenten. Principalen kan därför också benämnas som: *information evaluators*. Detta syftar till att principalen måste upprätta ett sammanhang inom vilket agenten kan styras. Tillgång till redovisningsinformation är här viktigt. Med hjälp av informationen kan principalen utvärdera agentens arbete i efterhand, vilket kallas för att principalen har en *postdecisional role*. Agenten kan samtidigt kallas för *decision maker*, eftersom det är denna eller denne som – åt principalen – fattar alla beslut. Utgångspunkten är alltså att agenten utför arbetet åt principalen, vilkens jobb endast är att kontrollera utfallet av detsamma i efterhand.²¹⁹

Ägarna är de som främst tvingas stå för risken (tillskjuter riskkapital till företaget) för företagets verksamhet. Genom att skriva exempelvis resultatbaserade avtal med den tillsatta företagsledningen kan dock ägarna dela sin risk med den förra. Notera dock att *all* risk inte kan bäras av agenterna, oavsett avtal; externa faktorer av olika slag kan ej rådask över.²²⁰

3.6.3.1 Informationsasymmetri

Till principal-agentteorin finns ett teorem kallat för *informationsasymmetri* kopplat. Denna uppmärksammar det problem som kan föreligga om olika parter besitter olika mycket

²¹¹ H. Bruzelius & Skärvad, 2004, s. 79

²¹² Hendriksen & van Breda, 1992, s. 773

²¹³ Teorin kallas vanligen agentteorin, se t ex Hatch, M. J., 2002, s. 366-369.

²¹⁴ Artsberg, K., 2003, s. 83-86

²¹⁵ H. Bruzelius & Skärvad, 2004, s. 79-80

²¹⁶ Hatch (2002), s. 366-369

²¹⁷ Ibid s. 366-369

²¹⁸ H. Bruzelius & Skärvad, 2004, s. 80

²¹⁹ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 206-207

²²⁰ Hatch, 2002, s. 368

information.²²¹ Exempel härför kan vara producenter kontra användare av redovisningsinformation.

Principalen utsätts ofta för ett problem av detta slag; hon eller han besitter ofta mindre aktuell information än den tillsatta eller tillsatte agenten (VD: n). På grund av detta faktum kommer principalen att få problem vid utvärderandet av agenten. Ett exempel som i litteraturen ofta omnämnes är att principalen inte kan observera agenten i dennas eller dennes ”alla steg”. Detta möjliggör för agenten att utföra sitt arbete undermåligt (att fuska) eller att utföra detsamma på ett sätt som inte ”rimmar” med principalens vilja.²²²

Situationen som uppstår kan benämnas som en *moral hazard*-situation. Detta begrepp är använt inom till exempel den mikronationalekonomiska disciplinen som ”analysredskap”. Belägenheten kan lösas på flera olika sätt. Ett alternativ är att låta agenten bli delvis principal över sig själv. Detta kan ske genom att agenten erhåller exempelvis aktier i företaget om denna/denna utför ett tillräckligt bra arbete. På så vis blir denna/denne ägare över företaget vilket ökar ambitionen att utföra ett bra jobb.²²³ Studier visar nämligen att de som tillhör ledningen i ett företag tenderar att förklara såväl negativa som positiva resultat utifrån interna förklaringsvariabler. De anställda tenderar istället att nyttja externa förklaringsvariabler.²²⁴ Ett annat alternativ är att anlita en tredje part (en ny agent) vilkens uppgift är att kontrollera den första/förste agenten.²²⁵

När två kontrahenter besitter olika mycket information kommer den ena/ene av dem (kanske) att fatta ett sämre beslut än den andra/andre. Detta kan illustreras med ett vanligt förekommande exempel i litteraturen; Säljaren av en begagnad bil vet sannolikt mer om bilens prestanda än köparen; en informationsasymmetri är således vid handen vilket kan utnyttjas av säljaren som besitter en informationsöverlägsenhet.²²⁶ En annan möjlighet står också till buds: Att avtalet aldrig träffas. Då köparen inte kan avgöra den befintliga bilens värde med exakthet, kommer denna/denne att avgiva ett bud som motsvarar ett medelvärde av vad motsvarande bilar skulle vara värda. Pondera dock att säljaren anser att den aktuella bilen är mer värd och rent av låter informera köparen om detta, vilket alltså leder till att informationsasymmetrin blir mindre – enligt teoremet skulle detta inte göra någon skillnad. Köparen tror ändå att informationsasymmetri föreligger. I detta fall kan denna asymmetri komma att leda till att affären aldrig kommer till stånd; fenomenet kallas: *adverse selection*.²²⁷

Det är just av denna anledning som årsredovisningens innehåll är reglerad enligt lag.²²⁸ Notera dock att VD-brevet inte är reglerat vilket kan innebära att informationsasymmetri föreligger mellan företaget och användarna av dess redovisningsinformation.

3.6.4 Jämviktsläran

Denna teori vitsordar att intressenterna utgör de avgörande krafterna för ett företags överlevnad. Jämviktsläran beskriver hur en företagsledning måste agera (t ex tillfredsställa intressenterna) för att ett företag skall överleva. Genom att skapa en balans – en jämvikt –

²²¹ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 207-208

²²² Ibid, s. 207-208

²²³ Ibid, s. 207-208

²²⁴ Jönsson, S., 1981, s. 40

²²⁵ Hendriksen & van Breda, 1992, s. 207-208

²²⁶ Ibid, s. 208

²²⁷ Ibid, s. 208

²²⁸ Ibid, s. 208

mellan medarbetarnas bidrag till företaget och dessas belöningar kommer företaget att befinna ”sig” i en mer stabil omvärld. Ett företag kan, enligt denna teori, endast överleva och/eller växa om intressenterna blir tillräckligt tillfredsställda. En intressent (exempelvis en aktieägare eller kund) kommer nämligen endast att stanna i företaget om denna/denne intalas att dennas/dennes belöning från företaget är större än dennas/dennes bidrag till detsamma.²²⁹

4. Resultat och analys

Resultatet har framtagits enligt den hermeneutiska bågen, vilken stipulerar att textanalysen skall utföras i tre olika faser.²³⁰ Kapitlet är uppdelat enligt detta förfarande. Resultaten diskuteras fortlöpande utifrån de teoretiska resonemang som står presenterade ovan.

4.1 Fas 1 enligt Ricoeurs hermeneutiska båge – Kvalitativ metod

Vid lät först genomföra en någorlunda rudimentär och flyktig genomläsning av de båda olika texttyperna – förvaltningsberättelsen och VD-ordet – och hoppades därvid skönja några grundläggande mönster. Vad som framkom presenteras nedan.

4.1.1 Genomläsning av förvaltningsberättelserna för åren 1999, 2001, 2002 och 2003

Vi låter initialt konstatera att förvaltningsberättelserna uppvisar likartad uppbyggnad. Ett exempel på detta är att rubriksättningarna i stort tangerar varandra i samtliga dokument av denna typ. Vi finner därtill att förvaltningsberättelserna i stort fokuserar likartad information. Förvaltningsberättelserna för de fyra år som utgör blickfånget i denna uppsats behandlar i stort sakfrågor kring exempelvis företagsförvärv, moderbolaget, normer, personalfrågor, ekonomiska tal, styrelsens arbete och framtidsutsikter.

Vi finner vidare att förvaltningsberättelsen är mycket informativ med korthuggna meningar där inget utrymme finns för utbroderingar. Texten känns tung att läsa, samt svårgenomtränglig. De korthuggna meningarna till trots upplevs texterna vara alltför långa. Detta rimmar inte med vad Parkinson och Rowe uttrycker; att information som kommuniceras hellre skall vara kortfattad snarare än motsatsen. I vår kvantitativa analys (redogörs för nedan) framgår att förvaltningsberättelserna faktiskt blir längre för varje år. (Se Bilaga 12). Vi har i denna uppsats redogjort för forskning som indikerar att intressenterna inte förstår årsberättelsernas innehåll. Påståendet – att redovisningen produceras av experter för experter – instämmer vi till fullo i. Begreppet *social accessibility* redogjordes för ovan. Vi finner att detta kan tillämpas på dessa dokument; vi tror omöjligen att det stora flertalet människor kan tillgodogöra sig informationen från dem. Dokumentens *begriplighet* är därmed att betraktas som aningen bristfällig, enligt vår samstämda mening.

Vi får en känsla av att texttypen ibland i egentlig mening inte syftar till kommunikation. Enligt de teoretiska resonemang som presenterats ovan innebär kommunikation att det finns en genomtänkt mening och vilja med vad som uttrycks i texten. Vi anser att det inte förefaller vara så i förvaltningsberättelserna. Vi misstänker härvid att stora delar av informationen medtages endast på den grund att årsredovisningen kräver detta enligt ÅRL 2 kap. Detta blir tydligt inte minst då stora delar av förvaltningsberättelsernas utrymme upptages av redovisningsmässiga uppgifter, t ex olika redovisningsbedömningar och regelverk. Vi upplever att dessa förmedlas sakligt och neutralt, men utan större entusiasm. Viktigt att notera

²²⁹ H. Bruzelius & Skärvad, 2004, s. 78

²³⁰ Vikström, B., 2005, s. 27-28.

är dock att de förvaltningsberättelser vi har läst tycks tjäna sina syften; att komplettera årsredovisningens övriga innehåll.

Vi finner att en stor andel av förvaltningsberättelserna innehåller till synes mycket information som uppvisas i form av olika nyckeltal. Meningarna tenderar därför att bli tämligen korthuggna, men ändå *mycket* informativa. Bruket av nyckeltalsredogörelser medför därtill att texten får en dragning mot en matematisk sifferexercis. Härvid finns i dessa avsnitt inget större utrymme att förmedla känslouttryck. Vi upplever därför att förvaltningsberättelserna stundom intar en neutral verklighetsbeskrivning kring nyckeltalen.

Vi upplever samtidigt en större fokusering kring det som ur företagets synvinkel kan anses vara positivt. Neutraliteten är inte en självklarhet, således. Våra samstämmiga uppfattningar är att dokumenten inte ensamma uppfyller de kvalitativa egenskaper, se teoriavsnittet, som krävs för att användarna skall kunna fatta beslut på grundval av den information som förmedlas. Bland annat bedömer vi det vara svårt att nyttja förvaltningsberättelsen allena för att erhålla ordentlig återföringsrelevans. Forskning, som vi redogjort för ovan, visar ju också att endast ytterst få användare betraktar årsberättelsen som det viktigaste dokumentet i årsberättelsen. Vidare vill vi påstå att en genomläsning av denna typ av dokument inte föranleder läsaren att tro att eventuellt föreliggande informationsasymmetri (se teoriavsnittet) ”avhjälpes”.

En annan viktig aspekt är att förvaltningsberättelsen synes ägna långt mycket större utrymme åt att beskriva företagets dåtid än vad som är fallet gällande företagets framtid. Detta innebär dock inte att dokumentet saknar framtidsbeskrivningar. Företrädesvis mot slutet förefaller förvaltningsberättelserna förmedla framtidsvisioner – ofta i positiva ordalag. Vi tror att detta måhända kan återkopplas till jämviktsläran, varmed förstås att företagsledningen måste tillfredsställa företagets intresser för att kunna överleva på sikt.

Slutligen vill vi påstå att förvaltningsberättelsen knappast kan anses utpeka företagets anställda såsom en ”key target audience”. Det är visserligen sant att företagets organisation och verksamhet, och däri de anställda, ofta nämns i texterna; dock inte till den grad att begreppet ovan uppfylls, enligt vår mening.

4.1.2 Genomläsning av VD-orden för åren 1999, 2001, 2002 och 2003

VD-orden är inte i så särdeles stor utsträckning uppbyggda enligt ett och samma mönster. Vi finner istället motsatt, att de, till skillnad från förvaltningsberättelserna, är mer individuellt anpassade. Vi misstänker, utan fastställt belägg därför, att detta möjligen kan spegla att VD-ordens frivilligt inkorporerade information är mer lättanpassad än den tvingande informationen som presenteras i förvaltningsberättelserna. Vi identifierar dock att VD-orden i grova drag handlar om hur de marknader som företaget verkar på antages utvecklas, samt hur företaget arbetar internt för att kunna möta olika krav som kopplas till marknaderna.

VD-ordet är, i likhet med förvaltningsberättelsen, ett informativt dokument. Meningarna, som visserligen stundtals kan vara korta, uppvisar generellt sett en längre konstruktion med fler bisatser. Texttypen kan, detta till trots, ändå upplevas såsom mer lättläst (jämfört med förvaltningsberättelsen) och därmed mer användarvänlig, enligt vår mening. Vidare uppfattas VD-ordets omfattning av oss vara tämligen kortfattad. Enligt teorin är detta en fördel. Tyngdvikten vilar inte heller i särdeles stor utsträckning vid ett högfrekvent framläggande av siffror och nyckeltal. Av denna anledning framställs inte dokumentet i alltför stor utsträckning som ett dokument producerat av experter för experter. Användarvänligheten stämmer också

väl överrens med framlagd forskning, se teorikapitlet, som visade att det stora flertalet respondenter samstämmigt kunde avgöra vilken ”direction” VD-orden har. Vi menar här också att tanken om *social accessibility* inte kan appliceras på VD-ordet i samma utsträckning som jämfört med förvaltningsberättelserna (se ovan). Enligt vår gemensamma åsikt torde flertalet människor förstå ett sådant. VD-orden uppvisar därmed tillfredsställande *begriplighet*, enligt vår mening.

Vi finner att texttypen förefaller ge utrymme för fler, och tydligare, känslouttryck. Vidare finner vi att VD-ordet i stor utsträckning förmedlar information med ett positivt, bra budskap åt läsaren. Dessutom har VD-ordet en lätt personlig framtoning, vilket bidrar till en uppfattning om att texten fungerar såsom ett kommunikativt redskap mellan företaget och allmänheten. Allt detta tyder på, menar vi, att avsändaren vill kommunicera med användarna. Dock vill vi också låta påskina att de ideliga noteringarna om Telias fusion med Sonera upprepas överdrivet ofta. Detta är tecken till dålig kommunikation, som framlagts ovan. Samtidigt anser vi också att dokumentet – VD-ordet – allena inte kan anses uppfylla användarnas krav på att informationen i detta skall kunna användas för beslutsfattande. Vi finner det i detta skede – enkel genomläsning av texten – vara svårt att avgöra om VD-orden, i enlighet med de teoretiska krav som uppställs för dokumentets existensberättigande, tillför någonting utöver den övriga årsredovisningen. Vi tycker vidare att det är svårt att bekräfta de studier som påskiner att VD-ordet utgör en bra indikator beträffande huruvida företaget går bra eller dåligt.

VD-orden förefaller frambringa mycket positiva känslouttryck om såväl de gångna som de kommande åren. Vi finner att det är mycket svårt att avgöra om detta beror på en sådan situation som beskrivs i Principal-agentteorin. Måhända kan det vara så att VD: n (agenten) genom utbyte mot vederlag beskriver företaget positivt i enlighet med principalernas viljor.

En viktig iakttagelse som vi anser att vi har gjort, är att negativa beskrivningar inkorporeras i meningar som också innehåller positiva känslouttryck. Läsaren får först läsa ett positivt meddelande, följt av en innesluten bisats med information framlagd genom en negativ känslouttryck, vilket avslutas med ytterligare positiv information. Vi misstänker att situationen lämpligen kan beskrivas utifrån den s.k. jämviktsläran. Företagsledningen måste helt enkelt leverera positiva budskap för att tillfredsställa användaren. Vidare har vi påvisat i teorikapitlet att det finns forskning som tyder på att företag som i den frivilliga informationen medsänder såväl positiva som negativa budskap på sikt erhåller användarnas förtroende. Vi misstänker att detta möjligtvis kan vara ett bakomliggande motiv till att begagna sig av denna typ av meningsuppbyggnad.

I texten ägnas viss tid åt att beskriva dåtida händelser, men med stor övervikt förefaller VD-ordet vara framtidsinriktat. Detta är en fördel för användarna, enligt den forskning vi redogjort för. Vi vill dock samtidigt mena att informationen inte övertygar läsaren om att informationsasymmetri kan utjämnas i och med informationsförmedlandet.

Avslutningsvis vill vi hävda att vi inte funnit någon evidens för att de anställda utgör dessa dokumentets ”key target audience”, dvs att VD-ordet skulle riktas mot de anställda. Förvisso omnämns de, men de utgör knappast den grupp med vilken VD: n låter kommunicera.

4.2 Fas två enligt Ricoeurs hermeneutiska båge – Kvantitativ metod

Nedan redogörs för resultatet av den kvantitativa metoden (differensberäkning) i tre olika kapitel. Först presenteras resultatet gällande undersökningen av förvaltningsberättelserna.

Därefter följer samma uppställning vad gäller VD-orden. Slutligen framläggs differensen mellan de olika texttyperna. För att lättare kunna följa resultatet rekommenderas läsaren att vid sidan av texten också läsa tillkopplade bilagor, vilka hänvisas till löpande i texten. Ur tabellerna kan utläsas mer information än vad som står presenterat i kapitlen nedan. Målsättningen är dock att med hjälp av texten försöka förstärka de drag som har visat sig vara de tydligaste i resultatet. Vi har kursiverat de viktigaste resultaten.

4.2.1 Resultat gällande förvaltningsberättelserna

Nedan följer en redogörelse för de resultat som framkommit vid undersökningen av respektive års förvaltningsberättelse.

I förvaltningsberättelserna ägnas ungefär lika andelar av texten åt att förmedla och förklara företagets dåtid och framtid ur en ekonomisk synvinkel med hjälp av såväl *interna faktorer*, som *externa* och *övriga* sådana. År 1999 är fördelningen mycket jämn för samtliga faktorer; de interna faktorerna dominerar dock något med 35,1 % av samtliga angivna faktorer i förvaltningsberättelsen. År 2001 hänvisas istället främst till kategorin *övrigt*, uppgående till 41,9 % av samtliga kategorier. Andelarna för de två andra faktorstyperna – externa och interna faktorer – uppgår till 29,0 procent vardera. (Se Bilaga 13).

År 2002 läggs tyngdpunkten gällande att förklara företagets dåtid och framtid ur en ekonomisk synvinkel vid *externa faktorer*, motsvarandes 40,2 % av alla kategorier. De två andra faktorstyperna utgör vardera 29,9 procent av samtliga angivna faktorer som nämns i förvaltningsberättelsen. Slutligen: År 2003 fokuseras framförallt på *externa faktorer*, 38,5 % av textinnehållet. Denna faktortyp är således vanligast förekommande i förvaltningsberättelsen för år 2003 när det gäller att förmedla eller förklara företagets dåtid och framtid. Kategorin *övrigt* uppnår en andel av informationsinnehållet om 32,3 procent. Resterande informationsinnehåll handlar således om företagsinterna faktorer. (Se Bilaga 13).

Sammanfattningsvis: Medelvärde för hur stor andel av texterna som går åt till att förmedla och förklara företagets dåtid och framtid ur en ekonomisk synvinkel med hjälp av såväl interna faktorer, som externa och övriga sådana, är således mycket jämnt fördelad. Medelvärde för alla år påvisar att de tre kategorierna hänvisas till motsvarande ungefär en tredjedel vardera. De externa förklaringarna är dock vanligast förekommande (35,1 %). De interna förklaringarna är minst vanligt förekommande (30,8 %). Även medianvärdet (som exkluderar extremvärden bättre) uppvisar en dylik inferens. Noteras skall att standardavvikelsena med beaktande av urvalets ringa storlek – ett litet urval om blott fyra årsberättelser leder till stora svängningar (stor standardavvikelse) om en enda årsberättelse urskiljer "sig" – är ganska liten varför slutledningen kan kännas någorlunda säker. (Se Bilaga 13).

I tidigare forskning har visats att en företagsledning inte sällan beskriver företagets situation utifrån interna faktorer. Detta gäller oavsett om yttrandet avser positiva eller negativa händelser. Huruvida företagsledningen har involverats vid utformandet av förvaltningsberättelserna eller ej vet vi inte. Givet att tidigare forskning kan appliceras på denna studies resultat bör alltså inte företagsledningen i alltför stor utsträckning ha involverats vid utformandet av förvaltningsberättelserna eftersom resultatet av vår undersökning visar att förvaltningsberättelserna främst låter förmedla och förklara företagets dåtid och framtid ur en ekonomisk synvinkel med hjälp av externa faktorer. Fördelningen är dock väldigt jämn, vilket gott kan återpåpekas.

I förvaltningsberättelserna berörs i något så när samma utsträckning frågor som handlar om dåtiden, jämfört med faktorer som handlar om framtiden för alla år. För år 1999 gäller att andelen innebörder som berör *dåtiden* uppgår till 55,4 %. Motsvarande siffra gällande *framtiden* är 44,6 %. Förvaltningsberättelsen för år 1999 är således mer fokuserad kring dåtida historiska händelser, än framtida eventuella händelser. Även för år 2001 är texten starkt koncentrerad kring tidsaspekten ”dåtid”, med en andel som uppgår till 79 % av textinnehållet. Framtiden upptar därmed 21 % av utrymmet. Samma tendens står att finna för år 2002 där omkring 61 % av förvaltningsberättelsens innehåll har en tidsangivelse som riktas mot företagets dåtid. Motsatsvis inriktas textens beaktade innehåll följaktligen i ungefär fyra fall av tio (40 %) mot framtiden. År 2003 uppgår andelsmässigt frågor som berör företagets dåtid till ca 60 % av förvaltningsberättelsens kodade innebörders innehåll. (Se Bilaga 14).

Sammanfattningsvis: Vi finner således att mönstret är detsamma för samtliga analyserade förvaltningsberättelser, nämligen att förvaltningsberättelserna i större utsträckning berör frågor som handlar om dåtiden, jämfört med framtiden. Vi kan notera att såväl medelvärdet som medianvärdet påvisar denna inferens. Standardavvikelseerna uppgår till 10,4 % vilket är en effekt av ett ”extremvärde” som uppmäts för år 2001. (Se Bilaga 14).

Vi menar att dessa mönster kan vara hänförliga främst till det faktum att den information som skall redovisas i enlighet med Årsredovisningslagen 2 kap. företrädesvis är dåtidinriktad. Vi vill också konstatera att alltför mycket inriktning mot att beskriva företagets dåtid kan sänka förvaltningsberättelsernas relevans då informationen inte, enligt vår mening, kan betraktas vara fullständigt aktuell. Vi låter således ifrågasätta vilken nytta som egentligen kan erhållas genom att studera information om förfluten tid, speciellt då densamma i stor utsträckning kommer till uttryck i text i förvaltningsberättelserna, vilket försvårar upprättandet av matematiska beräkningar såsom t ex regressionsanalyser och trendkomponenter. Detta medför att vi ifrågasätter förvaltningsberättelsernas prognosrelevans. En annan sida av samma mynt torde dock vara att förvaltningsberättelsen uppvisar ganska god återföringsrelevans. En analytiker kan ju till exempel lättligen jämföra sina prognoser från året innan med de som presenteras i det gällande årets förvaltningsberättelse eftersom detta dokument i stor utsträckning kommer att fokusera på dåtiden, det vill säga på densamma tid som analytikerns prognos har fokuserat.

Enligt vårt kodsysteem kan dåtiden och framtiden beskrivas med tre olika typer av känslöyttringar: Negativ, positiv och neutral. Inför följande resonemang har vi sammanslagit dåtiden och framtiden till en kategori för att se vilken känslöyttring som totalt sett används mest i förvaltningsberättelserna. I 1999 års förvaltningsberättelse beskrivs totalt sett 60,8 % av den kodade informationen i positiva ordalag, 23,0 % antar en neutral ton och 16,2 % av informationen uppvisar en negativ klang. (Se Bilaga 15).

För år 2001 gäller att textens olika känslöyttringar är mycket jämnt fördelade med en andel om i princip en tredjedel vardera. De känslömässigt neutrala uttalandena dominerar dock något (35,5 %) och negativa uttalanden är minst vanligt förekommande. För år 2002 visas att textens beaktade innehåll är tydligt inriktad mot att förmedla såväl dåtiden som framtiden i positiva ordalag (59,8 %). Andelen negativa och neutrala uttalanden är ganska jämnt fördelade kring ungefär 20 % vardera, dock med en viss övervikt för de neutrala kommentarerna. Slutligen: För år 2003 gäller att andelen positiva känslöyttringar dominerar (53,1 %), följt av de neutrala uttalandena (29,2 %). (Se Bilaga 15).

Sammanfattningsvis medför de i stycket ovan nämnda siffrorna att förvaltningsberättelserna till största delen beskriver såväl företagets dåtid som framtid i positiva ordalag. Medelvärdet för andelen positiva känsloyttringar om 51,9 % påvisar detta. Medianvärdet om 56,5 % styrker detta. Standardavvikelsen uppgår till 12,5 % för de positiva uttalandena. Framförallt påverkar värdena för år 2001 detta resultat. År 2001 beskrevs företagets dåtid och framtid främst i neutrala ordalag. Resultaten visar således att förvaltningsberättelserna är i ordningsföljd främst positiva, sedan neutrala och i sista hand negativa. (Se Bilaga 15).

Resultatet menar vi eventuellt kan förklaras utifrån såväl Principal-agentteorin som jämviktsläran. Vi misstänker att texternas författare måste, eller åtminstone eftersträvar att, leverera budskap som får användarna av informationen att satsa på företaget och bibehålla intresset för detsamma. Vi förmodar, dock utan belägg, att företagsledningen ställer som krav på författarna att dessa skall skriva om inte så positivt som möjligt, så, i alla fall undvika att skriva negativt. Detta kan vara förrädiskt enligt de teoretiska resonemang som framförts ovan. Användarna får nämligen i längden större förtroende för de företag som också skriver mycket om företagets negativa upplevelser.

Vi vill här inflika tanken att ifall texterna synes vara överdrivet positivt inställda till företagets ekonomiska situation utan stöd av redovisningens övriga delar, så kan detta uppfattas av intressenterna såsom att informationen inte är fullständigt sanningsenlig. Det skulle kunna medföra att den enskilde intressenten uppfattar att *informationsasymmetri* föreligger och blir tveksam gällande sitt engagemang kring företaget, vilket i sin tur skulle kunna rendera i att fenomenet *adverse selection* framträder till men för båda parter.

I nästföljande resonemang kombinerar vi de tre typerna av känsloyttringar (negativ, positiv och neutral) med de två olika tidshorisonterna (dåtid och framtid). Detta är en utveckling av resultaten hänfödda till Bilaga 15. Notera att endast utvalda siffror kommenteras i denna framställning. Det skulle leda för långt att här återge samtliga. Läsaren rekommenderas att självständigt studera resultatet i Bilaga 16. Vilken känsloyttring används för vilket tidsperspektiv? I 1999 års förvaltningsberättelse finner vi att 36,5 % av alla yttranden beskriver framtiden i positiva ordalag. Motsvarande siffra för dåtiden (dåtid: positiv) är 24,3 %. Vi finner det intressant att notera att endast 4,1 % av förvaltningsberättelsens text beskriver framtiden i negativa ordalag, respektive neutrala ordalag. Det är således tydligt att framtiden beskrivs i positiva ordalag och att endast en ytterst liten andel av texten fokuserar framtiden i negativa eller neutrala formuleringar. (Se Bilaga 16).

För år 2001 visas en annan bild. Endast 9,7 % av denna texts totala antal innebörder beskriver framtiden med positiva uttryck. Noteras skall förvisso att de neutrala och negativa uttalandena om framtiden alltjämt relativt sett är mindre. I övrigt finner vi att dåtiden beskrivs mest i neutrala ord (30,7 %), dock med en jämn fördelning på de övriga kategorierna (24,2 % vardera). För år 2002 gäller att textens beaktade innehåll förmedlar en positiv bild av framtiden (25,8 %). Denna andel är mycket större än framtidsbeskrivningarna i neutrala och negativa uttryck (7,2 % resp. 6,2 %). Vi finner därtill att en betydligt större andel av textens totala innehåll framhåller dåtiden med positiva formuleringar (34,0 %). För år 2003 finner vi alltjämt att textens beaktade innehåll framförallt utmålar framtiden i positiva ordalag (16,7 %), snarare än i negativa och neutrala. Denna text är innehållsmässigt mer riktad att framföra positiva kommentarer kring dåtiden (36,5 %). (Se Bilaga 16).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att förvaltningsberättelsernas textinnehåll företrädesvis består av beskrivningar av dåtiden i positiva och neutrala uttryck (29,7 % resp. 20,2 %).

Framtiden å andra sidan framlägges med större tyngd med positiva formuleringar. Våra medelvärden tyder på att en väldigt liten andel av förvaltningsberättelsernas textinnehåll förmedlar negativa eller neutrala uttryck om framtiden. Medianvärdena förmedlar samma bild. (Se Bilaga 16). Ånyo menar vi att företagets kommunikation syftar till att förmedla användarna positivt riktad information. Även denna gång sluter vi oss kring att det kan finnas kopplingar till Principal-agentteorin och jämviktsläran. Vi avstår från att här vidare analysera detta (blir annars endast en enda lång upprepning) och uppmanar läsaren att istället läsa vad som framkommit ovan.

Totalt sett finner vi att förvaltningsberättelserna sammantaget med 65,9 % av alla kodade innebörder förmedlar information samt förklarar densamma. 34,1 % av all information förmedlas utan någon förklaring härtill. (Se Bilaga 17).

Vi upplever att alltför stor andel av förvaltningsberättelsens innehåll i form av förmedlad information kan leda till att dokumentets *relevans* kan ifrågasättas. Vi ifrågasätter ifall en läsare av förvaltningsberättelsen verkligen skulle våga fatta ett köpbeslut, kanske av stora dimensioner, på grundval av information som på intet sätt förklarar företagets ekonomiska situation utan endast förmedlar densamma. Vidare vill vi påpeka att läsaren inte rimligen, enligt vår gemensamma mening, kan uppfatta situationen på annat sätt än att *informationsasymmetri* föreligger eftersom företagets ledning sannolikt måste känna till de bakomliggande faktorerna till den förmedlade informationen, vilket kan frambringa fenomenet *adverse selection*, till men för såväl företaget som dess intressent – läsaren av förvaltningsberättelsen.

Inför resterande del av detta underkapitel kommer vi att mer djuplodat beskriva vilka variabler (matrismodellens X-led) som förvaltningsberättelserna tycks hänvisa till. Vi får då klart för oss vari förklaringarna och förmedlingarna består, samt för vilken tidsangivelse. Då underlaget härför är mycket massivt kommer endast ett rudimentärt urval att göras för presentation här nedan. Läsaren anmodas i övrigt att självständigt ögna igenom Bilaga 18a-c med viss emfas.

För 1999 års förvaltningsberättelse finner vi att 27 % av textens innehåll fokuseras kring variabeln *Marknad*. Vi ser att 18,9 % -enheter (d v s $18,9 \% / 27 \% = 70 \%$) av dessa innebörder förklarar att framtiden ser positiv ut. Vidare kan uttryckas att 18,9 % av 1999 års förvaltningsberättelsers totalt beaktade textmassa framhäver att framtiden ser positiv ut vilket *förklaras* bero på marknaden. Vi finner att kategorin *Organisation & verksamhet* upptar en stor del av textens beaktade innehåll (16,2 %). Framförallt förklaras dåtiden i neutrala termer och förklaringen till att dåtiden var neutral härleds till organisationen och verksamheten (10,8 %). Slutligen finner vi för detta år att en stor del av informationen endast förmedlas (d v s utan närmare förklaring bakom). Den största kategorin här är *Absoluta nyckeltal* vilken upptager 23 % av textens innehåll. Vi ser här att dessa främst härrör till kategorin *Dåtid: Positiv*, d v s tidigare nyckeltal hänvisas till. (Se Bilaga 18a).

För år 2001 kan skönjas ett liknande mönster. Vi finner dock här att kategorin *Politik* hänvisas till i större utsträckning än tidigare (14,5 %). Marknaden används som förklaringsvariabel i något mindre utsträckning än för år 1999. Även för år 2002 uppvisas ett snarlikt mönster, liksom i övrigt för år 2003. (Se Bilaga 18a).

Sammanfattningsvis kan konstateras att de förklaringsvariabler som används i störst utsträckning för att beskriva såväl dåtiden som framtiden i olika känslöyttringar

genomgående är marknaden, politik, organisation och anställda samt absoluta nyckeltal. Detta avslöjas också av de framräknade medelvärdena och medianvärdena. (Se Bilaga 18a).

Vi anser att förvaltningsberättelserna behandlar ett stort spektrum av frågor och områden. Delvis låter sig detta förklaras av de uppställda reglerna i Årsredovisningslagen 2 kap. Vi tror dock också att tanken bakom detta är att olika typer av intressenter vardera skall erbjudas information av rätt slag för respektive intressent.

4.2.2 Resultat gällande VD-orden

Nedan följer en redogörelse för de resultat som framkommit vid undersökningen av respektive års VD-ord.

I VD-orden används olika andelar av textmassan åt att förmedla och förklara företagets dåtid och framtid ur en ekonomisk synvinkel med hjälp av såväl *interna faktorer*, som *externa* och *övriga* sådana. I 1999 års VD-ord beskrivs företagets dåtid och framtid utifrån främst externa faktorer (59,1 %). De interna faktorerna upptar den näst största andelen (27,3 %) av samtliga förmedlingar och förklaringar. För år 2001 fann vi att ett mycket liknande mönster. 55,6 % av den ekonomiska information tar sikte på att beskriva och förklara företagets ekonomiska situation i dåtiden och framtiden med hjälp av olika externa faktorer. 25 % av texten fokuserar motsvarande på de interna faktorerna. I 2002 års VD-ord är bilden motsatt. Här dominerar de interna faktorerna för att beskriva företagets dåtida och framtida situation ur ett ekonomiskt perspektiv (67,4 %) Endast 28,3 % av texten beskriver såväl företagets dåtid som framtid utifrån externa faktorer. Även i 2003 års VD-ord uppvisas detta sistnämnda mönster. 56,7 % av samtliga beskrivningar om företagets dåtid och framtid ur ett ekonomiskt perspektiv riktar sig mot interna faktorer. Andelen externa faktorer uppgår till 36,7 %. (Se Bilaga 13).

Sammanfattningsvis kan alltså konstateras att de två första årens VD-ord snarast beskriver företagets dåtid och framtid utifrån externa faktorer. De två sista årens VD-ord uppvisar ett näst intill diametralt motsatt mönster. Av denna anledning ser vi att såväl medelvärdet som medianvärdet totalt sett för alla år uppvisar ett en jämn fördelning beträffande kategorin externa faktorer och interna faktorer, med viss övervikt för de externa förklaringsvariablerna. Standardavvikelsen är för denna kategori, de externa förklaringsvariablerna, också mindre än för den andra, de interna förklaringsvariablerna. Vi kan också konstatera att VD-orden i stor utsträckning förklarar sin informationsförmedling, endast 11,0 % (medelvärde) av VD-ordens textmassor utgör förmedlad information utan förklaringar. Främst torde detta bero på att vissa nyckeltal refereras till utan närmare förklaring. (Se Bilaga 13).

Teori som presenterats visar att de som tillhör ledningen i ett företag tenderar att förklara såväl negativa som positiva resultat utifrån interna förklaringsvariabler. De anställda tenderar istället att nyttja externa förklaringsvariabler. I dessa VD-ord är fördelningen jämn. Vi kan inte uttyda varför, men i teorin har anförts att *moral-hazard-situationer* ibland löses med att agenten (VD: n) blir principal över sig själv. Vi misstänker att så möjligtvis skulle kunna vara fallet här.

VD-orden uppvisar mycket lika mönster beträffande hur stor del av texterna som berör dåtiden respektive framtiden. VD-ordet för år 1999 beskriver framtiden mer än dåtiden. 54,6 % av textens kodade innebörder beskriver framtiden. Resterande del av texten beskriver således dåtiden. VD-ordet är med andra ord något framtidsinriktat. 2001 års VD-ord visar samma mönster; textskrivaren lägger något större tyngdvikt vid att reflektera kring framtiden än dåtiden (52,8 % resp. 47,2 %). Även VD-ordet för år 2002 är mer inriktat mot att beskriva

framtiden än dåtiden. Framtidsbeskrivningarna upptar 54,4 % av textmassan. Slutligen: Mönstret bryts för VD-ordet år 2003 vilket är mer dåtidinriktat än framtidsinriktat. 56,7 % av samtliga uttalanden handlar om dåtiden. (Se Bilaga 14).

Sammanfattningsvis kan tydas att VD-orden "generellt" synes vara en aning mer framtidsinriktade än dåtidinriktade. Fördelningen mellan dåtidinformation och framtidsinformation är dock mycket jämn. Såväl medelvärdena som medianvärdena bekräftar bilden. Standardavvikelserna är små, vilket givet det ringa urvalet, tyder på att fluktuationerna mellan texterna är små. (Se Bilaga 14).

Kort skall här nämnas att den frivilliga informationen helst, enligt teorin, skall vara framtidsinriktad. Enligt vår mening torde detta vara positivt för VD-ordens *prognosrelevans*. Vi hävdar nämligen att framtidsinriktad information rimligen måste förenkla prediktioner och approximationer om framtiden. Å andra sidan vill vi i sammanhanget inflika att den framtidsinriktade informationen i viss utsträckning måste inverka menligt på *återföringsrelevansen*. En analytiker kan ju inte lätteligen utvärdera sina prognoser från föregående år med hjälp av VD-ordet ifall detta inte tillräckligt mycket fokuserar företagets dåtid, enligt vår mening.

Enligt vårt kodsysteem kan dåtiden och framtiden beskrivas med tre olika typer av känslöyttringar: Negativ, positiv och neutral. Inför följande resonemang har vi sammanslagit dåtiden och framtiden till en kategori för att se vilken känslöyttring som totalt sett används mest i VD-orden. Vi finner att VD-ordet för år 1999 i stor utsträckning beskriver såväl dåtiden som framtiden med positiva känslöyttringar (56,8 %). Detta skall jämföras med att 22,7 % av textens massa beskrivs i neutrala ordalag. 2001 års VD-ord är dock inte alls lika jämnt fördelat som för år 1999. 76,4 % av alla känslöyttringar är positivt formulerade. De negativa tongångarna uppnår med andelen 8,3 % inte ens en tiondedel av alla noterade känslöyttringar i textens totala innehåll. Ännu tydligare är skillnaden i 2002 års VD-ord. Materialet förmedlar detta år överhängande positiva utsagor om företaget beträffande dåtiden och framtiden i en ekonomisk kontext (80,4 %). För år 2003 nyanseras bilden en aning. Förvisso framträder alltså en överhängande andel positiva känslöyttringar i den berörda texten uppgående till 66,7 % av alla textens innebörder. Detta skall jämföras med de 18,3 % neutrala respektive 15 % negativa formuleringarna. (Se Bilaga 15).

Sammanfattningsvis kan av vår undersökning skönjas att VD-orden innehållsmässigt uppvisar en mångt större andel positiva känslöyttringar beträffande företagens dåtid och framtid i en ekonomisk kontext än både negativa och neutrala ordalag. Både medelvärdet och medianvärdet för samtliga år vitsordar denna slutsats. Vidare visar såväl medelvärdet som medianvärdet att VD-orden utöver positiva beskrivningar uttrycks i neutrala termer, snarare än negativa sådana. (Se Bilaga 15). Teorier som kan förklara dessa resultat har redan anförts ovan varför vidare analyser skulle kunna anses vara onödigt betungande, enligt vår mening.

I nästföljande resonemang kombinerar vi de tre typerna av känslöyttringar (negativ, positiv och neutral) med de två olika tidshorisonterna (dåtid och framtid). Detta är en utveckling av resultaten hänfödda till Bilaga 15. "Vilken känslöyttring används för vilket tidsperspektiv?", är frågan som härigenom kan besvaras. Alla siffror kan här ej återges varför läsaren anmodas att, vid intresse, på eget bevåg uttolka Bilaga 16.

Året 1999 finner vi att den största andelen av textens innebörder fokuserar variabeln *Framtid: Positiv* (36,4 %). Därefter följer att dåtiden beskrivs i positiva ordalag motsvarandes 20,5 %

av textens innebörder. Noteras skall också att dåtiden beskrivs i negativa ordalag om 15,9 % av textens beaktade massa. Vad gäller framtiden framträder att textens totala antal innebörder endast innehåller 4,6 % negativa uttalanden om framtiden. Resultatet uppdragas på ett ungefärligt vis också för 2001 års VD-ord där 41,7 % av textens beaktade massa handlar om framtiden i positiva ordalag. För kategorin *Dåtid: Positiv* uppgår andelen till 34,7 %. Noteras skall att av textens totala beaktade massa finns inte en enda innebörd som beskriver framtiden i negativa ordalag. Dock förefaller texten intressant nog till en relativt stor andel av textens totala beaktade innehåll beskriva dåtiden med negativa känslouttryck. Även för år 2002 är mönstret att textens andel företrädesvis består av positiva uttryck. Dock finner vi här att en större andel av textens beaktade innehåll beskriver dåtiden i positiva ordalag, snarare än framtiden. Detta gäller även för 2003 års VD-ord. (Se Bilaga 16).

Sammanfattningsvis finner vi således att VD-orden innehållsmässigt främst består av text som beskriver såväl dåtiden som framtiden i positiva ordalag. Vi finner att en oerhört liten andel av texterna totalt sett beskriver företagets framtid i negativa ordalag, vilket indikeras av uträknade medel- och medianvärden. (Se Bilaga 16). Även gällande detta stycke vill vi rikta läsarens uppmärksamhet mot vad som ovan framfördes för att där erhålla vår analys gällande detta resultat.

Vi fann det intressant att jämföra huruvida framtidsbedömningarna i VD-orden avspeglades i nästföljande års VD-ord. Vårt resultat indikerar härvid en, enligt oss, mycket intressant iakttagelse. År 2001 nyttjades 41,7 % av textens beaktade innehåll till att beskriva *framtid* i positiva ordalag. Denna siffra kan ställas mot vad som framkommer i det nästföljande årets VD-ord, d v s 2002 års VD-ord, vari det framkommer att 41,3 % av dokumentets textmassa beskriver *dåtiden* i positiva ordalag. Mönstret upprepas för alla år. Detta indikerar att VD: ns bedömning är likartad även nästföljande år samt att samma andel text upptages till att beskriva detta. (Se Bilaga 19 grundad på Bilaga 16). Vårt resultat menar vi stämmer överens med den forskning som ovan presenterats; nämligen att VD-ordet hävdas fungera bra såsom en indikator för när företaget går bra eller dåligt.

Våra resultat indikerar att den utgivna informationen i VD-orden i snitt förklarar densamma till 89,0 %. VD-orden består därmed inte endast av informationsförmedling utan tillhörande sammanhang. (Se Bilaga 17). Detta tyder på att författaren verkligen avser att kommunicera med användarna. Vi anser att för stor andel förmedlad information, d v s ej förklarad sådan, kan minska dokumentets relevans, vilket vi har redogjort för gällande resultaten och analysen av förvaltningsberättelserna. Se även ovan en något mer utförlig analys.

Inför resterande del av detta underkapitel kommer vi att mer djuplodat beskriva vilka variabler (matrismodellens X-led) som VD-orden tycks hänvisa till. Vi får då klart för oss vari förklaringarna och förmedlingarna består, samt för vilken tidsangivelse. Då underlaget härför är mycket massivt kommer endast ett rudimentärt urval att göras för presentation här nedan. Läsaren anmodas i övrigt att självständigt ögna igenom Bilaga 18a-c med viss emfas.

1999 års VD-ord nyttjar 25 % av hela den beaktade textmassan till att beskriva framtiden i positiva ordalag och förklarar att framtiden ser positiv ut p.g.a. marknaden. Vi finner att totalt 54,5 % av textmassan fokuserar på att nyttja marknaden som förklaringsvariabel för såväl dåtiden som framtiden. Intressant nog finner vi att kategorin *VD & Styrelse* nyttjas som förklaringsvariabel i stor utsträckning. 9,1 % av textmassan berör denna förklaringsvariabel. Vidare finner vi att det i VD-ordet i stor utsträckning hänvisas till företagets förvärv (9,1 %). Slutligen utgör 9,1 % av texten också av utlämnade absoluta nyckeltal. (Se Bilaga 18b).

2001 års VD-ord uppvisar ett någorlunda annat resultat. Här finner vi att marknaden alltså nyttjas som förklaringsvariabel i stor utsträckning (52,8 %). Här gäller att både dåtiden beskrivs i positiva ordalag vilket förklaras bero på marknaden (16,7 %), samt att framtiden beskrivs i positiva ordalag med samma förklaring (25 %). Att framtiden kommer att gå dåligt beroendes på marknaden framhävs inte alls (0 %). Vi finner i övrigt att detta VD-ord mycket förklarar företagets dåtid och framtid utifrån organisationen och verksamheten (19,4 %). Slutligen hänvisas till en stor mängd absoluta nyckeltal (16,7 %). (Se Bilaga 18b).

VD-ordet för år 2002 uppvisar en annan förklaringsbild än de tidigare åren. Förvisso upptar kategorin *Marknad* 26,1 % av innebörderna i den beaktade texten. Detta motsvarar dock endast halva andelen jämfört med år 1999 och år 2001. I denna text hänvisas istället till *VD & styrelse* i större utsträckning (13 %). 6,5 % -enheter av dessa (d v s hälften) förklarar att dåtiden var positiv p.g.a. VD: n och styrelsen. Även kategorin *Organisation och verksamhet* hänvisas till i större utsträckning (23,9 %). Vidare upptar kategorierna *Förvärv* och *Produkt* en stor andel av textens variabler till vilka hänvisas till (10,9 % vardera). (Se Bilaga 18b).

2003 års VD-ord uppvisar ett mellanting till de ovan nämnda åren. 15 % av texten används till att beskriva framtiden i positiva ordalag med förklaringsvariabeln *marknad*. 36,7 % av textens totala beaktade innehåll hänvisar till marknadskategorin såsom förklaringsvariabel. Även i detta VD-ord hänvisas flitigt till kategorin *VD & styrelse* (13,3 %). I övrigt hänvisas till kategorierna *Organisation & verksamhet* (16,7 %) och *Förvärv* (20 %) i större utsträckning än vad som är fallet beträffande de andra kategorierna. (Se Bilaga 18b).

Sammanfattningsvis kan konstateras att de kategorier som företrädesvis hänvisas till såsom förklaringsvariabler är Marknad, Politik, VD & styrelse, Organisation & styrelse och förvärv.

4.2.3 Differens mellan förvaltningsberättelse och VD-ord

Nedan följer en redogörelse för de resultat som framkommit vid undersökningen av om diskrepanser föreligger mellan vad dessa rapporter förmedlar och förklarar beträffande företagets dåtid och framtid. Dessa resultat utgör de viktigaste underlagen vid utformande av svar till studiens frågeställning. Endast de differenser om $\geq 10\%$ kommer här att beaktas. Vi menar att en så stor skillnad måste tolkas som ett tydligt tecken till att skillnader verkligen kan antagas föreligga dokumenten emellan. Gränsen är dock godtyckligt fastsatt.

Vi finner att VD-ordet för år 1999 i väsentligt mycket större utsträckning än förvaltningsberättelsen (26,7 % skillnad) hänvisar till externa förklaringar. Samtidigt uppdagas att förvaltningsberättelsen i mycket större utsträckning endast förmedlat information (d v s utan att lämna förklaringar därtill). Exakt samma mönster (med en aning förändrade siffror) står att finna för 2001 års dokument. För år 2002 uppdagas ett annat mönster: Här uppdagas tydligt att förvaltningsberättelsen nyttjar externa faktorer som förklaringsvariabler oftare än VD-ordet. Vi finner samtidigt att VD-ordet förklarar såväl företagets dåtid som framtid med interna faktorer väsentligt mycket oftare än vad förvaltningsberättelsen gör detta år. Samtidigt erhålls också en ”signifikant” skillnad mellan rapporterna vad gäller förmedlande av information; förvaltningsberättelsen förmedlar i större utsträckning sin information (d v s ofta lämnas nyckeltal utan någon som helst förklaring till varför dessa uppgått till de värden som är fallet). (Se Bilaga 13).

För år 2003 ser vi att VD-ordet i större utsträckning än förvaltningsberättelsen tycks hänvisa till interna faktorer. På samma sätt som tidigare förmedlas informationen (d v s utan förklaringar) oftare i förvaltningsberättelsen (25,6 % skillnad). (Se Bilaga 13).

Sammanfattningsvis kan sägas att alla dessa variabler uppvisar stora skillnader mellan rapporterna. Medelvärde (och medianvärdet) indikerar att VD-orden tycks nyttja interna förklaringsvariabler i större utsträckning än förvaltningsberättelserna. Samtidigt visas att informationen i mycket större utsträckning endast förmedlas (d v s utan tillkopplade förklaringar) i förvaltningsberättelserna än i VD-orden. (Se Bilaga 13).

Vår undersökning uppvisar vidare en samstämmig bild beträffande hur mycket av informationen som handlar om dåtiden respektive framtiden. Differenserna för samtliga år (och därmed även för medelvärde och medianvärdet) uppvisar att förvaltningsberättelsen i större utsträckning nyttjas till att beskriva dåtiden med; samtidigt visas att VD-orden i större utsträckning nyttjas till att beskriva framtiden. (Se Bilaga 14).

Att VD-orden i större utsträckning än förvaltningsberättelsen fokuserar olika interna förklaringsvariabler menar vi ligger helt i linje med framlagda teoretiska resonemang i denna uppsats. Gällande analysen kring nyttjandet av förklaringar jämfört med förmedlingar, samt dåtids- och framtidsbeskrivningar låter vi hänvisa läsaren att läsa ovan i kapitel 4.

Vi kan också konstatera att 1999 års dokument inte uppvisar några stora skillnader vad gäller vilka känslouttryck som används. Inga diskrepanser föreligger således. För år 2001 finns dock klara skillnader; förvaltningsberättelsen är mer negativ och neutral samtidigt som VD-ordet är mer positivt. År 2002 uppvisas ett snarlikt mönster, dock inte beträffande de negativa känslouttryckarna där båda rapporterna tycks motsvara varandra mer. För år 2003 är resultatet snarlikt det för år 2002. *Sammanfattningsvis kan därmed sägas att både median- och medelvärdena visar att VD-ordet är mer positivt och förvaltningsberättelsen mer neutral. Ingen skillnad tycks föreligga beträffande de negativa känslouttryckarna. (Se Bilaga 15). Se ovan i kapitel 4 för en något mer omfattande analys.*

I nästföljande resonemang kombinerar vi de tre typerna av känslouttryck (negativ, positiv och neutral) med de två olika tidshorisonterna (dåtid och framtid). Vi finner då att inga skillnader stora nog att beakta finns för 1999 års dokument. För år 2001 däremot uppvisas flera skillnader; i förvaltningsberättelsen beskrivs dåtiden ”signifikant” oftare i negativa och neutrala ordalag än VD-ordet. Vi ser samtidigt att VD-ordet uppvisar en signifikant diskordans både för kategorin *Dåtiden: positiv* som kategorin *Framtiden: Positiv*. VD-ordet synes alltså vara mycket mer positivt (oavsett tidsaspekt) än förvaltningsberättelsen. För år 2002 uppvisas samma bild som för år 2001 förutom det faktum att VD-ordet inte är ”signifikant” mer positivt beträffande dåtiden. Den enda tillräckligt stora skillnaden år 2003 är att VD-ordet verkar vara mer positivt om framtiden än förvaltningsberättelsen. (Se Bilaga 16).

Vid en sammantagen bild (uträknade median- och medelvärden) visas att endast två skillnader föreligger mellan rapporterna beträffande vilka känslouttryck som nyttjas om olika tidsaspekter. Vi finner att förvaltningsberättelsen ”signifikant” mer beskriver dåtiden i neutrala ordalag och att VD-ordet ”signifikant” mer beskriver framtiden i positiva ordalag. (Se Bilaga 16).

Våra resultat indikerar att VD-orden i snitt är klart mer förklarande än förvaltningsberättelsen, som i större utsträckning förmedlar sin information utan tillkopplad förklaringsvariabel. (Se Bilaga 17).

Resultaten menar vi väl avspeglar det faktum att VD-ordet kan anses vara ett marknadsföringsinstrument i många fall.

Inför resterande del av detta underkapitel kommer vi att mer djuplodat beskriva vilka variabler (matrismodellens X-led) som differenserna uppvisas för. Vi får då klart för oss vilka förklaringarna och förmedlingarna består, samt för vilken tidsangivelse. Endast de differenser om $|\geq 10\%|$ kommer här att beaktas.

Vi finner ett antal beaktansvärda differenser att nämna beträffande dokumenten för året 1999. Vi finner att framtiden beskrivs ur en neutral synvinkel med marknaden som förklaringsvariabel, oftare i VD-ordet än i förvaltningsberättelsen. VD-ordets textmassa upptar denna variabel 11,4 % mer än förvaltningsberättelsen. Vi kan också påvisa att VD-ordet år 1999 betydligt oftare – relativt sett – nyttjas för hänvisningar med marknaden som förklaringsvariabel. Samma år uppvisar också en ”signifikant” skillnad gällande hur mycket av textmassan som andelsmässigt nyttjas i dokumenten för att hänvisa till organisationen och verksamheten. Vi finner i vår studie att förvaltningsberättelsen detta år hänvisar till denna kategori 16,2 % mer än VD-ordet. Vi finner också att förvaltningsberättelsen mer än VD-ordet beskriver dåtiden som neutral vilket förklaras vara beroende av organisationen och verksamheten. Slutligen finner vi också stöd för att förvaltningsberättelsen i större utsträckning än VD-ordet detta år hänvisar till kategorin *Absoluta nyckeltal*. (Se Bilaga 18c).

Differenserna för år 2001 uppvisar ett snarlikt mönster. VD-ordet är mycket mer benäget att använda marknaden såsom förklaringsvariabel än förvaltningsberättelsen. Vi ser här också att VD-ordet tycks beskriva både dåtiden och framtiden ur en positiv synvinkel, och förklarar att anledningen härför är marknaden. Vidare kan vi konstatera att förvaltningsberättelsen i stor utsträckning tycks nyttja kategorin *Politik* som förklaringsvariabel för varför företagets dåtid och framtid skall uppfattas på ett visst sätt. I övrigt finner vi att förvaltningsberättelsen andelsmässigt nyttjas till att beskriva dåtiden ur en neutral synvinkel och förklara densamma med kategorin *Organisation och verksamhet*. (Se Bilaga 18c).

För år 2002 kan vi konstatera några stycken beaktansvärda differenser. Först och främst finner vi att VD-ordet utnyttjas – relativt sett – mer till att beskriva företagets dåtid ur en positiv synvinkel med förklaringen hänförd till marknaden. Vi finner också att förvaltningsberättelsen relativt sett innehåller mycket mer förklaringar om dåtiden och framtiden (i såväl negativ, positiv som neutral form) ur en politisk synvinkel. Intressant nog upptäcker vi också att VD-ordet detta år relativt sett innehåller mer information med förklaringar om företagets dåtid och framtid varvid *VD & styrelse* hänvisas till som förklaringsvariabel. Slutligen finner vi också att förvaltningsberättelsen innehåller mycket mer information – relativt sett – som är hänförd till absoluta nyckeltal. (Se Bilaga 18c).

2003 års rapporter uppvisar också ett antal beaktansvärda differenser. Vi finner att VD-ordets textmassa relativt sett används mer till att beskriva företagets dåtid och framtid med marknaden som förklaringsvariabel än vad som är fallet för förvaltningsberättelsen. VD-ordet beskriver också framtiden i positiva ordalag med marknaden såsom förklaringsvariabel i större omfattning än vad som är fallet beträffande förvaltningsberättelsen. Vidare finner vi att förvaltningsberättelsen innehåller en större andel textmassa än VD-ordet där kategorin *Politik*

används som förklaringsvariabel. Liksom för år 2002 kan vi påvisa att VD-ordet för år 2003 i större utsträckning, relativt sett, nyttjar mer textmassa åt att förklara företagets dåtid och framtid (i såväl negativ, positiv som neutral form) med kategorin *VD & Styrelse* som förklaringsvariabel. Vi finner vidare att VD-ordet i mångt större utsträckning förklarar företagets dåtid och framtid (i såväl negativ, positiv som neutral form) med kategorin *Förvärv*. Slutligen kan vi konstatera att förvaltningsberättelsens textmassa relativt sett nyttjas mer till att förmedla absoluta nyckeltal med. (Se Bilaga 18c).

Avslutningsvis skall nu medel- och medianvärdena presenteras. Dessa visar en mer generell bild över vilka differenser som påvisats i matrisens X-axel, d v s skillnader beträffande vilka förklarings- och förmedlingsvariabler som nyttjas vid beskrivningen av företagets dåtid och framtid (i såväl negativ, positiv som neutral form). De uträknade medel- och medianvärdena visar att i VD-ordet långt oftare står att finna beskrivningar om företagets dåtid och framtid som förklaras bero på marknaden. Medelvärden av differenserna uppgår till 20,9 %, d v s i snitt innehåller VD-ordet 20,9 % fler förklaringar om företagets dåtid och framtid hänförliga till marknaden. Vi ser också att förvaltningsberättelsen generellt sett, enligt median- och medelvärdena, hänvisar till förklaringsvariabeln politik oftare än VD-ordet. Avslutningsvis finner vi att förvaltningsberättelsernas textmassor i större utsträckning (relativt) innehåller hänvisningar till absoluta nyckeltal. (Se Bilaga 18c).

Vi menar att anledningen härför mycket väl kan vara att VD-ordet är mer marknadsinriktat, samtidigt som förvaltningsberättelsen förmodligen inte används som ett sådant ”redskap”.

5. Slutsatser

I enlighet med den metod vi föresatte oss att använda – Riceours hermeneutiska båg – kommer här Fas 3: Nu skall vi redogöra för den ökade förståelsen av texterna.

Den frågeställning vi ämnade utreda var följande:

- *Föreligger diskrepanser mellan förvaltningsberättelsernas och VD-ordens förmedlade och förklarade innehåll ur en ekonomisk synvinkel?*

Vi finner att svaret är: Ja. Vår differensberäkning har visat att värdena för flertalet undersökningsvariabler skiljer sig långt över 10 % mellan dokumenten. Av denna anledning menar vi att vi mycket väl kan hävda att skillnader finns beträffande vilken bild användaren får VD-orden jämfört med förvaltningsberättelserna. Samtidigt vill vi hävda att informationsunderlaget från den ena rapporten knappast kan anses skilja ”sig” diametralt från den andra rapportens informationsunderlag. Skillnaderna är således ej enorma.

I och med att den första frågan erhöll svaret ”Ja” nödgas vi besvara följdfrågan:

- *Vari består skillnaderna?*

Vårt svar är att skillnader mellan texttyperna kan skönjas ur flertalet aspekter. Dessa redogörs för i enlighet med det upplägg som konstituerade det föregående kapitlet.

- Vi finner att VD-orden i större utsträckning än förvaltningsberättelserna nyttjar interna förklaringsvariabler för att beskriva företagets dåtid och framtid. VD-orden *förklarar* dessutom informationsinnehållet i större utsträckning än förvaltningsberättelserna.
- Förvaltningsberättelsernas textmassor upptas till mycket större andel av information som enbart förmedlas (d v s utan tillkopplad förklaring).

- Vi finner vidare att VD-orden i större utsträckning är framtidsinriktad; motsatsen gäller för förvaltningsberättelsen som alltså är mer dåtidinriktad
- Vi finner också klara stöd för att VD-ordet i mycket större utsträckning beskriver företagets dåtid och framtid med positiva ordalag. Förvaltningsberättelsens textmassa å andra sidan upptas till en större andel av neutrala uttryck om såväl dåtiden som framtiden.
- Undersökningen visar att det i VD-ordet långt oftare än i förvaltningsberättelserna – relativt sett – står att finna beskrivningar om företagets dåtid och framtid som förklaras bero på marknaden (d v s marknaden som förklaringsvariabel är mer använd i VD-orden).
- Undersökningen visar också att förvaltningsberättelserna – relativt sett – hänvisar till förklaringsvariabeln politik oftare än VD-ordet.
- Undersökningen visar att förvaltningsberättelsernas textmassor i större utsträckning relativt innehåller hänvisningar till absoluta nyckeltal

5.1 Slutord

Vi åtog oss denna uppgift med entusiasm. Från början hade vi ingen aning om hur vi skulle gå tillväga för att på ett *så objektivt sätt som möjligt* utföra en komparativ textanalys. Vi utvecklade därför vår kvantitativa matrismetod vars syfte var att med relativa tal uträkna differenser mellan texternas innehåll. Vi menar att metoden knappas kan anses vara hundraprocentig. Å andra sidan menar vi att textanalys svårligen kan bli helt objektiv. En kvantifiering av texterna var ett ”nödvändigt ont” för att vi skulle kunna utföra dessa analyser på kort tid. Metoden medger också mycket informationsutvinning. Vi tvingas dock medge att samtidigt som metoden är denna uppsats räddning – vi hade svårligen kunnat lösa uppgiften på ett objektivt sätt utan densamma givet den tid vi erhållit samt övriga premisser – tvingas vi medge att densamma också utgör (en av) uppsatsens mest kritiska och måhända svagaste länk. Alternativen menar vi dock hade varit sämre.

En slutsats som vi således drar av denna studie är att textanalys är *mycket* svårt att låta utföra. Det är också *mycket* tidsödande och tvingar hjärncellerna att arbeta utöver det vanliga.

Vi finner att vår uppsats tillför den vetenskapliga världen flera bidrag. Vi har funnit evidens för att skillnaderna emellan dessa dokument är få. Dock finns också vissa stora skillnader, vilka anfördes ovan. Denna vetenskap menar vi är användbar för användare av årsberättelser.

5.2 Förslag till fortsatta studier

Vi tycker att vår metod kan vara föremål för fortsatta studier. Initialt skulle vi föreslå kvantifieringsmekanismerna förbättras; fler och säkrare kriterier bör uppställas.

I övrigt menar vi att en ny mer omfattande studie av detta slag skulle kunna utföras.

Källförteckning

Empiriskt material

Telias årsredovisning för år 1999

TeliaSonerars årsredovisning för år 2001

TeliaSonerars årsredovisning för år 2002

TeliaSonerars årsredovisning för år 2003

Böcker och tidskrifter

Aktiespararna (1994): *Läsa och tolka årsredovisningar – En handledning som hjälper dig att förstå börsbolagens årsredovisningar*; Stockholm: Allde & Skytt AB, Sveriges Aktiesparares Riksförbund

Aktiespararnas Aktieskola (1997): *Läsa och tolka årsredovisningar – En handledning som hjälper dig att förstå börsbolagens årsredovisningar*; 2:a upplagan, Eskilstuna: Sveriges Aktiesparares Riksförbund

Alfredsson, Magnus (2002-05-28); *Lär dig granska börsens bolag – så får du siffrorna i årsredovisningen att tala; Privata affärer*, s. 53

Andersson, C. & Petersson, H. (2003); *Förvaltningsberättelsen – en viktig del av den kommunala redovisningen*; Åke Sandberg Information AB, Rådet för kommunal redovisning

Artsberg, Kristina (2003); *Redovisningsteori –policy och –praxis*; Upplaga 1:1, Liber Ekonomi

Blomquist, A. & Leonardz, B. (1984); *Årsredovisningen – En introduktion*; Upplaga 3:2, Malmö: Liber AB

Björner, R. & Emander, C. (HT 2005); *Revisionsberättelsen – Vem bryr sig?*; Magisteruppsats, Företagsekonomiska Institutionen vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Britten-Austin, B. & Wetterling, C. (HT 2005); *Årsredovisningskommunikation – ur kundens och anställdas perspektiv – Blir allt för alla, inget för ingen?*; Magisteruppsats, Företagsekonomiska Institutionen vid Handelshögskolan vid Göteborgs universitet

Bruzelius, L H & Skärvad, P-H (2004); *Integrerad organisationslära*; Lund: Studentlitteratur

Bäcker, Tove (HT 2004); *Demonstration av makt och ansvar – En kritisk diskursanalys av TeliaSonerars VD-brev*; Magisteruppsats, Institutionen för Lingvistik vid Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet

- Case, Karl E. et al (1999); *Economics*, Prentice Hall Europe, Prentice Hall inc
- Christensen, Lars Thøger; Corporate Communication: the challenge of transparency; *Corporate Communications: An International Journal*, Vol 7, Nr 3 s. 162-168
- Dahlin, L., et al (2001); *Bokslut och Årsredovisning – årsredovisningslagen, Bokföringslagen*; 3:e upplagan, Falun: Björn Lundén Information AB
- Dahlkwist, Matts (1999); *Kommunikation – utveckling och möjligheter*; 1:a upplagan, Liber AB
- Ek, E. & Wadén, A. (Januari 2006); *VD har ordet – En undersökning av svenska börsföretags årsredovisningar*; Magisteruppsats, Företagsekonomiska Institutionen vid Ekonomihögskolan vid Lunds universitet
- Ekelund, F. (Hämtad: 2005-03-17); *Nyheter i årsredovisningslagen*; http://www.ey.com/global/Content.nsf/Sweden/EY_Focus_2005_9_Arsredovisningslagen
- Eriksson, L. T. & Wiedersheim-Paul, F. (2001); *Att utreda forska och rapportera*; 7:e upplagan, Malmö: Liber ekonomi
- Falkman, Pär (2000); *Teori för redovisning*; Lund: Studentlitteratur
- FAR; *FARs samlingsvolym 2004 - del 1* (2004), Stockholm: FAR förlag AB
- Fischer, S. A. & Hu, M. Y. (1989); Does the CEO's Letter to the shareholders have predictive value?; *Business Forum*, Fall 1988 / Winter 1989
- Gröjer, Jan-Erik (1997); *Grundläggande redovisningsteori*; 4:e upplagan, Lund: Studentlitteratur
- Hatch, Mary Jo (2002); *Organisationsteori – Moderna, symboliska och postmoderna perspektiv*; ny svensk utgåva, Lund: Studentlitteratur
- Henderson (2004); As good as your word, *Financial management*, Maj 2004
- Hendriksen, Eldon S. & van Breda Michael F. (1992); *Accounting theory*; Fifth edition, Boston: Irwin Homewood
- Hyland, Ken (1998); Exploring Corporate Rhetoric: Metadiscourse in the CEO's Letter; *The Journal of Business Communication*, Vol 35, nr 2, April, s. 225-245
- Jönsson, Sten (1981); Decentraliseringen och den ekonomiska uppföljningen i företaget; *Management Press*, s. 38-49
- Lantz, Björn (2003); *Operativ verksamhetsstyrning*; Lund: Studentlitteratur
- Lee, T. A. & Tweedie D. P. (1981); *The institutional investor and financial information – A report sponsored by Research Committee of The Institute of Chartered Accountants in England and Wales*; London: The Institute of Chartered Accountants in England an Wales

Lee, T. A. & Tweedie D. P. (1990); *Shareholder use and understanding of financial information*; New York & London: Garland Publishing, Inc

Malmström, Å. & Agell A. (2001); *Civilrätt*; upplaga 17:2, Malmö: Liber Ekonomi AB

Magnusson, Karl Eric (2002-04-21); Så granskar du börsbolagen – Privata pengar har en snabbguide för småsparare; *Göteborgs-Posten*, s. 44

Oliver, Sandra (2000); Message from the CEO: a three-minute rule?; *Corporate Communications: An International Journal*, Vol 5, nr 3, s. 158-167

Parkinson, C. N. & Rowe, N (1979); *Att kommunicera med intressegrupperna – Parkinsons teser för företagets möjligheter att överleva*; Oskarshamn: Institutet för Ledarskap och Lönsamhet

Riahi-Belkaoui, Ahmed (1995); *The linguistic shaping of accounting*; London: Quorum Books

Smith, Dag (2000); *Redovisningens språk*; Andra upplagan, Lund: Studentlitteratur

Swales, George S. (1988); Another look at the President's Letter to stockholders; *Financial Analysts Journal*, Mars-April

Vikner, Björn (2005); *Den skapande läsaren – Hermeneutik och tolkningskompetens*; Lund: Studentlitteratur

Windahl, S. & McQuail, D. (1978); *Kommunikationsmodeller*; Lund: Studentlitteratur

Offentliga källor

BFN U 96:6, Förvaltningsberättelsens innehåll

Följdändringar med anledning av ny aktiebolagslag, m.m. Prop.
2005/06:25

Internationell Redovisningsstandard IAS 1 – Utformning av finansiella rapporter

International Financial Reporting Standard 1

Lag (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag

Lag (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag

Lag (2005:918) om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554)

Bokföringslagen (1999:1078)

Årsredovisningslagen (1995:1554)

Bilaga 1 – Förklaring av ord, akronymer med mera

Director's report	För detta begrepp finns egentligen ingen exakt svensk motsvarighet. I en Director's report – som alltså är ett utländskt begrepp – ingår en förvaltningsberättelse samt vissa kommentarer därtill från företagets ledning.
E contrario	E contrario är en juridisk term som innebär att paragrafens rekvisit skall tolkas tvärtom jämfört med dess ordalydelse d v s tolkningen utgör ett <i>motsatsslut</i> . Se Malmström & Agell, 2001, s. 32 och Artsberg, K., 2003, s. 50. Allt som inte utgör reglerad (tvingande) information är således att betrakta såsom frivillig. Därav kan vi alltså även förstå att samma lagrum (ÅRL 2:1) stadgar vilken information som är tvingande information.
Frivillig information	Den frivilliga informationen granskas ej av revisorer, och stadgas ej heller av lag.
Tvingande information	Denna term använder vi för vad som också kan kallas för reglerad information. Vi menar dock att denna term passar bättre ihop med begreppet frivillig. Begreppet syftar dessutom till att informationen <i>skall</i> utgivas i enlighet med lag.
VD-ord	Den textmassa – rapport – som VD: n förmedlar i årsberättelsen. Rapporten är att betrakta såsom frivillig information.
Årsberättelse	Består av både frivillig information och tvingande sådan. Företagen brukar inkorporera årsredovisningarna i dessa, varefter hela dokumentet benämns som årsberättelse. ²³¹
Årsredovisning	Det dokument som måste produceras och kommuniceras till allmänheten i enlighet med Årsredovisningslagen.
Årsbokslut	Vissa mindre företag behöver ej upprätta en årsredovisning utan kan istället producera ett årsbokslut.
Disclosure	Frivillig information som kommuniceras till allmänheten. Inom redovisningens värld avses att frivillig finansiell information kommuniceras till allmänheten i samma rapport som årsredovisningen. ²³²
BFN	Bokföringsnämnden. Normgivare som beskriver hur redovisning skall upprättas. Ger rekommendationer kring hur den tvingande informationen i en årsberättelse skall upprättas. Utgör också norm för vad god redovisningssed skall anses utgöra. ²³³
RR	Redovisningsrådet. Normgivare som beskriver hur redovisning skall upprättas. Ger rekommendationer kring hur den tvingande

²³¹ Gröjer, 2000, s 113

²³² Hendriksen & van Breda, 1992, s. 854

²³³ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 21

	informationen i en årsberättelse skall upprättas. Utgör också norm för vad god redovisningssed skall anses utgöra. ²³⁴
FAR	Föreningen Auktoriserade Revisorer. Normgivare som beskriver hur redovisning skall upprättas. Ger rekommendationer kring hur den tvingande informationen i en årsberättelse skall upprättas. Utgör också norm för vad god redovisningssed skall anses utgöra. ²³⁵
NBK	Näringslivets Börskommité. Ger ut rekommendationer kring hur den frivilliga informationen bör utformas i årsberättelserna. ²³⁶ Rekommendationerna fokuserar främst kring hur mätning av den ekonomiska aktiviteten skall utföras. ²³⁷
SFF	Sveriges Finansanalytikers Förening. Ger ut rekommendationer kring hur den frivilliga informationen bör utformas i årsberättelserna. ²³⁸ Rekommendationerna fokuserar främst kring hur mätning av den ekonomiska aktiviteten skall utföras. ²³⁹
IASC	International Accounting Standards Committee. ²⁴⁰ Föregångaren till IASB.
IASB	Verkar för en globalt mer enhetlig och harmoniserad redovisning. ²⁴¹
FASB	Financial Accounting Standards Board. En organisation som tjänar som normgivare inom redovisningsområdet i USA.
ÅRL	Årsredovisningslagen
BFL	Bokföringslagen

²³⁴ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 21

²³⁵ Ibid, s. 21

²³⁶ Ibid, s. 22

²³⁷ Artsberg, K., 2003, s. 131

²³⁸ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 22

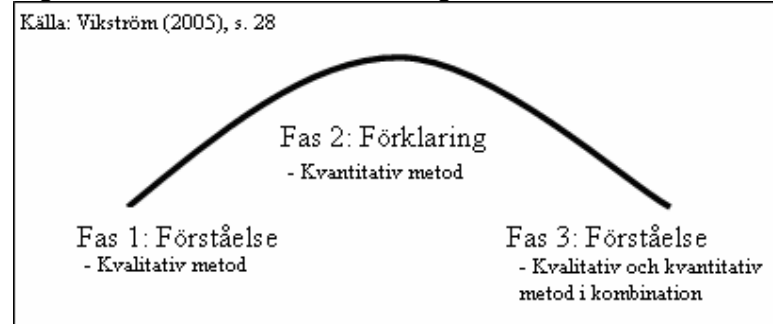
²³⁹ Artsberg, K., 2003, s. 131

²⁴⁰ Aktiespararnas Aktieskola, 1997, s. 22

²⁴¹ Artsberg, K., 2003, s. 136

Bilaga 2 – Den hermeneutiska bågen

Figur 1: "Den hermeneutiska bågen"²⁴²

²⁴² Vikström (2005). Figuren är "producerad" fritt efter Vikströms (2005) figur från sidan 28 i dennes bok.

Bilaga 3 – Benämningar och koder

<i>Förvaltningsberättelsen</i>	X	Externa faktorer	(A-C)
<i>VD-ordet:</i>	Y	<i>Marknad</i> benämns:	A
<i>Differensen:</i>	Z	<i>Politik</i> benämns:	B
		<i>Övrigt</i> benämns:	C
<i>Dåtid: Negativ:</i>	1	Interna faktorer	(D-I)
<i>Dåtid: Positiv:</i>	2	<i>VD & Styrelse:</i>	D
<i>Dåtid: Neutral:</i>	3	<i>Organisation</i>	
<i>Framtid: Negativ:</i>	4	<i>& verksamhet:</i>	E
<i>Framtid: Positiv:</i>	5	<i>Förvärv:</i>	F
<i>Framtid: Neutral:</i>	6	<i>Teknologi:</i>	G
<i>Årsberättelsen för år 1999:</i>	99	<i>Produkt:</i>	H
<i>Årsberättelsen för år 2001:</i>	01	<i>Övrigt:</i>	I
<i>Årsberättelsen för år 2002:</i>	02	Förmedlande faktorer	(J-L)
<i>Årsberättelsen för år 2003:</i>	03	Absoluta nyckeltal	J
<i>Årsberättelsens medelvärde för alla år: Σ</i>		Relativa nyckeltal	K
		Övrigt	L

Bilaga 4 – Exempelmeningar: Förklaringar och förmedlingar

Exempel 1:

Ponera att följande stod att läsa i ett VD-ord: ”Ekonomin gick strålande på grund av att vår personal arbetade så flitigt.” Kontentan av detta uttalande är då att dåtidens ekonomi gick bra vilket *förklarades* bero på personalen.

Exempel 2:

Ponera att följande stod att läsa i en förvaltningsberättelse: ”Räntabiliteten på totalt kapital ökade med 10 procent.” Kontentan av detta uttalande är att dåtidens ekonomi gick bra vilket *förmedlades* med ett nyckeltal. Ingen förklaring finns här att uttyda som förklarar *varför* räntabiliteten blev bättre.

Exempel 3:

”2002 var året då TeliaSonera gick från ord till handling”.²⁴³ Detta uttalande varken förklarar eller förmedlar någon information ur en ekonomisk synvinkel som användaren kan tillgodogöra sig vid beslutsfattande.

²⁴³ TeliaSoneras årsberättelse för år 2002, s. 5

Bilaga 5 – Exempelmeningar: Dåtid och framtid

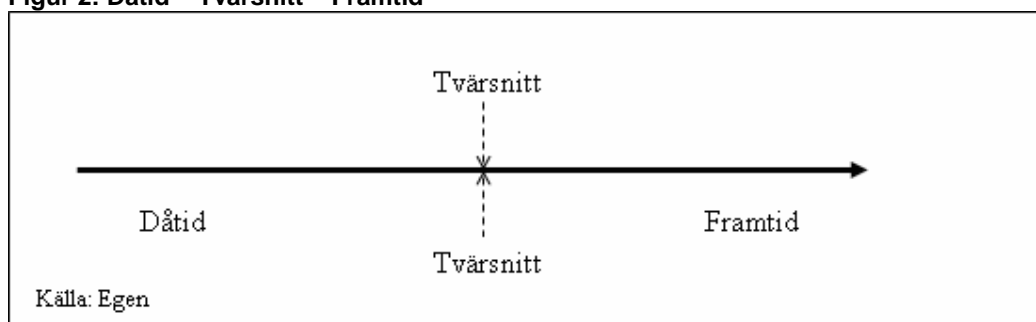
Exempel 1:

Ponera att en dylik mening finns att skåda i en årsberättelse: ”Just nu ser vår ekonomi ljus ut.”. Avsikten – författarens intention – med denna mening anser vi skall tolkas som att framtiden ser ljus ut (måhända kortsiktigt men likväl). Poängen är ju nämligen att läsarna skall uppfatta att företaget *i morgon* har en bra ekonomi.

Exempel 2:

Ponera att följande mening står att läsa i ett VD-ord: ”Vår vinstmarginal minskade under det gångna året.”. Författarens intention med detta uttalande är att dåtiden var dålig.

Figur 2: Dåtid – Tvärsnitt – Framtid²⁴⁴

Ingen nutid existerar här, endast dåtid och framtid.

²⁴⁴ Källa: Egen figur.

Bilaga 6 – Exempelmeningar: Förklaringar och förmedlingar av dåtiden respektive framtiden

Exempel 1:

Ponera att det stod att läsa följande i en förvaltningsberättelse: *”Vinstmarginalen minskade med 5 % under året.”*. Av denna mening kan nu flera saker skönjas. Först och främst gäller att användaren *förmedlas* att dåtiden beskrivs i *negativa* ordalag; vidare att ingen närmare *förklaring* finns att uttyda.

Exempel 2:

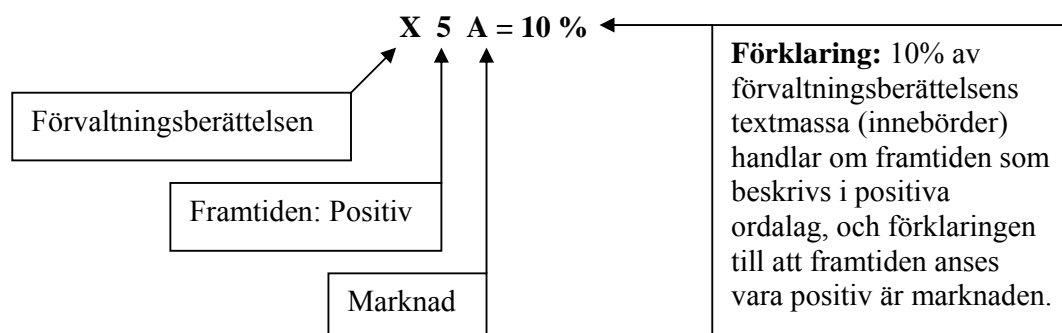
Ponera att det istället för som ovan stod att läsa följande: *”Vår vinstmarginal ökade med 5 % under året vilket beror på att vi effektiviserat vår verksamhet.”*. Av denna mening *förmedlas* användaren att företagets dåtid beskrivs i *positiva* ordalag. Vidare får användaren också en *förklaring* till *varför* dåtiden förmedlades som bra.

Bilaga 7 - Matrismodellen

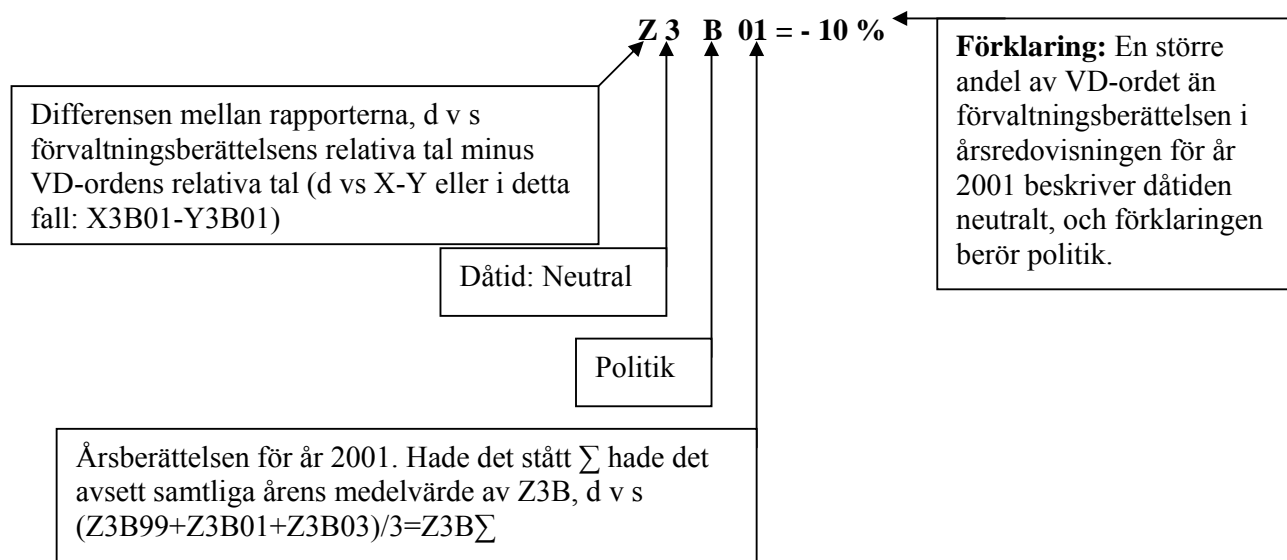
Bilaga 7		Externa faktorer som förklarar företgets utveckling:			Interna faktorer som förklarar företgets utveckling:			Information som endast förmedlas				
Ar #	Matknad (A)	Politik (B)	Övrigt (C)	VD & styrelse (D)	Organisation & verksamhet (E)	Förvärv (F)	Teknologi (G)	Produkt (H)	Övrigt (I)	Absoluta nyckeltal (J)	Relativa nyckeltal (K)	Övrigt (L)
Förvaltningsberättelsen (X):												
Dånt: Negativ (1)	X1A	X1B	X1C	X1D	X1E	X1F	X1G	X1H	X1I	X1J	X1K	X1L
Dånt: Positiv (2)	X2A	X2B	X2C	X2D	X2E	X2F	X2G	X2H	X2I	X2J	X2K	X2L
Dånt: Neutral (3)	X3A	X3B	X3C	X3D	X3E	X3F	X3G	X3H	X3I	X3J	X3K	X3L
Framt: Negativ (4)	X4A	X4B	X4C	X4D	X4E	X4F	X4G	X4H	X4I	X4J	X4K	X4L
Framt: Positiv (5)	X5A	X5B	X5C	X5D	X5E	X5F	X5G	X5H	X5I	X5J	X5K	X5L
Framt: Neutral (6)	X6A	X6B	X6C	X6D	X6E	X6F	X6G	X6H	X6I	X6J	X6K	X6L
VD-ordet (Y):												
Dånt: Negativ (1)	Y1A	Y1B	Y1C	Y1D	Y1E	Y1F	Y1G	Y1H	Y1I	Y1J	Y1K	Y1L
Dånt: Positiv (2)	Y2A	Y2B	Y2C	Y2D	Y2E	Y2F	Y2G	Y2H	Y2I	Y2J	Y2K	Y2L
Dånt: Neutral (3)	Y3A	Y3B	Y3C	Y3D	Y3E	Y3F	Y3G	Y3H	Y3I	Y3J	Y3K	Y3L
Framt: Negativ (4)	Y4A	Y4B	Y4C	Y4D	Y4E	Y4F	Y4G	Y4H	Y4I	Y4J	Y4K	Y4L
Framt: Positiv (5)	Y5A	Y5B	Y5C	Y5D	Y5E	Y5F	Y5G	Y5H	Y5I	Y5J	Y5K	Y5L
Framt: Neutral (6)	Y6A	Y6B	Y6C	Y6D	Y6E	Y6F	Y6G	Y6H	Y6I	Y6J	Y6K	Y6L
Differensen (Z):												
Dånt: Negativ	X1A-Y1A=Z1A	X1B-Y1B=Z1B	X1C-Y1C=Z1C	X1D-Y1D=Z1D	X1E-Y1E=Z1E	X1F-Y1F=Z1F	X1G-Y1G=Z1G	X1H-Y1H=Z1H	X1I-Y1I=Z1I	X1J-Y1J=Z1J	X1K-Y1K=Z1K	X1L-Y1L=Z1L
Dånt: Positiv	X2A-Y2A=Z2A	X2B-Y2B=Z2B	X2C-Y2C=Z2C	X2D-Y2D=Z2D	X2E-Y2E=Z2E	X2F-Y2F=Z2F	X2G-Y2G=Z2G	X2H-Y2H=Z2H	X2I-Y2I=Z2I	X2J-Y2J=Z2J	X2K-Y2K=Z2K	X2L-Y2L=Z2L
Dånt: Neutral	X3A-Y3A=Z3A	X3B-Y3B=Z3B	X3C-Y3C=Z3C	X3D-Y3D=Z3D	X3E-Y3E=Z3E	X3F-Y3F=Z3F	X3G-Y3G=Z3G	X3H-Y3H=Z3H	X3I-Y3I=Z3I	X3J-Y3J=Z3J	X3K-Y3K=Z3K	X3L-Y3L=Z3L
Framt: Negativ	X4A-Y4A=Z4A	X4B-Y4B=Z4B	X4C-Y4C=Z4C	X4D-Y4D=Z4D	X4E-Y4E=Z4E	X4F-Y4F=Z4F	X4G-Y4G=Z4G	X4H-Y4H=Z4H	X4I-Y4I=Z4I	X4J-Y4J=Z4J	X4K-Y4K=Z4K	X4L-Y4L=Z4L
Framt: Positiv	X5A-Y5A=Z5A	X5B-Y5B=Z5B	X5C-Y5C=Z5C	X5D-Y5D=Z5D	X5E-Y5E=Z5E	X5F-Y5F=Z5F	X5G-Y5G=Z5G	X5H-Y5H=Z5H	X5I-Y5I=Z5I	X5J-Y5J=Z5J	X5K-Y5K=Z5K	X5L-Y5L=Z5L
Framt: Neutral	X6A-Y6A=Z6A	X6B-Y6B=Z6B	X6C-Y6C=Z6C	X6D-Y6D=Z6D	X6E-Y6E=Z6E	X6F-Y6F=Z6F	X6G-Y6G=Z6G	X6H-Y6H=Z6H	X6I-Y6I=Z6I	X6J-Y6J=Z6J	X6K-Y6K=Z6K	X6L-Y6L=Z6L

Bilaga 8 – Tolkning av kodsystem

Exempel 1: Variabeln **X5A** (se Bilaga 3 för kodförteckning) utläses enligt följande:

Exempel 2: Variabeln **Z3B01** utläses enligt följande:

Bilaga 9 – Innebörder i relativa tal

Exempel: Ponera initialt att 10 *innebörder* i VD-ordet (benämnt Y) för år 20X1 beskrev dåtidens ekonomiska utveckling i negativa ordalag och att förklaringen ansågs vara politik. Ponera vidare att texten totalt sett bestod av 100 innebörder. Inferensen härav skulle då vara att tio procent ($10/100=0,1=10\%$) av detta VD-ord handlade om – i negativa ordalag – den dåtida ekonomins utveckling samt att förklaringen till den dåliga utvecklingen förklarades vara hänförlig till politik (variabeln Y1A).

Om förvaltningsberättelsen (benämnd X) för år 20X1 innehöll totalt 200 innebörder varav 10 stycken beskrev dåtidens ekonomiska utveckling i negativa ordalag och att förklaringen ansågs vara politik, skulle inferensen vara att fem procent ($10/200=0,05=5\%$) av förvaltningsberättelsens textmassa handlade om – i negativa ordalag – den dåtida ekonomins utveckling samt att förklaringen till den dåliga utvecklingen förklarades vara hänförlig till politik (variabeln X1A).

Differensen (benämnd Z) mellan dessa rapporter beräknades på så vis att VD-ordets relativa tal (10%) subtraherades från förvaltningsberättelsens relativa tal (5%). I detta exempel skulle då differensen bli: $5\% - 10\% = -5\%$ ($X1A - Y1A = Z1A$). Denna siffra skulle innebära att VD-ordet i större utsträckning än förvaltningsberättelsen handlade om – i negativa ordalag – den dåtida ekonomins utveckling samt att förklaringen därtill hävdades vara hänförlig till politik (eftersom $X1A - Y1A < 0$).

Bilaga 10 – Exempel och förklaring: Medelvärdesberäkning av differenserna

Bilaga 10	<i>Externa faktorer som förklarar företagets utveckling:</i>
Summa alla år (1999, 2001, 2002 & 2003)	Marknad (A)
<i>Dåtid: Negativ</i>	$(Z1A99+Z1A01+Z1A02+Z1A03)/4=Z1A\Sigma$
<i>Dåtid: Positiv</i>	$(Z2A99+Z2A01+Z2A02+Z2A03)/4=Z2A\Sigma$
<i>Dåtid: Neutral</i>	$(Z3A99+Z3A01+Z3A02+Z3A03)/4=Z3A\Sigma$
<i>Framtid: Negativ</i>	$(Z4A99+Z4A01+Z4A02+Z4A03)/4=Z4A\Sigma$
<i>Framtid: Positiv</i>	$(Z5A99+Z5A01+Z5A02+Z5A03)/4=Z5A\Sigma$
<i>Framtid: Neutral</i>	$(Z6A99+Z6A01+Z6A02+Z6A03)/4=Z6A\Sigma$

Genom att summera samtliga differenser från de enskilda årens (fyra år) matrismodeller och dividera summan med fyra (4) kan vi erhålla den sammantagna skillnaden mellan rapporterna, det vill säga medelvärdet.

Z1A99 är differensen mellan förvaltningsberättelsen och VD-ordet för år 1999 där den dåtida ekonomiska utvecklingen har beskrivits med negativa ordalag och där förklaringen uppges vara marknaden, d v s marknaden orsakade den negativa utvecklingen i dåtiden.

Således är...

$$(Z1A99+Z1A01+Z1A02+Z1A03)/4=Z1A\Sigma;$$

... summan av alla differenser mellan förvaltningsberättelsen och VD-ordet för år 1999, år 2001 och år 2002 och 2003 där den dåtida ekonomiska utvecklingen har beskrivits med negativa ordalag och där förklaringen uppges vara marknaden, vilket divideras med fyra (4) och där kvoten beskriver samtliga årens skillnader (medelvärdet) beträffande vilken rapport som oftast beskriver den dåtida ekonomiska utvecklingen i negativa ordalag och där förklaringsvariabeln uppges vara marknaden.

Är $Z1A\Sigma < 0$ innebär det att VD-orden oftare – enligt alla årens undersökningar – beskriver dåtidens ekonomiska utveckling i negativa ordalag samt förklarar detta med variabeln marknad.

Exkluderas den specifika förklaringsvariabeln enligt följande...

$$(Z199+Z101+Z102+Z103)/4=Z1\Sigma;$$

... kan den sammantagna differensen mellan förvaltningsberättelserna och VD-orden för samtliga år beträffande benägenheten att beskriva dåtiden med negativa ordalag skönjas.

Bilaga 11 – Transformerings av text till kvantitativ metod

För att möjliggöra en kvantifiering av en textmassa, det vill säga att transkribera denna till siffervärden, måste det kvantitativa inslaget föregås av en kvalitativ analys. Detta led är eventuellt uppsatsen svagaste länk. Dock bästa möjliga alternativ, enligt oss. Nedan presenteras ett urval av de textmassor som analyserats. Syftet med detta är att åskådliggöra för läsaren hur transkriberingen har utförts.

Exempel 1:

Det står till exempel att läsa följande i förvaltningsberättelsen för år 2003 (sidan 46):

”TeliaSonerakoncernens nettoomsättning ökade 39 procent till 82 425 MSEK (59 483), främst genom helårseffekten av samgåendet med Sonera Oyj.”

Meningen vidarebefordrar ett antal intressanta fakta som ur ett ekonomiskt perspektiv kan vara av intresse för användaren och av nytta för densamma/densamme vid beslutsfattande. Vi har i detta fall låtit koda meningen på det sättet att två olika innebörder är av intresse. För det första beskrivs i förvaltningsberättelsen en positiv bild av dåtiden gällande nettoomsättningen, som ju har ökat. Detta kodas enligt tabellen (se **BILAGA**) såsom X2J, där X står för förvaltningsberättelse, 2 för en positiv bild av dåtiden, samt J står för ett absolut nyckeltal. Vid en utläsning innebär detta alltså att: förvaltningsberättelsen i den berörda meningen genom den berörda meningen *förmedlar* en positiv bild av dåtiden gällande ett absolut nyckeltal (i detta fall nettoomsättningen).

Vidare finns en andra innebörd i exakt samma mening (varför denna måste *flerräknas*), nämligen att den positiva utvecklingen som ägde rum i dåtiden gällande nettoomsättningen beror på samgåendet med Sonera Oyj. Denna innebörd kodas då enligt följande: X2F, vilket utläses så att förvaltningsberättelsen i den berörda meningen *förmedlar* en positiv bild av dåtiden, vilket *förklaras* bero på ett förvärv (F står således för förvärv).

Exempel 2:

Vi fortsätter så med ett annat exempel som hämtas ur samma förvaltningsberättelse, nämligen den som finns att tillgå i årsberättelsen för år 2003. På sidan 48 står följande att läsa:

”Under 2004 förväntas marknaden visa fortsatt god tillväxt inom mobil, nedgång inom fast telefoni och stark tillväxt inom Internetbaserade tjänster.”

Meningen vill uppenbarligen framhäva tre olika innebörder, nämligen att två marknader förväntas gå bra i framtiden, medan en tredje förväntas gå sämre. De tre innebörderna måste ge ett utbyte om tre olika koder eftersom alla separata ”informationsdelar” är av vikt för användaren vid beslutsfattande. Dessa blir då följande: X5A, X5A, samt X4A. X står för förvaltningsberättelse, 4 står för en negativ bild av framtiden, 5 står för en positiv bild av framtiden, och A står för marknad. Koden X5A utläses således som: Förvaltningsberättelsen genom den berörda meningen *förmedlar* en positiv bild av framtiden vilket *förklaras* bero på marknaden. Koden X4A utläses då motsvarande som: Förvaltningsberättelsen genom den berörda meningen *förmedlar* en negativ bild av framtiden vilket *förklaras* bero på marknaden.

Exempel 3 ff

Nedan följer exempel på dylika meningar med tillhörande koder från de rapporter vi studerat utan närmare förklaringar och motiveringar beträffande kodvalet:

VD-ordet år 1999, sidan 6: *"Samtidigt underströk en rad nya produkter Telias position som en av de stora nydanarna inom mobil kommunikation."* Kod: Y2H.

VD-ordet år 1999, sidan 6: *"Anslutningen av hushåll till Telias bredbandsnät pågår i accelererande takt."* Kod: Y5A.

VD-ordet år 1999, sidan 7: *"Den avreglering som skett på telekommarknaden 1998 har också lett till andra stora förändringar. En viktig tendens är att det under året etablerats konkurrenskraftiga nischaktörer i alla led i den så kallade värdekedjan."* Koder: Y1B, Y1A (ett politiskt beslut har öppnat upp de marknader företaget verkar på för konkurrenter. Texten förmedlar att dessa utgör ett hot. Således var det dåtida politiska beslutet negativt. Likaså försämrades Telias marknadsposition).

Förvaltningsberättelsen år 2001, sidan 6: *"På slutkundsmarknaden i Sverige minskade markandsandelarna inom fast telefoni under året, men Telia har fortfarande en stark ställning på den totala markanden för fasta tjänster i Sverige."* Koder: X1A, X5A.

Förvaltningsberättelsen år 2001, sidan 7: *"PTS [läs: Post- och telestyrelsen] beslutade den 16 december 2000 att inte tilldela ett av fyra UMTS-tillstånd. Telia överklagade till länsrätten, som i juni 2001 fastställde PTS beslut."* Koder: X1B, X1B.

Bilaga 12 – Antal innebörder och meningar i rapporterna

Antal innebörder och meningar i förvaltningsberättelsen							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Antal (st) innebörder	74	62	97	96	82,3	17,2	85,0
Antal (st) meningar	120	120	130	146	129,0	12,3	125,0
Antal innebörder och meningar i VD-orden							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Antal (st) innebörder	44	72	46	60	55,5	13,1	53,0
Antal (st) meningar	70	47	49	65	57,8	11,5	57,0

Bilaga 13 – Andel externa förklaringar, interna förklaringar samt övrigt förmedlad information ur en ekonomisk synvinkel

Summerade siffror för andelen förklaringar respektive förmedlingar i förvaltningsberättelserna							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Extern (förklaring)	32,4%	29,0%	40,2%	38,5%	35,1%	5,2%	35,5%
Intern (förklaring)	35,1%	29,0%	29,9%	29,2%	30,8%	2,9%	29,5%
Övrigt (förmedling)	32,4%	41,9%	29,9%	32,3%	34,1%	5,3%	32,4%
Totalt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

Summerade siffror för andelen förklaringar respektive förmedlingar i VD-orden							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Extern (förklaring)	59,1%	55,6%	28,3%	36,7%	44,9%	14,8%	46,1%
Intern (förklaring)	27,3%	25,0%	67,4%	56,7%	44,1%	21,2%	42,0%
Övrigt (förmedling)	13,6%	19,4%	4,3%	6,7%	11,0%	6,9%	10,2%
Totalt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

Summerade siffror för andelen förklaringar respektive förmedlingar i differensberäkningen							
* Differensen beräknas enligt följande: (Förvaltningsberättelsen-VD-ordet). Skillnader om ≥10% fetstilsmarkeras.							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Extern (förklaring)	-26,7%	-26,5%	12,0%	1,9%	-9,8%	19,8%	-12,3%
Intern (förklaring)	7,9%	4,0%	-37,5%	-27,5%	-13,3%	22,6%	-11,7%
Övrigt (förmedling)	18,8%	22,5%	25,5%	25,6%	23,1%	3,2%	24,0%
Totalt	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%		

Bilaga 14 – Dåtid och framtid

Summerade siffror för dåtid och framtid för förvaltningsberättelserna							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Dåtid	55,4%	79,0%	60,8%	60,4%	63,9%	10,4%	60,6%
Framtid	44,6%	21,0%	39,2%	39,6%	36,1%	10,4%	39,4%
Obestämt	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

Summerade siffror för dåtid och framtid för VD-orden							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Dåtid	45,5%	47,2%	45,7%	56,7%	48,7%	5,3%	46,4%
Framtid	54,6%	52,8%	54,4%	43,3%	51,3%	5,3%	53,6%
Obestämt	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

Summerade siffror för dåtid och framtid för differensberäkningarna*							
* Differensen beräknas enligt följande: (Förvaltningsberättelsen-VD-ordet). Skillnader om ≥10% fetstilmarkerar.							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde av differenserna	Standardavvikelse	Median
Dåtid	10,0%	31,8%	15,2%	3,8%	15,2%	12,0%	12,6%
Framtid	-10,0%	-31,8%	-15,2%	-3,8%	-15,2%	12,0%	-12,6%
Obestämt	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%		

Bilaga 15 – Negativ, positiv och neutral

Summerade siffror beträffande känsloyttringar i förvaltningsberättelserna							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Negativ	16,2%	30,7%	19,6%	17,7%	21,0%	6,6%	18,7%
Positiv	60,8%	33,9%	59,8%	53,1%	51,9%	12,5%	56,5%
Neutral	23,0%	35,5%	20,6%	29,2%	27,1%	6,7%	26,1%
Totalt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

Summerade siffror beträffande känsloyttringar i VD-orden							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Negativ	20,5%	8,3%	10,9%	15,0%	13,7%	5,3%	12,9%
Positiv	56,8%	76,4%	80,4%	66,7%	70,1%	10,6%	71,5%
Neutral	22,7%	15,3%	8,7%	18,3%	16,3%	5,9%	16,8%
Totalt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

Summerade siffror beträffande känsloyttringar i differensberäkningarna*							
* Differensen beräknas enligt följande: (Förvaltningsberättelsen-VD-ordet). Skillnader om ≥10% fetstilsmarkeras.							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde av differenserna	Standardavvikelse	Median
Negativ	-4,2%	22,3%	8,7%	2,7%	7,4%	11,3%	5,7%
Positiv	4,0%	42,5%	20,6%	13,5%	18,2%	19,2%	17,1%
Neutral	0,3%	20,2%	11,9%	10,8%	10,8%	8,2%	11,4%
Totalt	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%		

Bilaga 16 – Dåtid: Negativ, positiv och neutral samt Framtid: Negativ, positiv och neutral

Summerade siffror för dåtid och framtid med olika känslouttryck för förvaltningsberättelserna							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Dåtid: Negativ (1)	12,2%	24,2%	13,4%	6,3%	14,0%	7,5%	12,8%
Dåtid: Positiv (2)	24,3%	24,2%	34,0%	36,5%	29,7%	6,4%	29,2%
Dåtid: Neutral (3)	18,9%	30,7%	13,4%	17,7%	20,2%	7,4%	18,3%
Framtid: Negativ (4)	4,1%	6,5%	6,2%	11,5%	7,0%	3,1%	6,3%
Framtid: Positiv (5)	36,5%	9,7%	25,8%	16,7%	22,2%	11,6%	21,2%
Framtid: Neutral (6)	4,1%	4,8%	7,2%	11,5%	6,9%	3,3%	6,0%
Totalt	100%*	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%		
* Samtliga av de totala summorna blir 100% vid autosummering med Excel, men vid beräkning med miniräknare erhålls i vissa fall tal med decimalskillnader vilket beror på avrundning.							
Summerade siffror för dåtid och framtid med olika känslouttryck för VD-orden							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Dåtid: Negativ (1)	15,9%	8,3%	2,2%	6,7%	8,3%	5,7%	7,5%
Dåtid: Positiv (2)	20,5%	34,7%	41,3%	40,0%	34,1%	9,5%	37,4%
Dåtid: Neutral (3)	9,1%	4,2%	2,2%	10,0%	6,4%	3,8%	6,6%
Framtid: Negativ (4)	4,6%	0,0%	8,7%	8,3%	5,4%	4,1%	6,4%
Framtid: Positiv (5)	36,4%	41,7%	39,1%	26,7%	36,0%	6,6%	37,7%
Framtid: Neutral (6)	13,6%	11,1%	6,5%	8,3%	9,9%	3,1%	9,7%
Totalt	100%*	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		
* Samtliga av de totala summorna blir 100% vid autosummering med Excel, men vid beräkning med miniräknare erhålls i vissa fall tal med decimalskillnader vilket beror på avrundning.							
Summerade siffror för dåtid och framtid med olika känslouttryck för differensberäkningarna*							
* Differensen beräknas enligt följande: (Förvaltningsberättelsen-VD-ordet). Skillnader om ≥10% fetstilmarkerats.							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde av differenserna	Standardavvikelse	Median
Dåtid: Negativ (1)	-3,8%	15,9%	11,2%	-0,4%	5,7%	9,3%	5,4%
Dåtid: Positiv (2)	3,9%	-10,5%	-7,3%	-3,5%	-4,4%	6,2%	-5,4%
Dåtid: Neutral (3)	9,8%	26,5%	11,2%	7,7%	13,8%	8,6%	10,5%
Framtid: Negativ (4)	-0,5%	6,5%	-2,5%	3,1%	1,6%	4,0%	1,3%
Framtid: Positiv (5)	0,1%	-32,0%	-13,4%	-10,0%	-13,8%	13,4%	-11,7%
Framtid: Neutral (6)	-9,6%	-6,3%	0,7%	3,1%	-3,0%	5,9%	-2,8%
Totalt	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%		

Bilaga 17 – Andel förklaringar respektive förmedlingar i texterna

Summerade siffror för totala andelen förklaringar respektive förmedlingar i förvaltningsberättelserna							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Förklarande	67,6%	58,1%	70,1%	67,7%	65,9%	5,3%	67,6%
Förmedlande	32,4%	41,9%	29,9%	32,3%	34,1%	5,3%	32,4%
Totalt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

Summerade siffror för totala andelen förklaringar respektive förmedlingar i VD-orden							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Förklarande	86,4%	80,6%	95,7%	93,3%	89,0%	6,9%	89,9%
Förmedlande	13,6%	19,4%	4,3%	6,7%	11,0%	6,9%	10,2%
Totalt	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

Summerade siffror för totala andelen förklaringar respektive förmedlingar i differensberäkningarna							
* Differensen beräknas enligt följande: (Förvaltningsberättelsen-VD-ordet). Skillnader om $\geq 10\%$ fetstilsmarkeras.							
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003	Medelvärde	Standardavvikelse	Median
Förklarande	-18,79%	-22,50%	-25,54%	-25,63%	-23,1%	3,2%	-24,0%
Förmedlande	18,79%	22,50%	25,54%	25,63%	23,1%	3,2%	24,0%
Totalt	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,0%		

Bilaga 18a – Förvaltningsberättelsen: Fokus på matrismodellens variabler i X-axeln

Förvaltningsberättelserna (X)	Externa faktorer som förklarar företagets ekonomiska situation:			Interna faktorer som förklarar företagets ekonomiska situation:						Information som förmedlas, kan ej hänföras till interna eller externa faktorer		
	Marknad (A)	Politik (B)	Övrigt (C)	VD & styrelse (D)	Organisation & verksamhet (E)	Förvärv (F)	Teknologi (G)	Produkt (H)	Övrigt (I)	Absoluta nyckeltal (J)	Relativa nyckeltal (K)	Övrigt (L)
År 1999												
Dåtid: Negativ (1)	1,4%	1,4%	0,0%	0,0%	1,4%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	2,7%	4,1%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	4,1%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	16,2%	1,4%	0,0%
Dåtid: Neutral (3)	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	10,8%	0,0%	0,0%	0,0%	2,7%	2,7%	0,0%	1,4%
Framtid: Negativ (4)	1,4%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	18,9%	1,4%	0,0%	1,4%	2,7%	1,4%	1,4%	2,7%	2,7%	1,4%	0,0%	2,7%
Framtid: Neutral (6)	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	27,0%	5,4%	0,0%	1,4%	16,2%	2,7%	4,1%	4,1%	6,8%	23,0%	5,4%	4,1%
År 2001												
Dåtid: Negativ (1)	1,6%	3,2%	0,0%	0,0%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	12,9%	3,2%	1,6%
Dåtid: Positiv (2)	3,2%	3,2%	0,0%	0,0%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	6,5%	3,2%	6,5%
Dåtid: Neutral (3)	1,6%	3,2%	0,0%	0,0%	12,9%	0,0%	0,0%	1,6%	3,2%	1,6%	0,0%	6,5%
Framtid: Negativ (4)	3,2%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	3,2%	1,6%	1,6%	0,0%	3,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Neutral (6)	0,0%	1,6%	0,0%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	12,9%	14,5%	1,6%	1,6%	19,4%	0,0%	0,0%	3,2%	4,8%	21,0%	6,5%	14,5%
År 2002												
Dåtid: Negativ (1)	1,0%	3,1%	0,0%	0,0%	4,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,1%	1,0%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	7,2%	4,1%	0,0%	0,0%	1,0%	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%	12,4%	3,1%	3,1%
Dåtid: Neutral (3)	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	3,1%	2,1%	0,0%	1,0%	5,2%	1,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Negativ (4)	5,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	10,3%	2,1%	0,0%	1,0%	6,2%	2,1%	0,0%	0,0%	0,0%	3,1%	0,0%	1,0%
Framtid: Neutral (6)	3,1%	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%
Totalt	26,8%	13,4%	0,0%	1,0%	14,4%	7,2%	0,0%	2,1%	5,2%	21,6%	4,1%	4,1%
År 2003												
Dåtid: Negativ (1)	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,1%	1,0%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	6,3%	1,0%	0,0%	0,0%	5,2%	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%	12,5%	2,1%	6,3%
Dåtid: Neutral (3)	0,0%	7,3%	0,0%	0,0%	3,1%	2,1%	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%	0,0%	3,1%
Framtid: Negativ (4)	4,2%	4,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	4,2%	1,0%	0,0%	2,1%	4,2%	0,0%	0,0%	2,1%	0,0%	1,0%	0,0%	2,1%
Framtid: Neutral (6)	4,2%	5,2%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	19,8%	18,8%	0,0%	2,1%	14,6%	5,2%	0,0%	6,3%	1,0%	17,7%	3,1%	11,5%
Medelvärde												
Dåtid: Negativ (1)	1,3%	1,9%	0,0%	0,0%	2,0%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	5,7%	2,3%	0,4%
Dåtid: Positiv (2)	5,2%	2,1%	0,0%	0,0%	2,3%	1,6%	0,0%	0,0%	0,3%	11,9%	2,4%	3,9%
Dåtid: Neutral (3)	0,7%	2,9%	0,0%	0,0%	7,5%	1,0%	0,0%	0,7%	3,0%	1,6%	0,0%	2,7%
Framtid: Negativ (4)	3,5%	2,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	9,2%	1,5%	0,4%	1,1%	4,1%	0,9%	0,3%	1,2%	0,7%	1,4%	0,0%	1,5%
Framtid: Neutral (6)	1,8%	2,8%	0,0%	0,4%	0,3%	0,0%	0,3%	0,6%	0,4%	0,3%	0,0%	0,0%
Totalt	21,6%	13,0%	0,4%	1,5%	16,1%	3,8%	1,0%	3,9%	4,4%	20,8%	4,8%	8,5%
Standardavvikelse												
Dåtid: Negativ (1)	0,3%	1,5%	0,0%	0,0%	1,4%	0,7%	0,0%	0,0%	0,0%	4,8%	1,5%	0,8%
Dåtid: Positiv (2)	1,9%	1,9%	0,0%	0,0%	2,0%	1,8%	0,0%	0,0%	0,7%	4,0%	0,9%	3,0%
Dåtid: Neutral (3)	0,9%	3,2%	0,0%	0,0%	5,1%	1,2%	0,0%	0,8%	1,7%	0,8%	0,0%	2,8%
Framtid: Negativ (4)	1,6%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	7,2%	0,4%	0,8%	0,9%	1,5%	1,0%	0,7%	1,4%	1,4%	1,3%	0,0%	1,2%
Framtid: Neutral (6)	2,1%	1,8%	0,0%	0,8%	0,5%	0,0%	0,7%	0,7%	0,8%	0,5%	0,0%	0,0%
Totalt	6,7%	5,6%	0,8%	0,4%	2,3%	3,1%	2,0%	1,8%	2,4%	2,2%	1,5%	5,3%
Median												
Dåtid: Negativ (1)	1,2%	2,2%	0,0%	0,0%	1,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,6%	2,1%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	5,2%	2,1%	0,0%	0,0%	1,5%	1,5%	0,0%	0,0%	0,0%	12,4%	2,6%	4,7%
Dåtid: Neutral (3)	0,7%	2,1%	0,0%	0,0%	7,0%	1,0%	0,0%	0,5%	3,0%	1,3%	0,0%	2,2%
Framtid: Negativ (4)	3,7%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	7,2%	1,5%	0,0%	1,2%	3,7%	0,7%	0,0%	1,0%	0,0%	1,2%	0,0%	1,6%
Framtid: Neutral (6)	1,5%	2,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	23,3%	14,0%	0,0%	1,5%	15,4%	4,0%	0,0%	3,6%	5,0%	21,3%	4,8%	7,8%

Bilaga 18b – VD-ordet: Fokus på matrismodellens variabler i X-axeln

VD-orden (Y)	Externa faktorer som förklarar företagets ekonomiska situation:			Interna faktorer som förklarar företagets ekonomiska situation:						Information som förmedlas, kan ej hänföras till interna eller externa faktorer		
	Marknad (A)	Politik (B)	Övrigt (C)	VD & styrelse (D)	Organisation & verksamhet (E)	Förvärv (F)	Teknologi (G)	Produkt (H)	Övrigt (I)	Absoluta nyckeltal (J)	Relativa nyckeltal (K)	Övrigt (L)
År 1999												
Dåtid: Negativ (1)	4,5%	4,5%	0,0%	0,0%	0,0%	2,3%	2,3%	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	4,5%	0,0%	0,0%	4,5%	0,0%	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%	6,8%	0,0%	2,3%
Dåtid: Neutral (3)	4,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,3%
Framtid: Negativ (4)	4,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	25,0%	0,0%	0,0%	4,5%	0,0%	4,5%	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Neutral (6)	11,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	54,6%	4,5%	0,0%	9,1%	0,0%	9,1%	4,5%	2,3%	2,3%	9,1%	0,0%	4,5%
År 2001												
Dåtid: Negativ (1)	4,2%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,8%	0,0%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	16,7%	1,4%	0,0%	0,0%	4,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	11,1%	0,0%	1,4%
Dåtid: Neutral (3)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	2,8%	0,0%	0,0%
Framtid: Negativ (4)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	25,0%	1,4%	0,0%	0,0%	11,1%	1,4%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	1,4%	0,0%
Framtid: Neutral (6)	6,9%	0,0%	0,0%	0,0%	2,8%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	52,8%	2,8%	0,0%	0,0%	19,4%	1,4%	0,0%	0,0%	4,2%	16,7%	1,4%	1,4%
År 2002												
Dåtid: Negativ (1)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	19,6%	0,0%	0,0%	6,5%	8,7%	2,2%	0,0%	2,2%	0,0%	2,2%	0,0%	0,0%
Dåtid: Neutral (3)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Negativ (4)	2,2%	0,0%	2,2%	0,0%	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	4,3%	0,0%	0,0%	4,3%	10,9%	6,5%	2,2%	8,7%	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Neutral (6)	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	2,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	26,1%	0,0%	2,2%	13,0%	23,9%	10,9%	2,2%	10,9%	6,5%	4,3%	0,0%	0,0%
År 2003												
Dåtid: Negativ (1)	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	1,7%	1,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	13,3%	0,0%	0,0%	6,7%	8,3%	5,0%	0,0%	1,7%	0,0%	5,0%	0,0%	0,0%
Dåtid: Neutral (3)	0,0%	0,0%	0,0%	3,3%	1,7%	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,7%
Framtid: Negativ (4)	5,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	15,0%	0,0%	0,0%	3,3%	3,3%	3,3%	0,0%	1,7%	0,0%	1,7%	0,0%	0,0%
Framtid: Neutral (6)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,7%	6,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	36,7%	0,0%	0,0%	13,3%	16,7%	20,0%	3,3%	0,0%	3,3%	5,0%	0,0%	1,7%
Medelvärde												
Dåtid: Negativ (1)	3,01%	1,14%	0,00%	0,00%	0,76%	0,98%	0,57%	0,00%	0,00%	1,81%	0,00%	0,00%
Dåtid: Positiv (2)	13,53%	0,35%	0,00%	4,43%	5,30%	1,79%	0,00%	1,11%	0,42%	6,28%	0,00%	0,92%
Dåtid: Neutral (3)	1,14%	0,00%	0,00%	0,83%	0,42%	1,94%	0,00%	0,00%	0,35%	0,69%	0,00%	0,98%
Framtid: Negativ (4)	2,93%	0,00%	0,54%	0,00%	0,54%	0,00%	0,83%	0,00%	0,54%	0,00%	0,00%	0,00%
Framtid: Positiv (5)	17,34%	0,35%	0,00%	3,06%	6,33%	3,95%	0,54%	2,17%	1,88%	0,00%	0,35%	0,00%
Framtid: Neutral (6)	4,58%	0,00%	0,00%	0,54%	1,65%	1,67%	0,57%	0,00%	0,89%	0,00%	0,00%	0,00%
Totalt	42,52%	1,83%	0,54%	8,87%	15,01%	10,34%	2,51%	3,29%	4,07%	8,78%	0,35%	1,90%
Standardavvikelse												
Dåtid: Negativ (1)	2,07%	2,27%	0,00%	0,00%	0,89%	1,16%	1,14%	0,00%	0,00%	1,23%	0,00%	0,00%
Dåtid: Positiv (2)	6,51%	0,69%	0,00%	3,11%	4,09%	2,37%	0,00%	1,28%	0,83%	3,75%	0,00%	1,12%
Dåtid: Neutral (3)	2,27%	0,00%	0,00%	1,67%	0,83%	1,40%	0,00%	0,00%	0,69%	1,39%	0,00%	1,16%
Framtid: Negativ (4)	2,31%	0,00%	1,09%	0,00%	1,09%	0,00%	1,67%	0,00%	1,09%	0,00%	0,00%	0,00%
Framtid: Positiv (5)	9,86%	0,69%	0,00%	2,11%	5,55%	2,15%	1,09%	4,35%	0,42%	0,00%	0,69%	0,00%
Framtid: Neutral (6)	5,58%	0,00%	0,00%	1,09%	1,19%	3,33%	1,14%	0,00%	1,08%	0,00%	0,00%	0,00%
Totalt	13,59%	2,23%	1,09%	6,22%	10,44%	7,64%	1,94%	5,17%	1,81%	5,66%	0,69%	1,91%
Median												
Dåtid: Negativ (1)	3,75%	0,00%	0,00%	0,00%	0,69%	0,83%	0,00%	0,00%	0,00%	2,22%	0,00%	0,00%
Dåtid: Positiv (2)	15,00%	0,00%	0,00%	5,53%	6,25%	1,09%	0,00%	1,09%	0,00%	5,91%	0,00%	0,69%
Dåtid: Neutral (3)	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,22%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,83%
Framtid: Negativ (4)	3,36%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Framtid: Positiv (5)	20,00%	0,00%	0,00%	3,84%	7,10%	3,94%	0,00%	0,00%	1,92%	0,00%	0,00%	0,00%
Framtid: Neutral (6)	3,47%	0,00%	0,00%	0,00%	1,92%	0,00%	0,00%	0,00%	0,69%	0,00%	0,00%	0,00%
Totalt	44,72%	1,39%	0,00%	11,07%	18,06%	9,98%	2,75%	1,14%	3,75%	7,05%	0,00%	1,53%

Bilaga 18c – Differensberäkning: Fokus på matrismodellens variabler i X-axeln

Differenserna (Z)*	Externa faktorer som förklarar företagets ekonomiska situation:			Interna faktorer som förklarar företagets ekonomiska situation:						Information som förmedlas, kan ej hänföras till interna eller externa faktorer		
	Marknad (A)	Politik (B)	Övrigt (C)	VD & styrelse (D)	Organisation & verksamhet (E)	Förvärv (F)	Teknologi (G)	Produkt (H)	Övrigt (I)	Absoluta nyckeltal (J)	Relativa nyckeltal (K)	Övrigt (L)
* Differensen beräknas enligt följande: (Förvaltningsberättelsen-VD-ordet). Skillnader om ≥10% fetstilsmarkeras.												
År 1999												
Dåtid: Negativ (1)	-3,2%	-3,2%	0,0%	0,0%	1,4%	-0,9%	-2,3%	0,0%	0,0%	0,4%	4,1%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	-0,5%	0,0%	0,0%	-4,5%	1,4%	0,0%	0,0%	-2,3%	1,4%	9,4%	1,4%	-2,3%
Dåtid: Neutral (3)	-3,2%	0,0%	0,0%	0,0%	10,8%	-2,3%	0,0%	0,0%	2,7%	2,7%	0,0%	-0,9%
Framtid: Negativ (4)	-3,2%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	-6,1%	1,4%	0,0%	-3,2%	2,7%	-3,2%	1,4%	2,7%	0,4%	1,4%	0,0%	2,7%
Framtid: Neutral (6)	-11,4%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,9%	1,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	-27,5%	0,9%	0,0%	-7,7%	16,2%	-6,4%	-0,6%	1,8%	4,6%	13,0%	5,4%	-0,5%
År 2001												
Dåtid: Negativ (1)	-2,6%	3,2%	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	10,1%	3,2%	1,6%
Dåtid: Positiv (2)	-13,4%	1,8%	0,0%	0,0%	-2,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-4,7%	3,2%	5,1%
Dåtid: Neutral (3)	1,6%	3,2%	0,0%	0,0%	12,9%	0,0%	0,0%	1,6%	1,8%	-1,2%	0,0%	6,5%
Framtid: Negativ (4)	3,2%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	-21,8%	0,2%	1,6%	0,0%	-7,9%	-1,4%	0,0%	0,0%	-1,4%	0,0%	-1,4%	0,0%
Framtid: Neutral (6)	-6,9%	1,6%	0,0%	1,6%	-2,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%	0,0%	0,2%	0,0%
Totalt	-39,9%	11,7%	1,6%	1,6%	-0,1%	-1,4%	0,0%	3,2%	0,7%	4,3%	5,1%	13,1%
År 2002												
Dåtid: Negativ (1)	1,0%	3,1%	0,0%	0,0%	4,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,9%	1,0%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	-12,3%	4,1%	0,0%	-6,5%	-7,7%	0,9%	0,0%	-2,2%	0,0%	10,2%	3,1%	3,1%
Dåtid: Neutral (3)	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	3,1%	-0,1%	0,0%	1,0%	5,2%	1,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Negativ (4)	3,0%	0,0%	-2,2%	0,0%	-2,2%	0,0%	0,0%	1,0%	-2,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	6,0%	2,1%	0,0%	-3,3%	-4,7%	-4,5%	-2,2%	-8,7%	-2,2%	3,1%	0,0%	1,0%
Framtid: Neutral (6)	3,1%	3,1%	0,0%	-2,2%	-2,2%	0,0%	0,0%	0,0%	-2,2%	1,0%	0,0%	0,0%
Totalt	0,7%	13,4%	-2,2%	-12,0%	-9,6%	-3,7%	-2,2%	-8,8%	-1,4%	17,3%	4,1%	4,1%
År 2003												
Dåtid: Negativ (1)	-2,3%	0,0%	0,0%	0,0%	-0,6%	-1,7%	0,0%	0,0%	0,0%	3,1%	1,0%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	-7,1%	1,0%	0,0%	-6,7%	-3,1%	-1,9%	0,0%	0,0%	-1,7%	7,5%	2,1%	6,3%
Dåtid: Neutral (3)	0,0%	7,3%	0,0%	-3,3%	1,5%	-1,3%	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%	0,0%	1,5%
Framtid: Negativ (4)	-0,8%	4,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-3,3%	3,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	-10,8%	1,0%	0,0%	-1,3%	0,8%	-3,3%	0,0%	2,1%	-1,7%	1,0%	0,0%	2,1%
Framtid: Neutral (6)	4,2%	5,2%	0,0%	0,0%	-0,6%	-6,7%	0,0%	1,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	-16,0%	18,8%	0,0%	-11,3%	-2,1%	-14,8%	-3,3%	6,3%	-2,3%	12,7%	3,1%	9,8%
Medelvärde												
Dåtid: Negativ (1)	-1,8%	0,8%	0,0%	0,0%	1,3%	-0,6%	-0,6%	0,0%	0,0%	3,9%	2,3%	0,4%
Dåtid: Positiv (2)	-8,3%	1,8%	0,0%	-4,4%	-3,0%	-0,2%	0,0%	-1,1%	-0,1%	5,6%	2,4%	3,0%
Dåtid: Neutral (3)	-0,4%	2,9%	0,0%	-0,8%	7,1%	-0,9%	0,0%	0,7%	2,7%	0,9%	0,0%	1,7%
Framtid: Negativ (4)	0,5%	1,8%	-0,5%	0,0%	-0,5%	0,0%	-0,5%	1,4%	-0,5%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	-8,2%	1,2%	0,4%	-1,9%	-2,3%	-3,1%	-0,2%	-1,0%	-1,2%	1,4%	-0,3%	1,5%
Framtid: Neutral (6)	-2,8%	2,8%	0,0%	-0,1%	-1,4%	-1,7%	-0,2%	0,6%	-0,5%	0,3%	0,0%	0,0%
Totalt	-20,9%	11,2%	-0,1%	-7,3%	1,1%	-6,6%	-1,6%	0,6%	0,4%	12,0%	4,4%	6,6%
Standardavvikelse												
Dåtid: Negativ (1)	1,9%	3,0%	0,0%	0,0%	2,1%	0,8%	1,1%	0,0%	0,0%	4,3%	1,5%	0,8%
Dåtid: Positiv (2)	5,9%	1,8%	0,0%	3,1%	3,7%	1,2%	0,0%	1,3%	1,2%	6,9%	0,9%	3,8%
Dåtid: Neutral (3)	2,0%	3,2%	0,0%	1,7%	5,6%	1,1%	0,0%	0,8%	1,8%	1,6%	0,0%	3,3%
Framtid: Negativ (4)	3,1%	1,7%	1,1%	0,0%	1,1%	0,0%	2,0%	1,3%	1,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	11,5%	0,8%	0,8%	1,6%	4,9%	1,3%	1,5%	5,3%	1,1%	1,3%	0,7%	1,2%
Framtid: Neutral (6)	7,6%	1,8%	0,0%	1,6%	1,3%	3,3%	0,5%	0,7%	1,1%	0,5%	0,0%	0,0%
Totalt	17,2%	7,5%	1,6%	6,3%	10,8%	5,9%	1,6%	6,6%	3,0%	5,5%	1,0%	6,0%
Median												
Dåtid: Negativ (1)	-2,4%	1,5%	0,0%	0,0%	0,8%	-0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	2,5%	2,1%	0,0%
Dåtid: Positiv (2)	-9,7%	1,4%	0,0%	-5,5%	-2,8%	0,0%	0,0%	-1,1%	0,0%	8,4%	2,6%	4,1%
Dåtid: Neutral (3)	0,0%	2,1%	0,0%	0,0%	7,0%	-0,7%	0,0%	0,5%	2,3%	1,0%	0,0%	0,7%
Framtid: Negativ (4)	1,1%	1,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Framtid: Positiv (5)	-8,5%	1,2%	0,0%	-2,2%	-1,9%	-3,3%	0,0%	1,0%	-1,5%	1,2%	0,0%	1,6%
Framtid: Neutral (6)	-1,9%	2,4%	0,0%	0,0%	-1,4%	0,0%	0,0%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Totalt	-22,2%	12,6%	0,0%	-9,6%	-1,1%	-5,0%	-1,3%	2,6%	-0,3%	13,3%	4,6%	7,0%

Bilaga 19 – Skönjt mönster mellan VD-orden

Summerade siffror för dåtid och framtid med olika känslouttryck för VD-orden				
	År 1999	År 2001	År 2002	År 2003
Dåtid: Negativ (1)		8,3%	2,2%	6,7%
Dåtid: Positiv (2)		34,7%	41,3%	40,0%
Dåtid: Neutral (3)				
Framtid: Negativ (4)	4,6%	0,0%	8,7%	8,3%
Framtid: Positiv (5)	36,4%	41,7%	39,1%	26,7%
Framtid: Neutral (6)				

A

Adequate disclosure.....	24
Adverse selection.....	33
Agent.....	31-32
Akronymer.....	5
Aktie-) Ägare.....	14, 30
Aktiebolag.....	15
Aktiebolagslagen (2005:551).....	18
Aktualitet.....	28
Allmänheten.....	14, 16, 30
Analytisk.....	5
Anställda.....	30
Användare.....	2-3, 18, 20, 29-30
Användarperspektiv.....	12
Avnämare.....	29

B

Balansräkning.....	2-3, 16
Begriplighet.....	28
Beslutsanvändbarhetssynsättet.....	19, 26
BFN.....	16-18, 51
Bokföringslagen.....	4, 15, 50-51
Bolagsstämma.....	18

C

Checklista.....	8, 10
-----------------	-------

D

Decision maker.....	32
Den hermeneutiska bågen.....	8
Deskriptiv.....	5
Differens.....	44
Disclosure.....	18, 24, 30
Dåtid.....	9-10

E

Envägskommunikation.....	21
Extern redovisning.....	14
Externa faktorer.....	9
Eye movement data analysis.....	22

F

Fair disclosure.....	24
Fallstudie.....	5
FAR.....	16-17, 50
FASB.....	25, 30
Finansieringsanalys.....	16
Flerräkning.....	11
Flervägskommunikation.....	21
Formkrav.....	18
Framtid.....	2, 9-10, 18
Frivillig information.....	1-3, 16, 24
Full disclosure.....	24
Företagsledning.....	30-31, 33
Förvaltningsberättelse 1-3, 5, 7-8, 10- 12, 14, 16-18, 33, 36-37, 38-40, 44, 49	

G

God redovisningssed.....	3, 16
--------------------------	-------

H

Hakparenteser.....	4
Hermeneutik.....	7, 51
Hermeneutisk båge.....	5, 8
Härledd feedback.....	21
Högkonjunktur.....	20

I

IAS.....	17
IASB.....	25, II
IFRS.....	17
Information 1-3, 5-6, 8-10, 12, 14-29, 31-32, 34-37, 39-41, 44-47, 50-51	
Information evaluators.....	31
Information overload.....	15, 27
Informationsasymmetri.....	15, 32
Informationsstress.....	22
Innebörd.....	4, 10-11
Innehållskodning (av texterna).....	6
Intern.....	9
Interna faktorer.....	10
Intressent.....	1, 19-20, 23, 29-30, 33
Intresseorganisationer.....	30
Investeringar.....	20

J

Jämförbarhet.....	29
Jämviktsläran.....	33-34, 36, 38

K

Kapitalistiska systemet.....	14
Kapitalmarknadsperspektivet.....	19, 26
Key target audience.....	30, 35-36
Kodning.....	8, 11
Kommunikation.....	20, 50
Konkurrenter.....	30
Kontrahenter.....	20, 31
Kontrakt.....	31
Kostnad och nytta.....	26
Kreditgivare.....	14, 30
Kunder.....	30
Kvalitativ.....	5
Kvalitativa.....	6
Kvalitativa egenskaper.....	15, 26, 34
Kvalitativ metod.....	6
Kvantitativ metod.....	8

L

Lag (1995:1559) om årsredovisning i kreditinstitut och värdepappersbolag.....	4, 16
Lag (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag.....	4, 16
Lag (2005:918) om ändring i årsredovisningslagen (1995:1554).....	4, 18

Lagen (1992:543) om börs- och clearingverksamhet	16
Language experience	23
Learning tool	30
Leverantör	30
Lågkonjunktur	20
Långgivare	14, 29-30

M

Makronationalekonomisk disciplin	20
Marknadsmisslyckande	14-15
Masskommunikationsprocess	21
Matris (matrismodell)	9-11
Medelvärde	5
Monopol	15
Moral hazard	32

N

NBK	17
Normgivning	14-15
Noter	16

O

Oberoende revisorer	1-2, 19
Opinionsbildande grupper	30
Organisationen som en uppsättning av kontrakt	31

P

Polysemytism	6
Postdecisional role	31
Praxis	17, 25, 28, 49
Principal	31
Principal-agentteorin	31, 35
Prognosrelevans	27
Public good	15

R

Redovisning	19-20, 30
Reglerad information	16
Relevans	26, 27
Reliabilitet	12
Residual	31
Residualkontrakt	31
Resultaträkning	2-3, 16
Revisor	26
Ricoeurs hermeneutiska bäge	5, 8, 33, 36
Riskkapital	32
RR	16, 17, 25

S

Samstämmighet	4
SFF	17
Självsanering	17
Social accessibility	23, 34-35
Stat och kommun	30
Stockholms Fondbörs inregistreringskontrakt	17
Sveriges Aktiesparares Riksförbund ...	2, 14, 19, 23-25, 49

T

Telia	5
TeliaSonera	4-5, 15, 17, 49
Textanalys	6, 7
The American Accounting Association	19
Tillförlitlighet	28
Tolkande teorier om redovisning	6
Tvingande information	2, 16

U

U 96:6 Förvaltningsberättelsens innehåll	17
Utdelningspolicys	20

V,W

Validitet	13, 28
Variabel	5, 10-11
VD: n	31
VD: ns ord	2
VD-kommentaren	2
VD-ord 1-5, 7-8, 10-14, 18-20, 23, 35-36, 40-45, 47	
Verifierbarhet	29

X

X-axeln	9
---------------	---

Y

Y-axeln	9
---------------	---

Å

Årsberättelse	1-3, 10, 14, 16
Årsbokslut	16
Årsredovisning	1-5, 11, 15-16, 20, 26, 30, 50-51
Årsredovisningslagen	4, 16, 52
Återföringsrelevans	27

Ä

Ägare	31-32
-------------	-------

Ö

Övrigt-kategori	1, 4, 10, 18
-----------------------	--------------